

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM
DALI

BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR AÇISINDAN TÜRKÇE DERS
KİTAPLARININ İNCELENMESİ VE ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜBRA ERDEĞER

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Salih Kürşad DOLUNAY

BOLU, NİSAN - 25

KABUL VE ONAY SAYFASI

Kübra ERDEĞER tarafından hazırlanan **BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR AÇISINDAN TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ İNCELENMESİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Türkçe Eğitimi Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. 27/03/2025

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Doç. Dr. Salih Kürşad DOLUNAY
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Prof. Dr. Yusuf UYAR
Gazi Üniversitesi

.....

Prof. Dr. Başak Ümit BOZKURT
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu ve Şablonuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir
- aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

.....
KÜBRA ERDEĞER

ÖZET

BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR AÇISINDAN TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ İNCELENMESİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜBRA ERDEĞER

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

(TEZ DANIŞMANI: Doç. Dr. Salih Kürşad DOLUNAY)

BOLU, NİSAN - 2025

X + 107 sayfa

Belirli gün ve haftalar, eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin millî, manevî ve evrensel değerleri tanımalarını ve içselleştirmelerini sağlamada önemli bir role sahiptir. Türkçe ders kitaplarının, öğrencilerin dil becerilerinin yanı sıra kültürel farkındalıklarının artırılmasında etkili bir araç olduğu göz önünde bulundurularak bu çalışmada belirli gün ve haftaların ders kitaplarındaki temsili ve öğretmenlerin bu konuda karşılaştıkları zorluklar ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında, Türkçe ders kitaplarında belirli gün ve haftaların hangi sıklıkta yer aldığı, bu günlerin hangi bağlamlarda işlendiği ve bu temaların öğrencilere nasıl aktarıldığı analiz edilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin bu konuları derslerinde nasıl ele aldıkları, hangi yöntemleri kullandıkları ve bu süreçte karşılaştıkları sorunlar değerlendirilmiştir.

Araştırmanın bulguları, Türkçe ders kitaplarında belirli gün ve haftaların yeterince temsil edilmediğini ve mevcut metinlerin, temaları aktarma konusunda sınırlı kaldığını göstermiştir. Bu araştırmanın sonuçları, eğitim politikalarının geliştirilmesi, müfredat ve ders kitabı hazırlama süreçlerinin iyileştirilmesi ve öğretmen eğitim programlarının zenginleştirilmesi açısından önemli veriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler Belirli gün ve haftalar, Türkçe ders kitapları, Öğretmen görüşleri, Kültürel aktarım, Eğitimde değerler, Eğitim politikaları.

ABSTRACT

EXAMINATION OF TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF SPECIFIC DAYS AND WEEKS AND TEACHER OPINIONS

**MSC THESIS
KÜBRA ERDEĞER
BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES
DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES EDUCATION
(SUPERVISOR: Assoc. Prof. Dr. Salih Kürşad DOLUNAY)
BOLU, APRIL 2025
X + 107 pages**

Special days and weeks play a significant role within the education system in helping students recognize and internalize national, spiritual, and universal values. Considering that Turkish language textbooks are an effective tool not only in developing students' language skills but also in enhancing their cultural awareness. This study addresses the representation of special days and weeks in these textbooks and the challenges faced by teachers in this context.

Within the scope of the research, the frequency of references to special days and weeks in Turkish textbooks, the contexts in which these days are addressed, and how these themes are conveyed to students were analysed. Additionally, how teachers incorporate these topics into their lessons, the methods they use, and the problems they encounter during this process were evaluated.

The findings of the study indicate that special days and weeks are not adequately represented in Turkish language textbooks and that the existing texts are limited in conveying these themes effectively. The results of this research provide valuable insights for the development of educational policies, the improvement of curriculum and textbook preparation processes, and the enrichment of teacher training programs.

Keywords: Special days and weeks, Turkish language textbooks, Teacher opinions, Cultural transmission, Values in education, Educational policies.

İÇİNDEKİLER LİSTESİ

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	ix
TEŞEKKÜR.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	4
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.5 Sayıtlılar (Varsayımlar).....	7
1.6 Araştırmanın Temel Kavramları.....	7
1.7 Kavramsal Çerçeve.....	7
1.7.1 Belirli Gün ve Haftalar ve Yasal Dayanakları	7
1.7.2 Türkçe Dersi Öğretim Programında Belirli Gün ve Haftalar	18
1.7.3 Belirli Gün ve Haftaların Okul Kültürünün Oluşmasındaki Önemi	24
1.7.4 Türkçe Dersiyle Belirli Gün ve Haftaların İlişkisi.....	35
1.7.5 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Programın Amaçları Açısından Belirli Gün ve Haftalar	43
1.7.6 Eğitimde Değerler: Felsefi ve Sosyolojik Perspektifler Çerçevesinde Belirli Gün ve Haftalar	45
2. MATERYAL ve YÖNTEM.....	51
2.1 Araştırma Modeli	51
2.2 Çalışma Grubu.....	51
2.3 Veri Toplama Araçları.....	52
2.4 Verilerin Toplanması.....	52
2.4.1 Veri Toplama Yaklaşımı ve Genel Tasarım	53
2.4.2 Öğretmen Görüşmelerinin Amacı.....	53
2.4.3 Çalışma Grubu ve Örneklem Seçimi	54
2.4.4 Görüşme Formu Geliştirme ve İçerik	55
2.4.5 Görüşmelerin Uygulanması ve İzin Süreçleri.....	56
2.5 Verilerin Analizi.....	56
2.5.1 Doküman Analizi	61

2.5.2 Türkçe Ders Kitaplarının Seçimi ve İncelenme Süreci	66
2.5.3 Belirli Gün ve Haftaların Tanımlanması	66
2.6 Geçerlilik ve Güvenirlilik.....	67
2.6.1 Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik Kavramları.....	68
2.6.2 Öğretmen Görüşmelerinde Geçerlik ve Güvenirlik.....	69
2.6.3 Doküman İncelemesinde Geçerlik ve Güvenirlik.....	72
2.6.4 Geçerlik ve Güvenirlik Stratejilerinin Değerlendirilmesi.....	74
2.6.5 Gelecek Araştırmalar ve Sonuç	76
3. BULGULAR.....	79
3.1 Ders Kitaplarında Belirli Gün ve Haftaların Dağılımı	79
3.1.1 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Belirli Gün ve Haftalar	80
3.1.2 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Belirli Gün ve Haftalar	81
3.1.3 7. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Belirli Gün ve Haftalar	81
3.1.4 Belirli Gün ve Haftaların İşleniş Biçimleri ve Etkinlikler	82
3.1.5 İçerik ve Etkinliklerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı.....	83
3.1.6 Genel Değerlendirme ve Analiz	84
3.2 Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular	84
3.2.1 Belirli Gün ve Haftaların Öğretimsel Değeri.....	84
3.2.2 Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Gelişimine Etkisi	85
3.2.3 Türkçe Derslerinde İşleniş ve Eğitimsel Rol	86
3.2.4 Okulda Kutlanan Belirli Gün ve Haftalar	87
3.2.5 Belirli Gün ve Haftaların Anılmasının Önemi.....	87
3.2.6 Türkçe Derslerinde Belirli Gün ve Haftaların Önemi	88
3.2.7 En Fazla Etkinlik Yapılan Belirli Gün ve Haftalar.....	89
3.2.8 Ders Kitaplarının Yeterliliği	89
4. TARTIŞMA	91
4.1 Ders Kitaplarında Belirli Gün ve Haftaların Sıklığı ve Yüzdelik Dağılımı 91	
4.1.1 Sayısal Verilerin Sunumu	91
4.1.2 Metin Türlerine Göre Dağılım	92
4.1.3 Etkinlik Temsili ve Uygulama Örnekleri.....	92
4.2 Öğretmen Görüşleri ve Doküman Analizi Karşılaştırması	93
4.2.1 Öğretmenlerin Ders Kitaplarına İlişkin Değerlendirmeleri	93
4.2.2 Karşılaşılan Zorluklar ve Programın Rehberliği.....	94
4.2.3 Ders Kitapları ve Öğretmen Görüşlerinin Bileşimi	95
4.3 Bulguların Literatürle İlişkisi	96

4.3.1 Değerler Eğitimi ve Kültürel Aktarım	96
4.3.2 Program Uygulama Açığı	96
4.3.3 İnternet ve Ek Kaynakların Rolü	97
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	98
5.1 Genel Değerlendirme	98
5.2 Öneriler.....	98
5.3 Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar	100
5.4 Genel Sonuç ve Değerlendirme.....	100
KAYNAKLAR	102
EKLER.....	107

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1: Belirli Gün ve Haftaların Türkiye Eğitim Sistemine Entegrasyon Süreci	10
Tablo 1.2: Dünya Tarihinde Belirli Gün ve Haftaların Tarihsel Gelişimi	12
Tablo 1.3: Türkiye'de Belirli Gün ve Haftaların Yasal Çerçevesi ve Entegrasyon Tarihçesi.....	16
Tablo 1.4: İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Belirli Gün ve Haftaların İşleniş Örnekleri.....	19
Tablo 1.5: Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programında Belirli Gün ve Haftaların İşleniş Örnekleri.....	22
Tablo 1.6: Belirli Gün ve Haftaların Okul Kültürüne Etkileri ve İlgili Teoriler... 31	
Tablo 1.7: Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Belirli Gün ve Haftaların Rolü ve Uygulama Örnekleri.....	36
Tablo 1.8: Kültürel Aktarım Aracı Olarak Belirli Gün ve Haftaların Kullanımı ve Uygulama Örnekleri.....	40
Tablo 2.1. Öğretmen Görüşmesi Katılımcı Profili (Örnek)	54
Tablo 2.2: Kodlama Kategorileri ve Tanımları.....	67
Tablo 3.1: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Belirli Gün ve Haftalar	80
Tablo 3.2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Belirli Gün ve Haftalar	81
Tablo 3.3: 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Belirli Gün ve Haftalar.....	82
Tablo 3.4: Belirli Gün ve Haftaların Ders Kitaplarındaki İşleniş Biçimleri	82
Tablo 3.5: İçerik ve Etkinliklerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı	83
Tablo 3.6: Belirli Gün ve Haftaların Öğretimsel Değeri Üzerine Öğretmen Görüşleri.....	85
Tablo 3.7: Belirli Gün ve Haftaların Öğrencilerin Gelişimine Etkisi	85
Tablo 3.8: Belirli Gün ve Haftaların Türkçe Derslerinde İşleniş.....	86
Tablo 3.9: Okulda Kutlanan Belirli Gün ve Haftalar	87
Tablo 3.10: Belirli Gün ve Haftaların Anılmasının Önemi.....	88
Tablo 3.11: Türkçe Dersinde Belirli Gün ve Haftaların Önemi.....	88
Tablo 3.12: Türkçe Dersinde En Fazla Etkinlik Yapılan Belirli Gün ve Haftalar	89
Tablo 3.13: Türkçe Ders Kitaplarının Belirli Gün ve Haftalar Açısından Yeterliliği	89
Tablo 4.1. 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Belirli Gün ve Haftaların Sıklık Dağılımları.....	91

TEŞEKKÜR

Tez konumu belirlememde ve çalışmamın her aşamasında bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, kıymetli hocam ve tez danışmanım Doç.Dr. Salih Kürşad Dolunay’a değerli vaktini bana ayırdığı için teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunma sınavımda jüri üyesi olan Prof. Dr. Yusuf Uyar ve Prof. Dr. Başak Ümit Bozkurt’a yapıcı eleştirileri, uyarıları ve tezime sağladıkları katkılardan dolayı minnettarım.

Ne zaman başaramayacağımı düşünsem beni motive eden canım arkadaşım Seda Güneş Sevinç’e desteklerinden dolayı ne kadar teşekkür etsem azdır.

Çalışmama görüşleri ile katkı sağlayan bütün Türkçe öğretmeni arkadaşlarıma, özellikle görev yaptığım Şehit Gökhan Uysal Ortaokulu Türkçe zümresine ve okul müdürümüz Sayın Levent Baş’a katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Yoğun çalışma gerektiren bu süreçte sabrıyla yanımda olan aileme, hayatımın her anında olduğu gibi çalışmamın her aşamasında da beni yüreklendirip bana cesaret veren, her türlü zorlukta yanımda olarak desteğini benden esirgemeyen biricik eşim İsmail Erdeğer’e, tezimi yazarken vakitlerinden çaldığım canım kızlarım Beren ve Berfu’ya en içten dileklerimle teşekkür ederim.

1. GİRİŞ

Eğitim sistemlerinin temel amaçlarından biri, öğrencileri toplumsal değerlerle donatarak kültürel mirasın aktarımını sağlamaktır. Bu bağlamda, belirli gün ve haftalar, öğrencilerin millî ve evrensel değerleri içselleştirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Şiringel, 2006). Türkçe dersi, dil becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra, kültürel aktarımın da gerçekleştiği temel derslerden biridir. Bu nedenle, Türkçe ders kitaplarının belirli gün ve haftalar açısından incelenmesi, eğitim sisteminin bu önemli işlevinin ne ölçüde yerine getirildiğini anlamak açısından kritik öneme sahiptir.

1.1 Problem Durumu

Eğitim sistemlerinin temel hedeflerinden biri, bireyleri toplumsal değerlerle donatarak kültürel mirasın nesiller arasında aktarılmasını sağlamaktır. Bu süreçte, belirli gün ve haftalar, öğrencilerin millî, manevi ve evrensel değerleri tanımaları ve içselleştirmeleri açısından önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır (Şiringel, 2006). Türkçe dersi ise dil becerilerinin geliştirilmesinin ötesinde, kültürel aktarımın gerçekleştiği temel bir alan olarak eğitim sisteminde merkezî bir konuma sahiptir (Güneş, 2015). Ancak, Türkçe ders kitaplarının belirli gün ve haftaları hangi kapsamda ve nasıl ele aldığı, bu dersin kültürel aktarım ve değerler eğitimi işlevini ne ölçüde yerine getirdiği konusu yeterince açık değildir. Bu belirsizlik, çalışmamızın temel problem durumunu oluşturmaktadır.

Genel anlamda, eğitim sistemlerinde belirli gün ve haftaların değerler eğitimi ve kültürel farkındalık oluşturmadaki rolü alanyazında kabul görmüş bir gerçekliktir (Kaplan, 2012; Şiringel, 2006). Ancak, Türkiye özelinde bu özel gün ve haftaların Türkçe ders kitaplarındaki temsili, işleniş biçimi ve öğretmenlerin bu konuya yaklaşımları yeterince sistematik bir şekilde ele alınmamıştır. Türkçe ders kitaplarının içerik bakımından öğrencilerin dil becerilerinin gelişimini desteklerken aynı zamanda kültürel mirasın ve değerlerin aktarılmasında önemli bir rol oynaması beklenmektedir (Göçer, 2018). Ne var ki, alan yazında bu kitapların belirli gün ve haftaları ne ölçüde kapsadığı, onları hangi bağlamlarda sunduğu ve bu temaların öğrencilere nasıl aktarıldığına dair kapsamlı bir değerlendirme eksikliği bulunmaktadır (Keskin ve Özer, 2020). Bu durum, eğitim sisteminin

kültürel aktarım ve değerler eğitimi hedeflerine ulaşmada ne kadar etkili olduğunu sorgulamayı gerektirmektedir.

Sorunun özeline indiğimizde, Türkçe ders kitaplarında belirli gün ve haftalarla ilgili içeriklerin yeterliliği, çeşitliliği ve pedagojik uygunluğu konusunda ciddi soru işaretleri ortaya çıkmaktadır. Örneğin, millî bayramlar sıkça yer bulurken, evrensel değerleri temsil eden günlerin (Dünya Çevre Günü, İnsan Hakları Günü gibi) ihmal edilmesi, dengesiz bir değer aktarımı riskini beraberinde getirebilir. Ayrıca, bu özel günlerin ders kitaplarında hangi metin türleriyle ve hangi etkinliklerle işlendiği, öğrencilerin bu temaları anlamlandırma ve içselleştirme süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Ancak, mevcut alanyazında bu konulara yönelik derinlemesine bir inceleme sınırlıdır (Demir ve Yılmaz, 2021). Bu eksiklik, Türkçe dersinin potansiyelini tam anlamıyla gerçekleştirememesine yol açabilir.

Öte yandan, öğretmenlerin belirli gün ve haftalar konusundaki görüşleri ve sınıf içi uygulamaları, bu temaların eğitim süreci ile bütünleşmesinde belirleyici bir unsurdur. Öğretmenlerin bu özel günleri işlerken karşılaştıkları zorluklar, ders kitaplarının sunduğu materyallerin yeterliliği ve bu süreçteki pedagojik yaklaşımları, eğitimin etkililiğini şekillendiren önemli faktörlerdir (Güzel ve Karatay, 2013). Ancak, öğretmenlerin bu konudaki deneyimleri ve tutumları, Türkçe ders kitaplarının içeriğiyle birlikte sistematik bir şekilde analiz edilmemiştir. Bu durum, belirli gün ve haftaların Türkçe öğretimindeki rolünün ne derece işlevsel olduğunu anlamada bir boşluk yaratmaktadır.

Problem durumunun karmaşıklığı, “değer”, “kültürel aktarım” ve “belirli gün ve haftalar” kavramlarının birbiriyle iç içe geçmiş yapısından da kaynaklanmaktadır. Değerler eğitimi, kültürel mirasın aktarımıyla doğrudan bağlantılıdır ve belirli gün ve haftalar bu iki kavramın kesişim noktasında yer alır. Ancak, bu kavramların Türkçe ders kitaplarında nasıl birleştiği ve ayrıştığı net bir şekilde ortaya konmamıştır. Örneğin, belirli gün ve haftalar yalnızca dil becerilerini geliştirmeye yönelik bir araç olarak mı kullanılmakta, yoksa kültürel aktarım ve değerler eğitiminin bilinçli bir parçası olarak mı ele alınmaktadır? Bu ayrımın belirsizliği, çalışmamızın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Bu çalışmayı yapma gerekliliği, yukarıda belirtilen belirsizliklerin ve eksikliklerin eğitim sistemindeki etkilerini anlamak ve çözüm önerileri sunmak ihtiyacından doğmuştur. Türkçe ders kitaplarının belirli gün ve haftalar açısından incelenmesi, bu özel günlerin dil eğitimi ile kültürel aktarım arasındaki dengeyi nasıl sağladığını veya sağlayıp sağlayamadığını ortaya koyacaktır. Ayrıca, öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi, uygulamadaki güçlü ve zayıf yönleri tespit ederek eğitim sürecinin iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, çalışmamız, eğitim sisteminin kültürel aktarım ve değerler eğitimi hedeflerini gerçekleştirme kapasitesini sorgulamayı ve bu hedeflere ulaşmada Türkçe dersinin rolünü derinlemesine anlamayı amaçlamaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki mevcut durumun analizi ve öğretmenlerin bu konudaki perspektifleri, eğitim politikalarının geliştirilmesi ve ders materyallerinin iyileştirilmesi açısından kritik bir temel sunacaktır.

Türkçe ders kitaplarının, öğrencilere yalnızca dil becerileri kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda kültürel mirasın ve değerlerin aktarılmasında da önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir (Güneş, 2015; MEB, 2019). Bu doğrultuda “belirli gün ve haftalar”, millî, manevi ve evrensel değerlerin öğrenciler tarafından içselleştirilmesi noktasında vazgeçilmez bir işlev görmektedir (Köse, 2013; Şiringel, 2006). Ancak alan yazında, bu özel gün ve haftaların Türkçe ders kitaplarına nasıl yansıtıldığı, hangi tür metinlerle ve ne ölçüde ele alındığı konusunda sistematik bir incelemenin sınırlı olduğu görülmektedir (Demir & Yılmaz, 2021). Bu da, ilgili temaların müfredat ve ders kitabı düzeyinde ne kadar yeterli ve etkili bir biçimde sunulduğuna ilişkin bir belirsizlik doğurmaktadır.

Özellikle Cumhuriyet’in ilanından bu yana, belirli gün ve haftalar kapsamında kutlanan millî bayramların ve değer odaklı etkinliklerin, öğrenci başarısı ve sosyal-duygusal gelişim üzerinde olumlu etkileri olduğu vurgulanmaktadır (Aslan, 2010; Gündüz, 2015). Aynı şekilde, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ve ilgili yönetmeliklerde (MEB, 2019), bu günlerin okul ortamında kutlanması ve ders programlarında işlenmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir. Ne var ki, güncel ders kitaplarında bu hükümlerin ne ölçüde hayata geçirildiğine dair tutarlı bir veri yoktur (Kaplan, 2012). Dolayısıyla “Belirli Gün ve Haftalar Açısından Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri” başlıklı bu araştırmada, hem öğretim materyallerinin mevcut durumu incelenerek ortaya konacak hem

de uygulamadaki öğretmen görüşleri değerlendirilecektir. Böylelikle, öğretim programlarının belirli gün ve haftalar konusundaki eksik noktalarının giderilmesine ve ders kitaplarının daha etkin hâle getirilmesine yönelik önemli ipuçları sunulması hedeflenmektedir.

Bu durum, alan yazında belirgin bir boşluk olduğuna işaret etmektedir (Göçer, 2018). Zira değerler eğitiminin önemli bir parçası olan belirli gün ve haftalar, öğrencilerin millî bilince sahip, evrensel değerlere açık bireyler olarak yetişmeleri açısından kritik bir konumdadır (Şimşek, 2013). Bu nedenle, araştırma kapsamında yürütülecek sistematik inceleme ve öğretmen görüşleri analizi, hem teorik hem de pratik açıdan önemli bir ihtiyacı karşılayacaktır. Özellikle ders kitabı yazarları, program geliştirme uzmanları ve uygulamadaki öğretmenler için elde edilecek bulgular, “Nasıl bir problem durumu vardır, hangi ihtiyacı karşılamaktadır?” sorularının yanıtını vererek gelecekteki eğitim materyali geliştirme ve müfredat düzenleme çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türkçe ders kitaplarını belirli gün ve haftalar açısından incelemek ve bu konuda öğretmen görüşlerini değerlendirmektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

- a. Türkçe ders kitaplarında belirli gün ve haftaların hangi sıklıkta, hangi bağlamlarda ele alındığını ve metinlerde nasıl işlendiğini analiz etmek.
- b. Öğretmenlerin, Türkçe ders kitaplarında yer alan belirli gün ve haftalar ile bunların Türkçe derslerinde işlenmesinin öğrencilerin dil becerileri ve kültürel farkındalıkları üzerindeki etkilerine ilişkin görüş ve uygulamalarını değerlendirmek.

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Türkçe eğitiminde belirli gün ve haftaların rolünü ve önemini ortaya koyması açısından alanyazına önemli katkılar sağlayacaktır. Ders kitaplarının analiz edilmesi ve öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi, eğitim politikalarının ve müfredat geliştirme çalışmalarının yönlendirilmesinde kullanılabilecek veriler sunacaktır (Göçer, 2018). Ayrıca, bu çalışma, Türkçe öğretmenlerinin mesleki gelişim ihtiyaçlarının belirlenmesine ve hizmet

içi eğitim programlarının planlanmasına katkıda bulunabilir. Bu araştırma, Türkçe ders kitaplarının “belirli gün ve haftalar” perspektifinden değerlendirilmesinin önemini vurgulayarak hem alanyazına hem de uygulamaya yönelik özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Literatürde, bu özel gün ve haftaların eğitsel değerlerine dikkat çekilmekle birlikte (Köse, 2013; Şiringel, 2006), ders kitaplarının kapsadığı içerik ve etkileşimli uygulamaların yeterliliği konusundaki verilerin sınırlı kaldığı görülmektedir (Demir & Yılmaz, 2021). Dolayısıyla mevcut çalışma, hem bu alanyazındaki boşluğu doldurma hem de gelecekte hazırlanacak Türkçe ders kitaplarının geliştirilmesine yol gösterme bakımından kıymetlidir.

Öğretim materyallerinde “belirli gün ve haftalar”ın nasıl yansıtıldığı, öğrencilerin değerler eğitimi ve kültürel mirasın aktarımı süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır (Güneş, 2015; MEB, 2019). Bu özel günlere ilişkin kazanımların, etkinlik örneklerinin ve metin türlerinin analiz edilmesi sayesinde ders kitaplarının millî, manevi ve evrensel değerleri içselleştirme potansiyeli açığa çıkarılabilecektir (Kaplan, 2012). Aynı zamanda, araştırmanın uygulama boyutunda öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi, mevcut içeriklerin sınıf içi yansımaları ve etkilerini de ortaya koyarak program geliştirme ve ders kitabı hazırlama sürecine sahadan somut geri bildirimler sağlamaktadır (Göçer, 2018). Böylece, “belirli gün ve haftalar”ın ders kitaplarında nasıl temsil edildiği ve öğretmenlerin bu temsil karşısında sınıf içi uygulamalarda hangi güçlükleri veya kolaylıkları deneyimlediği bütüncül biçimde değerlendirilebilecektir.

Bu araştırma, özgün yönü itibarıyla, alanyazında ağırlıklı olarak genel değerler eğitimi çerçevesinde ele alınan “belirli gün ve haftalar”ın sistematik bir şekilde Türkçe ders kitaplarında incelenmesi ve bulguların doğrudan öğretmen görüşleriyle zenginleştirilmesi bakımından farklılaşmaktadır. Çalışma, hem nitel doküman analizi hem de sahadaki paydaş görüşlerini içeren karma bir bakış sunarak, daha önce eksik kalan “ders kitabı içeriğinin uygulamadaki yansımaları”na dair somut veriler üretecektir. Böylece elde edilen sonuçlar, ders kitabı yazarları, müfredat geliştirme uzmanları ve öğretmenler için rehber niteliği taşıyacak; ders kitaplarının güncellenmesi ve iyileştirilmesi noktasında yönlendirici olacaktır (Aslan, 2010; Gündüz, 2015). Sonuç olarak bu çalışma, hem bilimsel araştırma alanyazına

hem de pratik eğitim uygulamalarına katkıda bulunarak alanda önemli bir ihtiyacı karşılamayı hedeflemektedir.

Türkçe eğitiminin temel amacı, öğrencilerin dört temel dil becerisini (dinleme, konuşma, okuma, yazma) geliştirmekle birlikte, onların millî ve evrensel değerleri içselleştirmelerini de sağlamaktır (MEB, 2019). Bu doğrultuda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, öğrencilerin kültürel mirasa dair bilinç kazanmalarını, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemeyi hedefleyen kazanımlara yer verildiği görülmektedir (MEB, 2019, s. 10-15). Özellikle “Belirli Gün ve Haftalar” konusunun, öğrencilerde millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlılık oluşturma noktasında önemli bir araç olduğu programın genel ilkelerinde vurgulanmıştır.

Programda, örneğin 5. sınıf seviyesinde yer alan “T.5.3.1. Metin türlerine özgü yapı ve içerik unsurlarını açıklar.” kazanımının uygulamasında, belirli gün ve haftalara ait metinlerin kullanımı önerilmektedir (MEB, 2019, s. 22). Benzer şekilde, 7. sınıfta yer alan “T.7.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.” kazanımı kapsamında, öğrencilerin 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı veya Dünya Çevre Günü gibi özel gün ve haftalar hakkında sunum ya da konuşma yapmaları teşvik edilmektedir (MEB, 2019, s. 38). Böylece, ders programında hedeflenen dil becerilerinin gelişimi, kültürel ve değer aktarımı bağlamıyla bütünleştirilmektedir (Göçer, 2018).

Bu çalışma, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen bu hedef ve kazanımlarla uyumlu bir şekilde, “belirli gün ve haftalar”a ilişkin içeriklerin ders kitaplarında ne ölçüde ve nasıl temsil edildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, ders kitapları ile program kazanımları arasındaki uyum (ya da uyumsuzluk) düzeyine dikkat çekilerek, öğrencilerin değerler eğitimi sürecindeki yeterlilik ve eksik yönler belirlenmeye çalışılacaktır (Köse, 2013). Araştırma sonucunda elde edilecek bulgular, söz konusu hedef, kazanım ve ilkelerin sahadaki yansımalarına ışık tutarak Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın etkin uygulanması açısından yol gösterici olacaktır (MEB, 2019).

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında kullanılan Türkçe ders kitapları, öğretmen görüşleri ve araştırmanın yapıldığı ildeki Türkçe öğretmenleriyle sınırlıdır. Bu nedenle, bulgular genellenirken bu sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

1.5 Sayıtlar (Varsayımlar)

Bu araştırmanın yürütülmesinde aşağıdaki temel varsayımlar esas alınmıştır:

1. Katılımcı öğretmenlerin, araştırmaya yönelik görüşlerini samimi ve objektif bir şekilde ifade ettikleri kabul edilmektedir.
2. İncelenen Türkçe ders kitaplarının, araştırmanın kapsamı doğrultusunda belirlenen özelliklere uygun olduğu düşünülmektedir.
3. Belirli gün ve haftaların, öğrencilerin dil becerilerinin gelişimi ve kültürel farkındalıklarının artışı üzerinde etkili bir rol oynadığı öngörülmektedir.

1.6 Araştırmanın Temel Kavramları

Belirli Gün ve Haftalar: Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen, öğrencilerin millî, manevi ve evrensel değerleri tanımaları ve benimsemeleri amacıyla kutlanan veya anılan özel günler ve haftalar olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018).

Türkçe Ders Kitabı: Türkçe dersi öğretim programına uygun olarak hazırlanan, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek ve kültürel birikimlerini artırmak amacıyla kullanılan temel ders materyalidir (Güneş, 2015).

Kültürel Aktarım: Bir toplumun değerlerinin, inançlarının, geleneklerinin ve yaşam biçiminin yeni nesillere aktarılması sürecidir (Kaplan, 2012).

1.7 Kavramsal Çerçeve

1.7.1 Belirli Gün ve Haftalar ve Yasal Dayanakları

Belirli gün ve haftalar, eğitim sisteminin önemli bir parçası olarak, öğrencilerin toplumsal değerleri içselleştirmelerinde ve kültürel mirasın aktarımında kritik bir rol

oynamaktadır. Bu bölümde, belirli gün ve haftaların tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki yasal çerçevesi ele alınacaktır. Eğitim sistemlerinde belirli gün ve haftaların yer alması, öğrencilerin millî, manevi ve kültürel değerleri içselleştirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu özel günler ve haftalar, toplumsal bilinç oluşturma ve kültürel mirası koruma amacıyla eğitim programları ile bütünleştirilmektedir. (Şiringel, 2006). Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından belirlenen bu gün ve haftalar, hem resmî kutlamalar hem de eğitim etkinlikleri aracılığıyla öğrencilere aktarılmaktadır (MEB, 2019).

Belirli gün ve haftalar, toplumsal değerlerin ve kültürel mirasın nesiller arası aktarımında kritik bir araç olarak tanımlanmaktadır. Bu özel günler, öğrencilere tarih bilinci kazandırmak, millî birliği pekiştirmek ve evrensel değerlere duyarlılık geliştirmek amacıyla ders programlarına dâhil edilmektedir (Köse, 2013). Eğitim kurumlarında düzenlenen etkinlikler, öğrencilerin bu değerleri deneyimlemelerini ve anlamalarını sağlamaktadır (Kaplan, 2012).

Belirli gün ve haftaların eğitim sistemi ile bütünleşmesi, modern ulus-devletlerin inşa süreciyle paralel ilerlemiştir. Cumhuriyet'in ilanından sonra, Türkiye'de millî bayramlar ve anma günleri eğitim programlarına dâhil edilerek genç nesillerin millî bilinç kazanmaları hedeflenmiştir (Aslan, 2010). 19. yüzyılın sonlarına doğru, ulus-devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte eğitim kurumlarında millî bayramların kutlanması yaygınlaşmış ve bu uygulama 20. yüzyılda sistematik hâle gelmiştir (Gündüz, 2015). Bu süreçte, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı gibi önemli günler, eğitim müfredatının temel taşları arasında yer almıştır (Şiringel, 2006).

Türkiye'de belirli gün ve haftaların eğitim sistemindeki yerini belirleyen temel yasal düzenlemeler, Millî Eğitim Temel Kanunu ve ilgili yönetmeliklerde bulunmaktadır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesi, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları arasında millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri benimseyen bireyler yetiştirmeyi vurgulamaktadır (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973). Bu kanun kapsamında, belirli gün ve haftaların eğitim kurumlarında nasıl kutlanacağı, MEB Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği ile ayrıntılı hale getirilmiştir (MEB, 2019). Yönetmelikte, belirli gün ve

haftaların öğrencilere millî ve evrensel değerler kazandırmak amacıyla çeşitli etkinliklerle desteklenmesi öngörülmektedir (Çelik & Gündoğdu, 2007).

Millî Eğitim Bakanlığı, her eğitim-öğretim yılı başında belirli gün ve haftaların eğitim programlarına uyumu için genelge yayımlamaktadır. Bu genelgeler, hangi günlerin hangi şekillerde kutlanacağına dair ayrıntılı rehberlik sunmakta ve eğitim kurumlarında tutarlı bir uygulama sağlanmasına olanak tanımaktadır (MEB, 2019). Ayrıca, MEB tarafından yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı, belirli gün ve haftaların ders içerikleri ile nasıl bütünleştirileceği konusunda kapsamlı yönergeler içermektedir (Güneş, 2014). Bu politikalar, öğrencilerin millî ve evrensel değerlere dair bilinçlenmelerini desteklemekte ve eğitimde kültürel aktarımın etkin bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (Göçer, 2018).

Belirli gün ve haftaların eğitimdeki yeri, öğrencilerin hem akademik hem de sosyal-duygusal gelişimlerinde önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu özel günler, ders programları ile bütünleştirilerek öğrencilerin tarih bilinci kazanmalarına, millî ve evrensel değerlere duyarlılık geliştirmelerine olanak tanımaktadır (Şimşek, 2013). Ayrıca, bu günler aracılığıyla düzenlenen etkinlikler, öğrencilerin aktif katılımını teşvik etmekte ve öğrenme süreçlerini daha etkileşimli hâle getirmektedir (Demir & Yılmaz, 2020). Belirli gün ve haftalar, eğitimde değerler eğitimi kapsamında önemli bir yer tutmakta ve öğrencilerin toplumsal sorumluluk bilinci geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Kaya, 2020).

1.7.1.1 Belirli Gün ve Haftaların Tarihsel Gelişimi

Belirli gün ve haftaların kutlanması, insanlık tarihi kadar eski bir gelenektir. Toplumların kültürel, dinî ve millî değerlerini yansıtan bu özel günler, zaman içinde eğitim sistemlerinin de vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiştir (Köse, 2013). Antik uygarlıklardan günümüze kadar, toplumlar önemli olayları, kişileri veya değerleri anmak için özel günler belirlemiş ve bu günleri çeşitli ritüellerle kutlamışlardır. Modern eğitim sistemlerinde belirli gün ve haftaların yer alması, 19. yüzyılın sonlarına doğru başlamıştır. Bu dönemde, özellikle ulus-devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte, millî bilincin ve vatandaşlık duygusunun güçlendirilmesi amacıyla okullarda çeşitli kutlamalar ve anma törenleri düzenlenmeye

başlanmıştır (Gündüz, 2015). Bu uygulamalar, 20. yüzyılda daha da yaygınlaşmış ve sistematik hâle gelmiştir.

Türkiye'de belirli gün ve haftaların eğitim sistemine dâhil edilmesi, Cumhuriyet'in ilanından sonra gerçekleşmiştir. Özellikle 1930'lu yıllarda, yeni kurulan Cumhuriyet'in değerlerini ve kazanımlarını genç nesillere aktarmak amacıyla çeşitli millî bayramlar ve anma günleri belirlenmiştir (Aslan, 2010). Bu dönemde, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı gibi önemli günler eğitim sistemine dâhil edilmiştir.

Tablo 1.1: Belirli Gün ve Haftaların Türkiye Eğitim Sistemine Entegrasyon Süreci

Özel Gün/Hafta	Kutlama Başlama Yılı	Eğitim Sistemine Entegrasyon Yılı	Temel Amaçları
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	1920	1920	Millî egemenlik bilincini aşılama, çocuklara yönelik etkinlikler düzenlemek
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	1923	1923	Cumhuriyetin ilanını kutlamak, millî birlik ve beraberliği güçlendirmek
Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı	1938	1938	Mustafa Kemal Atatürk'ü anmak, gençlik ve spor faaliyetlerini teşvik etmek
Dünya Çevre Günü	1974	1990	Çevre bilincini artırmak, sürdürülebilirlik kavramını öğretmek

Özel Gün/Hafta	Kutlama Başlama Yılı	Eğitim Sistemine Entegrasyon Yılı	Temel Amaçları
İnsan Hakları Günü	1948	2000	İnsan hakları farkındalığını artırmak, demokratik değerleri öğretmek
Dünya Su Günü	1993	2005	Su kaynaklarının önemini vurgulamak, çevre bilincini geliştirmek
Nevruz Bayramı	MÖ 3. binyıl	2000	Kültürel gelenekleri yaşatmak, toplumsal birlik duygusunu güçlendirmek

Tablo 1.1’de de görüldüğü üzere belirli gün ve haftaların Türk eğitim sistemi ile bütünleşmesi, ülkenin tarihî ve kültürel gelişimine paralel olarak biçimlenmiştir. İlk olarak 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın 1920 yılında kutlanmaya başlanması, millî egemenlik bilincinin erken yaşlardan itibaren aşılması amacıyla eğitim programları ile bütünleştirilmesinin ilk adımı olmuştur (Aslan, 2010). Bu bayram, aynı zamanda çocuklara yönelik etkinliklerin düzenlenmesiyle, onların sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlamayı hedeflemiştir. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ise Cumhuriyet’in ilanının hemen ardından eğitim sistemine dâhil edilerek millî birlik ve beraberliğin güçlendirilmesi amacı taşımıştır (Şiringel, 2006).

1938 yılında kutlanmaya başlanan Atatürk’ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, Mustafa Kemal Atatürk’ün düşüncelerini ve liderliğini öğrencilere aktarmayı amaçlamıştır. Bu bayram, gençlik ve spor faaliyetlerinin teşvik edilmesiyle, fiziksel ve zihinsel gelişimin desteklenmesine de katkıda bulunmuştur (Gündüz, 2015). 1974 yılında uluslararası alanda kabul gören Dünya Çevre Günü’nün 1990 yılında Türk eğitim sistemi ile bütünleşmesi, çevre

bilincinin artırılması ve sürdürülebilirlik kavramının öğretimi açısından önemli bir adım olmuştur (Göçer, 2018).

İnsan Hakları Günü'nün 1948 yılında ilan edilmesine karşın, Türkiye'de bu günün eğitim sistemi ile bütünleşmesi 2000 yılında gerçekleşmiştir. Bu bütünleşme, öğrencilerin insan hakları farkındalığını artırmak ve onlara demokratik değerleri öğretmek amacıyla yapılmıştır (Kaya, 2020). Benzer biçimde, Dünya Su Günü'nün 1993 yılında ilan edilmesiyle birlikte bu günün 2005 yılında Türk eğitim sistemine dâhil edildiği görülmektedir. Dünya Su Günü su kaynaklarının öneminin vurgulanması ve çevre bilincinin geliştirilmesi amacıyla ders programlarında yer almıştır (Demir & Yılmaz, 2020).

Nevruz Bayramı gibi köklü kültürel geleneklerin eğitim sistemi ile bütünleşmesi ise daha çok 2000'li yıllarda gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de özellikle Orta Asya kökenli Türk toplulukları arasında önemli bir kültürel gelenek olarak yaşatılan Nevruz'un, eğitim programlarında işlenmesi; kültürel mirasın korunması ve toplumsal birlik duygusunun güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Kaplan, 2012).

Bu özel gün ve haftaların eğitim sistemi ile bütünleşmesi, sadece belirli tarihlerin kutlanmasıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda öğrencilerin bu günlerin anlamını kavramaları, millî ve evrensel değerlere duyarlılık kazanmaları için çeşitli etkinlikler ve ders içerikleri geliştirilmiştir. Bu bütünleşme süreci, Millî Eğitim Bakanlığının (MEB) politikaları doğrultusunda, eğitim müfredatlarının güncellenmesi ve öğretmenlerin bu konularda bilinçlendirilmesiyle desteklenmiştir (Çelik & Gündoğdu, 2007). Sonuç olarak belirli gün ve haftaların eğitim sistemi ile bütünleşmesi, öğrencilerin çok yönlü gelişimine katkı sağlamakta ve toplumun kültürel değerlerini koruyarak geleceğe aktarmaktadır.

Tablo 1.2: Dünya Tarihinde Belirli Gün ve Haftaların Tarihsel Gelişimi

Özel Gün/Hafta	Başlangıç Yılı	İlk Küresel Kutlama Yılı	Temel Amaçları
Dünya Kadınlar Günü	1911	1911	Kadın haklarının ve cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi

Özel Gün/Hafta	Başlangıç Yılı	İlk Küresel Kutlama Yılı	Temel Amaçları
Dünya Çevre Günü	1970	1970	Çevre bilincinin artırılması ve sürdürülebilirlik
İnsan Hakları Günü	1948	1950	İnsan haklarının korunması ve yaygınlaştırılması
Dünya Su Günü	1993	1993	Su kaynaklarının önemi ve su yönetiminin geliştirilmesi
Dünya Sağlık Günü	1950	1950	Küresel sağlık konularında farkındalık yaratmak
Dünya Öğretmenler Günü	1994	1994	Öğretmenlerin eğitimdeki rolünü ve katkılarını kutlamak
Uluslararası Barış Günü	1981	1981	Barışın teşvik edilmesi ve savaşların önlenmesi
Dünya Eğitim Günü	1990	1990	Eğitim hakkının ve kalitesinin öneminin vurgulanması
Dünya Çocuk Hakları Günü	1954	1954	Çocuk haklarının korunması ve çocukların refahının artırılması

Tablo 1.2’de görüldüğü gibi belirli gün ve haftaların dünya tarihindeki gelişimi uluslararası iş birliği ve küresel farkındalık oluşturma çabalarıyla paralel ilerlemiştir. Dünya Kadınlar Günü’nün 1911 yılında ilk kez kutlanması, kadın haklarının savunulması ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından atılmış önemli bir adımdır (Akkaya, 2017). Bu gün, kadınların sosyal, ekonomik ve politik alandaki başarılarının takdir edilmesi ve karşılaşılan

zorlukların göz önünde bulundurulması amacıyla her yıl çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır (Akyol, 2010).

1970 yılında başlatılan Dünya Çevre Günü'yle çevre kirliliği ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konularında küresel bilincin artırılması hedeflenmiştir (Güneş, 2014). Bu gün, çevre koruma faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve bireylerin çevresel sorunlara karşı duyarlılık kazanmaları için önemli bir platform sunmaktadır (Göçer, 2018).

İnsan Hakları Günü, 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilmiş ve 1950 yılında ilk kez küresel çapta kutlanmaya başlanmıştır. Bu günde, evrensel insan haklarının korunması ve yaygınlaştırılması amacıyla düzenlenen etkinliklerle, insanların temel hak ve özgürlüklerinin önemine dikkat çekilmektedir (Kaya, 2020). İnsan haklarının ihlallerine karşı farkındalık yaratmak ve hakların evrensel bir değer olarak benimsenmesini sağlamak, bu günün temel hedeflerindendir (Keskin & Özer, 2020).

1993 yılında ilan edilen Dünya Su Günü, su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ve suyun hayat için vazgeçilmez bir kaynak olduğu bilincinin artırılması amacıyla kutlanmaktadır. Bu özel gün, suyun korunması ve su kaynaklarının etkin yönetimi konularında küresel iş birliğinin önemini vurgulamaktadır (Temizkan, 2009). Su kıtlığı ve su kaynaklarının kirlenmesi gibi sorunların çözümüne yönelik çabaların desteklenmesi, bu günün ana odak noktasıdır (Şimşek, 2011).

Dünya Sağlık Günü, 1950 yılında başlamıştır ve küresel sağlık konularında farkındalık yaratmayı ve sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmayı amaçlamaktadır. Bu gün, özellikle salgın hastalıkların önlenmesi, sağlık eşitsizliklerinin giderilmesi ve sağlık hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi gibi alanlarda önemli etkinliklerin düzenlenmesine olanak tanımaktadır (MEB, 2019). Dünya Öğretmenler Günü, 1994 yılında ilan edilmiş ve her yıl 5 Ekim'de kutlanmaktadır. Bu özel gün, öğretmenlerin eğitimdeki rolünü ve katkılarını takdir etmek, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemek amacıyla düzenlenen etkinliklerle, eğitim sistemlerinin iyileştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Güzel & Karatay, 2013).

Uluslararası Barış Günü, 1981 yılında Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilmiştir. Bu gün, barışın teşvik edilmesi, savaşların önlenmesi ve uluslararası çatışmaların çözümüne yönelik çabaların desteklenmesi amacıyla çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır (MEB, 2019). Barışın korunması ve sürdürülebilir bir dünya düzeninin sağlanması, bu günün ana temaları arasında yer almaktadır (Koca, 2017). 1990 yılında başlatılmış olan Dünya Eğitim Günü, eğitim hakkının önemini vurgulamak ve eğitimin kalitesini artırmak amacıyla kutlanmaktadır. Bu özel gün, eğitimin herkes için erişilebilir ve kaliteli hâle getirilmesi için küresel çabaların desteklenmesini sağlamaktadır (Kaplan, 2012). Eğitim sistemlerinin iyileştirilmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, bu günün temel amaçları arasındadır (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Son olarak, Dünya Çocuk Hakları Günü, 1954 yılında ilan edilmiş ve çocuk haklarının korunması ve çocukların refahının artırılması amacıyla her yıl 20 Kasım'da kutlanmaktadır. Bu gün, çocukların eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere erişimlerinin iyileştirilmesi, çocuk işçiliği ve çocuk istismarı gibi konulara dikkat çekmek için çeşitli etkinliklerle anılmaktadır (Şimşek, 2013).

1.7.1.2 Türkiye'de Belirli Gün ve Haftaların Yasal Çerçevesi

Türkiye'de belirli gün ve haftaların eğitim sistemindeki yeri, çeşitli yasal düzenlemelerle belirlenmiştir. Bu düzenlemelerin temelini, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu oluşturmaktadır. Bu kanunun 2. maddesinde, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları arasında "Türk Milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren" bireyler yetiştirmek yer almaktadır (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973). Belirli gün ve haftaların eğitim kurumlarında nasıl kutlanacağı, Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği'yle düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğin 18. maddesinde, "Belirli gün ve haftaların kutlanması ile ilgili sosyal etkinlik çalışmaları; öğrencilerde millî, manevi, sosyal, kültürel ve evrensel değerlere karşı duyarlılık oluşturmak amacıyla yapılır" ifadesi yer almaktadır (MEB, 2019).

Millî Eğitim Bakanlığı, her eğitim öğretim yılı başında, o yıl kutlanacak veya anılacak belirli gün ve haftaları içeren bir genelge yayımlamaktadır. Bu genelgede, hangi günlerin nasıl kutlanacağı, hangi etkinliklerin düzenleneceği ve bu etkinliklerin amaçları ayrıntılı

olarak belirtilmektedir (Çelik ve Gündoğdu, 2007). Bu uygulamayla, eğitim kurumlarında belirli gün ve haftaların kutlanması standart hâle getirilmiş ve ülke genelinde bir bütünlük sağlanmıştır. Belirli gün ve haftaların Türkçe ders kitaplarında yer alması ise Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde şekillenmektedir. Program, öğrencilerin millî ve evrensel değerleri tanımalarını ve benimsemelerini amaçlamakta, bu doğrultuda belirli gün ve haftalarla ilgili metinlere ve etkinliklere yer verilmesini önermektedir (MEB, 2019). Bu bağlamda, ders kitapları hazırlanırken belirli gün ve haftalar hem içerik hem de etkinlik düzeyinde dikkate alınmaktadır.

Tablo 1.3: Türkiye'de Belirli Gün ve Haftaların Yasal Çerçevesi ve Entegrasyon Tarihçesi

Yasal Düzenleme	Yıl	İçerik	Kaynak
1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu	1973	Millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerin eğitim yoluyla benimsenmesi	Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973
Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği	2019	Belirli gün ve haftaların kutlanması için sosyal etkinlik çalışmalarının yapılması	MEB, 2019
Türkçe Dersi Öğretim Programı	2019	Belirli gün ve haftaların ders içerikleri ile bütünleşmesi	MEB, 2019
Cumhuriyet'in ilanından sonraki eğitim politikaları	1923	Millî bayramların eğitim programları ile bütünleşmesi	Aslan, 2010; Şiringel, 2006
Genelge uygulamaları	Her yıl	Belirli gün ve haftaların kutlanmasına ilişkin ayrıntılı yönergelerin yayımlanması	Çelik & Gündoğdu, 2007

Tablo 1.3'te Türkiye'de belirli gün ve haftaların yasal çerçevesi ve bütünleşme tarihçesi hakkında bilgi sunulmaktadır. Buna göre Türkiye'de belirli gün ve haftaların eğitim sistemi ile bütünleşmesi; yasal düzenlemeler ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) politikaları doğrultusunda şekillenmektedir. İlk olarak 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesi, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları arasında millî, ahlaki, insani,

manevi ve kültürel değerleri benimseyen bireyler yetiştirmeyi vurgulamıştır (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973). Bu kanun, belirli gün ve haftaların eğitim müfredatına dâhil edilmesinin temelini oluşturmuştur.

Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği'nin 2019 yılında yayımlanması, belirli gün ve haftaların eğitim kurumlarında nasıl kutlanacağına dair ayrıntılı yönergeler sunmuştur (MEB, 2019). Bu yönetmelik, öğrencilerde millî, manevi, sosyal, kültürel ve evrensel değerlere karşı duyarlılık oluşturmak amacıyla sosyal etkinlik çalışmalarının yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu çerçevede, her eğitim öğretim yılı başında MEB tarafından yayımlanan genelgeler, o yıl kutlanacak belirli gün ve haftaları içeren kapsamlı bir rehberlik sağlamaktadır (Çelik & Gündoğdu, 2007).

Türkçe Dersi Öğretim Programı, belirli gün ve haftaların ders içerikleri ile bütünleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. 2019 yılında yayımlanan bu program, öğrencilerin millî ve evrensel değerleri tanımalarını ve benimsemelerini sağlamak amacıyla belirli gün ve haftalarla ilgili metinlerin ve etkinliklerin ders içeriklerine dâhil edilmesini öngörmektedir (MEB, 2019; Güneş, 2014). Bu entegrasyon, öğrencilerin bu özel günlerin anlamını kavramalarına ve ilgili değerlere duyarlı bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlamaktadır (Göçer, 2018).

Cumhuriyet'in ilanından sonraki dönemlerde, özellikle 1923 yılında, millî bayramların eğitim programlarına entegrasyonu, genç nesillerin millî bilinç kazanmaları ve millî birlik duygularının pekiştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir (Aslan, 2010; Şiringel, 2006). Bu dönemde, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı gibi önemli günler, eğitim müfredatının vazgeçilmez unsurları hâline gelmiştir. Bu özel günler, öğrencilerin erken yaşlardan itibaren millî değerlere aşina olmalarını ve bu değerleri günlük yaşantıları ile bütünleştirmelerini hedeflemiştir (Şiringel, 2006).

MEB'in her yıl yayımladığı genelgeler, belirli gün ve haftaların kutlanmasına ilişkin ayrıntılı talimatlar içermekte ve bu uygulamaların ülke genelinde standart bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (Çelik & Gündoğdu, 2007). Bu genelgeler, okul yönetimleri ve öğretmenler tarafından dikkate alınarak belirli gün ve haftaların ders

programları ile etkili bir şekilde bütünleşmesine olanak tanımaktadır. Böylece öğrencilerin bu özel günler aracılığıyla millî ve evrensel değerlere dair farkındalık kazanmaları hedeflenmektedir (Güneş, 2014).

1.7.2 Türkçe Dersi Öğretim Programında Belirli Gün ve Haftalar

Türkçe dersi öğretim programı, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmenin yanı sıra, kültürel değerlerin aktarımında da önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, belirli gün ve haftalar programın önemli bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde, ilkökul ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarında belirli gün ve haftaların nasıl ele alındığı incelenecektir.

1.7.2.1 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programında Belirli Gün ve Haftalar

İlkokul Türkçe dersi öğretim programı, öğrencilerin temel dil becerilerini kazanmalarının yanı sıra, millî ve evrensel değerleri tanımalarını ve benimsemelerini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, belirli gün ve haftalar, programın önemli bir bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır (Güzel ve Karatay, 2013). İlkokul Türkçe dersi öğretim programında, belirli gün ve haftalar çeşitli temalar altında ele alınmaktadır. Örneğin, "Millî Kültürümüz" teması altında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı gibi millî bayramlar; "Sağlık ve Spor" teması altında Sağlık Haftası; "Doğa ve Evren" teması altında Çevre Koruma Haftası gibi özel günler ve haftalar işlenmektedir (Coşkun ve Taş, 2008). Bu tema ve konular, programda yer alan kazanımlarla ilişkilendirilmektedir. Örneğin, "T.1.3.12. Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar." kazanımı, belirli gün ve haftalarla ilgili metinlerin anlaşılması ve yorumlanması sürecinde kullanılmaktadır (MEB, 2019). Böylece öğrenciler hem dil becerilerini geliştirmekte hem de kültürel değerleri içselleştirmektedirler.

İlkokul düzeyinde, belirli gün ve haftalar genellikle öyküleyici metinler, şiirler ve bilgilendirici metinler aracılığıyla işlenmektedir. Bu metinler, öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak seçilmekte ve çeşitli etkinliklerle desteklenmektedir (Akyol, 2010). Örneğin, 23 Nisan'la ilgili bir şiir okunduktan sonra öğrencilerden bu günün önemi hakkında kısa bir kompozisyon yazmaları istenebilmektedir.

Tablo 1.4: İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Belirli Gün ve Haftaların İşleniş Örnekleri

Belirli Gün/Hafta	Sınıf Düzeyi	İşlenen Temalar	Kullanılan Metin Türleri	Etkinlik Örnekleri
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	1-4	Millî Birlik, Çocuk Hakları	Öykü, Şiir, Bilgilendirici Metin	Drama, Resim Çalışmaları, Kompozisyon Yazma
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	2-4	Cumhuriyet Değerleri, Demokrasi	Biyografi, Makale	Sunumlar, Grup Tartışmaları, Poster Yapımı
Dünya Çevre Günü	3-4	Çevre Bilinci, Sürdürülebilirlik	Bilgilendirici Metin, Şiir	Çevre Temizliği Projeleri, Şiir Yazma
Nevruz Bayramı	1-3	Kültürel Gelenekler, Doğa Sevgisi	Hikâye, Şiir, Edebi Metin	Geleneksel Oyunlar, El Sanatları Etkinlikleri
Öğretmenler Günü	1-4	Saygı, Eğitim Değerleri	Anma Metinleri, Şiirler	Öğretmenlere Mektup Yazma, Şiir Okuma Etkinlikleri

Yukarıdaki Tablo 1.4’te İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda belirli gün ve haftaların işlenişine ilişkin örnekler sunulmuştur. Buna göre, İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda belirli gün ve haftaların işleniş, öğrencilerin millî ve kültürel değerleri erken yaşlardan itibaren benimsemelerini sağlamak amacıyla çeşitli temalar ve etkinlikler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Güneş, 2014). Program, öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak belirli gün ve haftaların anlamını kavramalarına ve bu özel günlerle ilişkili değerleri içselleştirmelerine olanak tanımaktadır (Güzel & Karatay, 2013).

Örneğin, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda sıkça işlenen bir gündür. Bu bayram, millî birlik ve çocuk hakları temaları etrafında işlenmekte, bu sayede öğrencilerin millî bilinç kazanmaları ve çocuk haklarına dair farkındalık geliştirmeleri hedeflenmektedir (MEB, 2018a). Ders kitaplarında yer alan öyküler ve şiirler, öğrencilerin bu günün önemini anlamalarına yardımcı olurken drama ve resim çalışmaları gibi etkinlikler, öğrencilerin aktif katılımını teşvik etmektedir (Coşkun & Taş, 2008).

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, ilkokul düzeyinde daha çok 2. sınıftan itibaren işlenmektedir. Bu bayram, cumhuriyet değerleri ve demokrasi temaları çerçevesinde ele alınmakta, biyografi ve makale türündeki metinler aracılığıyla Atatürk'ün liderlik özellikleri ve cumhuriyetin kazanımları hakkında bilgiler verilmektedir (Kaya, 2016). Öğrenciler, sunumlar ve grup tartışmaları yoluyla bu değerleri pekiştirmekte ve poster yapımı gibi yaratıcı etkinliklerle bilgilerini görsel olarak ifade etmektedirler (MEB, 2018a).

Dünya Çevre Günü'nün 3 ve 4. sınıflarda işlenişi, çevre bilinci ve sürdürülebilirlik temaları üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu gün, bilgilendirici metinler ve şiirler aracılığıyla su kaynaklarının önemi ve çevre korumanın gerekliliği vurgulanmaktadır (Göçer, 2018). Öğrenciler, çevre temizliği projeleri ve şiir yazma etkinlikleri ile çevreye duyarlı bireyler olarak yetiştirilmektedirler (Şiringel, 2006).

Nevruz Bayramı, 1. sınıftan 3. sınıfa kadar olan öğrencilerde kültürel gelenekler ve doğa sevgisi temaları etrafında işlenmektedir. Öykü ve şiir türündeki metinler, öğrencilerin Nevruz'un tarihsel ve kültürel önemini anlamalarını sağlarken, geleneksel oyunlar ve el sanatları etkinlikleriyle öğrencilerin kültürel miraslarını yaşatmaları teşvik edilmektedir (Kaplan, 2012). Bu tür etkinlikler, öğrencilerin hem dil becerilerini geliştirmelerine hem de kültürel değerleri pekiştirmelerine katkıda bulunmaktadır (MEB, 2018a).

Öğretmenler Günü, 1. sınıftan 4. sınıfa kadar işlenen bir diğer önemli gündür. Bu gün, saygı ve eğitim değerleri temaları çerçevesinde anılmaktadır. Anma metinleri ve şiirler öğrencilerin öğretmenlerine duydukları saygıyı ifade etmelerini sağlarken öğrenciler öğretmenlere mektup yazma ve şiir okuma gibi etkinliklerle bu değeri somutlaştırmaktadırlar

(Akyol, 2014). Bu tür etkinlikler, öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerine katkıda bulunurken onların öğretmenlerle olan iletişim becerilerini de geliştirmektedir (Demir & Yılmaz, 2020).

İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirli gün ve haftaların işlenişi, sadece ders içeriğinin aktarılmasıyla sınırlı kalmayıp aynı zamanda öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak biçimde tasarlanmıştır. Drama, resim yapma, kompozisyon yazma gibi etkinlikler, öğrencilerin yaratıcı düşünme ve ifade becerilerini geliştirmelerine olanak tanımaktadır (MEB, 2018a). Bu sayede, öğrenciler hem dil becerilerini geliştirirken hem de millî ve kültürel değerlere dair bilinçlenmektedirler (Kaya, 2019).

1.7.2.2 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Belirli Gün ve Haftalar

Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirli gün ve haftalar daha kapsamlı ve derinlemesine ele alınmaktadır. Bu düzeyde, öğrencilerin eleştirel düşünme, analiz etme ve yorumlama becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir (Göçer, 2017). Ortaokul programında, belirli gün ve haftalar sadece bir konu olarak değil, aynı zamanda dil becerilerinin geliştirilmesinde bir araç olarak da kullanılmaktadır. Örneğin, "T.5.3.32. Metindeki söz sanatlarını tespit eder." kazanımı, İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü'yle ilgili bir metin üzerinden işlenebilmektedir (Kaya ve Kardaş, 2019). Ortaokul düzeyinde belirli gün ve haftalarla ilgili metinler daha çeşitlilik göstermekte, öyküleyici ve şiirsel metinlerin yanı sıra bilgilendirici metinler, biyografiler, anılar ve gazete yazıları da kullanılmaktadır. Bu çeşitlilik, öğrencilerin farklı metin türlerini tanımlarına ve analiz etmelerine olanak sağlamaktadır (Temizkan, 2014).

Ayrıca ortaokul programında belirli gün ve haftalar, disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Örneğin, 18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü hem Türkçe hem de Sosyal Bilgiler derslerinde işlenerek öğrencilerin konuyu farklı perspektiflerden değerlendirmeleri sağlanmaktadır (Karatay, 2011).

Tablo 1.5: Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programında Belirli Gün ve Haftaların İşleniş Örnekleri

Belirli Gün/Hafta	Sınıf Düzeyi	İşlenen Temalar	Kullanılan Metin Türleri	Etkinlik Örnekleri
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	5-8	Millî Birlik, Çocuk Hakları	Makale, Şiir, Biyografi	Sunumlar, Grup Tartışmaları, Drama
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	5-8	Cumhuriyet Değerleri, Demokrasi	Biyografi, Makale, Anma Metinleri	Poster Yapımı, Grup Çalışmaları, Söyleşi
İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası	7-8	İnsan Hakları, Demokrasi	Makale, Deneme, Söyleşi	Panel Tartışmaları, Araştırma Projeleri
Dünya Su Günü	5-7	Su Kaynakları, Çevre Bilinci	Bilgilendirici Metin, Şiir	Proje Çalışmaları, Çevre Temizliği Etkinlikleri
Dünya Çocuk Hakları Günü	6-8	Çocuk Hakları, Eğitim Hakkı	Makale, Şiir, Anma Metinleri	Yazılı Anlatım Çalışmaları, Grup Tartışmaları
Dünya Çevre Günü	5-8	Çevre Bilinci, Sürdürülebilirlik	Bilgilendirici Metin, Şiir, Makale	Çevre Projeleri, Resim Yapma, Sunumlar

Tablo 1.5’te Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda belirli gün ve haftaların işlenişine ilişkin örnekler sunulmaktadır. Buna göre Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda belirli gün ve haftaların işleniş, öğrencilerin millî, manevi ve evrensel değerleri daha derinlemesine kavramalarını sağlamak amacıyla çeşitli temalar ve etkinlikler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir (Güneş, 2014). Bu program, öğrencilerin yaş ve gelişim

düzeylerine uygun olarak belirli gün ve haftaların anlamını kavramalarına ve bu özel günlerle ilişkili değerleri içselleştirmelerine olanak tanımaktadır (Güzel & Karatay, 2013).

Örneğin, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, ortaokul düzeyinde millî birlik ve çocuk hakları temaları etrafında işlenmektedir. Bu bayram kapsamında kullanılan makaleler ve şiirler, öğrencilerin millî bilinç kazanmalarına ve çocuk haklarına dair farkındalık geliştirmelerine katkı sağlamaktadır (MEB, 2018b). Öğrenciler, sunumlar ve grup tartışmaları yoluyla bu değerleri pekiştirirken drama etkinlikleri sayesinde öğrendiklerini pratiğe dökme fırsatı bulmaktadırlar (Coşkun & Taş, 2008).

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ise Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda cumhuriyet değerleri ve demokrasi temaları çerçevesinde ele alınmakta, biyografi ve anma metinleri aracılığıyla Atatürk'ün liderlik özellikleri ve cumhuriyetin kazanımları hakkında bilgiler verilmektedir (Kaya, 2016). Öğrenciler, poster yapımı ve grup çalışmaları gibi etkinliklerle bu değerleri görsel ve interaktif yollarla ifade etmektedirler (MEB, 2018b). Bu süreç, öğrencilerin cumhuriyet bilincini ve demokratik değerleri daha iyi anlamalarını sağlamaktadır (Şiringel, 2006). İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası, özellikle 7 ve 8. sınıflarda işlenen önemli bir haftadır. Bu hafta kapsamında insan hakları ve demokrasinin önemi üzerine makale ve denemeler aracılığıyla kapsamlı bilgiler sunulmaktadır. Öğrenciler panel tartışmaları ve araştırma projeleriyle bu konuları daha derinlemesine inceleme fırsatı bulmaktadırlar (Göçer, 2018). Bu etkinlikler, öğrencilerin eleştirel düşünme ve analiz becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır (Demir & Yılmaz, 2020).

Dünya Su Günü, 5 ve 7. sınıflarda su kaynaklarının önemi ve çevre bilincinin artırılması amacıyla işlenmektedir. Bilgilendirici metinler ve şiirler aracılığıyla suyun hayat için vazgeçilmez bir kaynak olduğu vurgulanmakta, öğrenciler çevre temizliği etkinlikleri ve çevre projeleri ile bu bilinci pekiştirmektedirler (MEB, 2018b). Bu tür etkinlikler, öğrencilerin çevresel sorumluluklarını anlamalarını ve sürdürülebilirlik kavramını içselleştirmelerini sağlamaktadır (Şiringel, 2006).

Dünya Çocuk Hakları Günü, 6 ve 8. sınıflarda çocuk hakları ve eğitim hakkı temaları çerçevesinde ele alınmakta, makale ve anma metinleri aracılığıyla çocuk haklarının

korunması ve eğitim hakkının önemine ilişkin bilgiler verilmektedir (MEB, 2018b). Öğrenciler yazılı anlatım çalışmaları ve grup tartışmalarıyla bu hakların toplumsal yaşamdaki yerini anlamakta ve ifade etmektedirler (Akyol, 2014). Son olarak Dünya Çevre Günü, bütün ortaokul düzeyinde çevre bilinci ve sürdürülebilirlik temaları etrafında işlenmektedir. Bilgilendirici metinler, şiirler ve makaleler aracılığıyla çevre kirliliği ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konuları ele alınmaktadır (Göçer, 2018). Öğrenciler, çevre projeleri ve sunumlar yoluyla öğrendiklerini pratiğe dökme fırsatı bulmakta, bu sayede çevreye duyarlı bireyler olarak yetişmektedirler (Demir & Yılmaz, 2020).

Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirli gün ve haftaların işlenişi, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerinin yanı sıra onları toplumsal sorumluluk sahibi bireyler olarak yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu süreç öğrencilerin millî ve evrensel değerlere dair bilinçlenmelerini sağlamakta, aynı zamanda yaratıcı ve analitik düşünme becerilerini desteklemektedir (MEB, 2018b; Şiringel, 2006). Eğitim programlarının bu özel gün ve haftalar aracılığıyla zenginleştirilmesi, öğrencilerin çok yönlü gelişimine katkı sağlamakta ve eğitimde değerler eğitiminin etkin bir şekilde hayata geçirilmesine olanak tanımaktadır (Göçer, 2018).

1.7.3 Belirli Gün ve Haftaların Okul Kültürünün Oluşmasındaki Önemi

Okul kültürü, eğitim kurumlarının etkililiğini ve verimliliğini belirleyen önemli faktörlerden biridir. Belirli gün ve haftalar ise bu kültürün oluşmasında ve sürdürülmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bölümde, okul kültürü kavramı ele alınacak ve belirli gün ve haftaların bu kültüre üzerindeki etkileri incelenecektir.

Eğitim kurumları, yalnızca akademik bilginin aktarıldığı mekânlar olmanın ötesinde öğrencilerin sosyal, duygusal ve kültürel gelişimlerini şekillendiren dinamik birer yaşam alanıdır. Bu bağlamda, okul kültürü, bir eğitim kurumunun kimliğini, değerlerini ve işleyişini belirleyen temel unsurlardan biri olarak öne çıkar. Belirli gün ve haftalar ise bu kültürün oluşmasında, pekiştirilmesinde ve sürdürülmesinde önemli bir rol oynar. Bu özel günler, okul topluluğunun ortak bir amaç etrafında birleşmesini sağlayarak aidiyet duygusunu güçlendirir ve öğrencilerin toplumsal değerlerle bağ kurmasına olanak tanır. Bu bölümde, öncelikle okul kültürü kavramı tanımlanacak, ardından belirli gün ve haftaların bu kültüre katkıları ayrıntılı

bir biçimde ele alınacaktır. Bu süreçte, Dolunay'ın (2007) okul kültürü üzerine yaptığı çalışmalara da atıfta bulunularak konunun akademik temelleri güçlendirilecektir.

Okul kültürü, bir eğitim kurumunda bulunan bireylerin -öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve diğer paydaşlar- paylaştığı değerler, inançlar, normlar ve davranış kalıplarının bütünü olarak tanımlanabilir. Bu kültür, okulun fiziksel ortamından tutun da günlük etkileşimlere kadar her alanda kendisini gösterir ve kurumun işleyişini derinden etkiler. Deal ve Peterson (1999), okul kültürünü, bir okulun “kişiliği” olarak nitelendirir; bu kişilik, okulun atmosferini, ritüellerini ve topluluğun birbiriyle ilişkilerini şekillendirir. Türkiye bağlamında ise okul kültürü hem evrensel eğitim ilkeleri hem de yerel değerler çerçevesinde biçimlenir. Bu noktada, Dolunay'ın (2007) çalışmasında, okul kültürünün dinamik bir yapıda olduğunu ve eğitim süreçleriyle sürekli evrilen bir olgu olarak ele alınması gerektiğini vurgulanır. Dolunay'a (2007) göre, okul kültürü, yalnızca statik bir yapı değil, aynı zamanda okulun paydaşlarının etkileşimiyle şekillenen ve zamanla değişebilen bir süreçtir.

Okul kültürü, eğitim kurumlarının etkililiğini ve verimliliğini doğrudan etkileyen bir faktördür. Güçlü bir okul kültürü, öğrencilerin akademik başarılarını desteklerken onların sosyal ve duygusal gelişimlerine de katkı sağlar (Balcı, 2014). Örneğin olumlu bir okul kültürü öğretmenler arasında iş birliğini teşvik eder, öğrencilerde disiplin ve sorumluluk bilincini artırır ve okulun genel atmosferini daha motive edici bir hâle getirir. Ancak bu kültürün oluşması ve sürdürülebilir hâle gelmesi, bilinçli bir çaba ve ortak deneyimlerin paylaşılmasını gerektirir. İşte tam da bu noktada belirli gün ve haftalar devreye girer, çünkü bu özel günler, okul topluluğunu bir araya getiren, ortak değerleri vurgulayan ve kültürel bağları güçlendiren eşsiz fırsatlar sunar.

Belirli gün ve haftalar, eğitim kurumlarında düzenlenen etkinlikler aracılığıyla okul kültürünün şekillenmesinde ve zenginleşmesinde kritik bir rol oynar. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından her yıl belirlenen bu günler -örneğin, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ya da Dünya Çevre Günü gibi- okul topluluğunun ortak bir amaç etrafında birleşmesini sağlar. Bu etkinlikler, öğrencilerin ve öğretmenlerin birlikte çalışarak bir aidiyet duygusu geliştirmesine olanak tanır. Dolunay (2007), belirli gün ve haftaların, okul kültürünün oluşumunda bir “ritüel” işlevi gördüğünü ve bu ritüellerin,

okul topluluğunun kolektif kimliğini güçlendirdiğini belirtir. Bu ritüeller, öğrencilerin yalnızca bilgi edinmesini değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal bağlar kurmasını sağlar.

Birincil olarak, belirli gün ve haftalar, okul kültürüne değerler eğitimi yoluyla katkıda bulunur. Örneğin 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü'nde düzenlenen törenler, öğrencilere saygı, minnet ve tarih bilinci gibi değerleri aşılar, okulun bu değerler etrafında birleşmesini sağlar (Kaplan, 2012). Benzer şekilde Dünya İnsan Hakları Günü gibi evrensel temalı günler, öğrencilerin farklı bakış açılarını anlamasını ve küresel vatandaşlık bilinci geliştirmesini teşvik eder. Bu süreçte, okul kültürü, yalnızca yerel değerlerle değil, evrensel ilkelerle de zenginleşir. Dolunay'ın (2007) vurguladığı gibi bu tür etkinlikler, okulun “kültürel dokusunu” oluşturur ve bu doku, öğrencilerin ahlaki ve toplumsal gelişimine yön verir.

İkincil olarak, belirli gün ve haftalar, okul topluluğunda iş birliği ve dayanışmayı artırır. Bu günler kapsamında düzenlenen etkinlikler -şiiir okumaları, tiyatro gösterileri, resim sergileri ya da panel tartışmaları- öğrencilerin ve öğretmenlerin ortak bir hedef doğrultusunda çalışmasını gerektirir. Bu ortak çalışma, okulun sosyal sermayesini güçlendirir ve topluluk ruhunu pekiştirir (Çelik, 2012). Örneğin 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı'nda yapılan spor müsabakaları veya kültürel gösteriler, öğrencilerin birbirleriyle etkileşimini artırırken, öğretmenlerin rehberliğinde bir ekip ruhu oluşturur. Dolunay (2007), bu tür etkinliklerin, okul kültürünün “paylaşılan deneyimlerle” şekillendiğini ve bu deneyimlerin, okulun uzun vadeli belleğinde yer edindiğini ifade eder.

Üçüncü olarak, belirli gün ve haftalar, okul kültürünün sürekliliğini ve dinamizmini sağlar. Her yıl düzenli olarak kutlanan bu günler, okulun geleneklerini oluşturur ve bu gelenekler yeni nesillere aktarılır. Bu açıdan belirli gün ve haftalar okul kültürünün bir “hafıza unsuru” olarak işlev görür (Göçer, 2018). Örneğin bir okulda her yıl 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nda aynı coşkuyla düzenlenen törenler, o okulun kimliğini yansıtan bir ritüel hâline gelebilir. Dolunay (2007), bu sürekliliğin, okul kültürünün tutarlılığını ve derinliğini artırdığını savunur. Kişisel bir gözlem olarak bu tür geleneklerin, öğrencilerde okuluna bağlılık hissini güçlendirdiğini ve mezun olduktan yıllar sonra bile bu anıların canlılığını koruduğunu söyleyebilirim.

Son olarak, belirli gün ve haftalar, okul kültürünün çeşitliliğini ve kapsayıcılığını destekler. Farklı temalara odaklanan bu günler -millî bayramlardan çevre bilincine, insan haklarından kültürel mirasa kadar- okul topluluğunun geniş bir değer yelpazesıyla tanışmasını sağlar. Bu çeşitlilik, okul kültürünün tekdüze olmaktan çıkıp daha zengin ve çok boyutlu bir yapıya kavuşmasına olanak tanır (Kaya, 2020). Örneğin Nevruz Bayramı gibi kültürel kökenli bir gün, okulda farklı etnik kökenlerden gelen öğrencilerin bir araya gelmesine ve ortak bir kutlama kültürü oluşturmaya katkı sağlayabilir. Dolunay'ın (2007) çalışmasında da belirtildiği üzere bu tür etkinlikler okul kültürünün kapsayıcı yönünü ortaya koyar ve farklılıkların bir arada uyum içinde var olabileceğini gösterir.

Belirli gün ve haftaların okul kültürüne etkisi yalnızca etkinliklerin düzenlenmesiyle sınırlı kalmaz; bu etkinliklerin nasıl planlandığı, uygulandığı ve okul topluluğu tarafından nasıl algılandığı da önemlidir. Eğer bu günler, yüzeysel bir kutlama olmaktan öteye gidemiyorsa okul kültürüne katkıları sınırlı kalabilir. Dolunay (2007), bu noktada, okul kültürünün etkili bir şekilde oluşması için belirli gün ve haftaların bilinçli bir pedagojik yaklaşımla ele alınması gerektiğini vurgular. Örneğin bir öğretmenin 18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü'nde öğrencileriyle tarihsel bir tartışma başlatması, bu günün anlamını derinleştirir ve okul kültürü üzerinde daha kalıcı bir iz bırakır.

Belirli gün ve haftalar, okul kültürünün oluşmasında ve güçlenmesinde vazgeçilmez bir araçtır. Bu özel günler, değerler eğitimi, iş birliği, geleneklerin sürekliliği ve kültürel çeşitlilik gibi unsurlar aracılığıyla okulun kimliğini şekillendirir. Dolunay'ın (2007) vurguladığı gibi bu günler, okul kültürünün dinamik bir süreç olarak gelişmesine katkı sağlar ve okul topluluğunun ortak bir hafıza etrafında birleşmesini mümkün kılar. Eğitim kurumlarının bu potansiyeli etkili bir şekilde kullanması hem öğrencilerin gelişimine hem de okulun uzun vadeli başarısına önemli katkılar sunacaktır.

1.7.3.1 Okul Kültürü Kavramı

Okul kültürü, bir eğitim kurumunun kendine özgü değerlerini, inançlarını, geleneklerini ve davranış kalıplarını içeren karmaşık bir yapıdır. Şişman (2007), okul kültürünü "bir okulda zaman içinde oluşan gelenekler, inançlar, değerler, normlar ve beklentiler bütünü" olarak tanımlamaktadır. Bu kültür, okul topluluğunun üyeleri arasındaki

etkileşimleri şekillendirir ve kurumun genel atmosferini belirler. Okul kültürünün oluşumunda çeşitli faktörler rol oynamaktadır. Bunlar arasında okulun tarihi, fiziksel çevresi, öğretmen ve öğrenci profili, yönetim anlayışı ve eğitim programları sayılabilir (Çelik, 2012). Ayrıca toplumsal değerler ve beklentiler de okul kültürünün şekillenmesinde etkili olmaktadır.

Güçlü bir okul kültürü, öğrencilerin akademik başarılarını artırmanın yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimlerini de olumlu yönde etkilemektedir. Örneğin Demirtaş (2010) tarafından yapılan bir araştırmada olumlu okul kültürünün öğrencilerin güdülenmesini ve okula bağlılığı artırdığı tespit edilmiştir. Okul kültürü, bir eğitim kurumunun paylaşılan değerler, inançlar, normlar, gelenekler ve davranış biçimleri bütünü olarak tanımlanmaktadır (Çelik, 2012). Şişman (2007), okul kültürünü "bir okulda zaman içinde oluşan gelenekler, inançlar, değerler, normlar ve beklentiler bütünü" şeklinde tanımlayarak bu kültürün okul topluluğunun ortak bilinç ve davranışlarını şekillendirdiğini vurgulamıştır. Kaplan (2012) ise okul kültürünü okulun kimliğini belirleyen ve üyeler arasında bağlılık duygusunu güçlendiren unsurlar olarak öne çıkarmaktadır. Bu bağlamda, okul kültürü sadece öğretmen ve öğrencilerin bireysel özelliklerinden değil, aynı zamanda kurumun tarihsel geçmişi ve sosyal çevresiyle de şekillenmektedir (Çelik & Gündoğdu, 2007).

1.7.3.1.1 Okul Kültürünün Bileşenleri

Okul kültürü, çeşitli bileşenlerden oluşmaktadır. Bu bileşenler arasında paylaşılan değerler, inançlar, normlar, ritüeller, semboller ve gelenekler yer almaktadır (Demirtaş, 2010). Çelik (2012), okul kültürünün üç temel bileşeni olduğunu belirtmektedir: yapısal, süreçsel ve sembolik. Yapısal bileşenler okulun organizasyon yapısı, yönetim biçimi ve fiziksel ortamını içerirken, süreçsel bileşenler öğretim yöntemleri, iletişim biçimleri ve etkileşim süreçlerini kapsamaktadır. Sembolik bileşenler ise okulun değerlerini ve inançlarını yansıtan semboller, ritüeller ve geleneklerdir (Çelik, 2012).

1.7.3.1.2 Okul Kültürünün Önemi

Okul kültürü, eğitim kurumunun başarısı üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Güçlü bir okul kültürü, öğrencilerin akademik başarılarını artırmanın yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimlerini de olumlu yönde etkilemektedir (Demirtaş, 2010). Okul kültürü,

öğrenciler arasında aidiyet duygusunu güçlendirerek onların disiplin ve motivasyon seviyelerini yükseltmektedir (Koca, 2017). Ayrıca, öğretmenlerin mesleki tatmini ve iş birliği düzeyleri de okul kültüründen doğrudan etkilenmektedir (Erdem & Şimşek, 2009). Şişman (2007), okul kültürünün olumlu olması durumunda, okul topluluğunun üyeleri arasında güçlü bir dayanışma ve iş birliği ortamının oluştuğunu ifade etmektedir.

1.7.3.1.3 Teorik Yaklaşımlar

Okul kültürü üzerine yapılan teorik çalışmalar, bu kavramın farklı boyutlarını ve işlevlerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Edgar Schein'in (1985) örgütsel kültür teorisi, okul kültürünü anlamada önemli bir çerçeve sunmaktadır. Schein'e göre, okul kültürü üç düzeyde incelenebilir: temel varsayımlar, değerler ve sanatif ifadeler. Temel varsayımlar, örgütün bilinçli olarak farkında olunmayan ve paylaşılan derin inançlarını ifade ederken, değerler örgütün paylaştığı ve teşvik ettiği davranış normlarını temsil etmektedir. Sanatif ifadeler ise semboller, dil ve ritüeller aracılığıyla kültürün dışa yansıyan yüzünü oluşturur (Schein, 1985).

John Kotter ve James Heskett'in (1992) örgütsel kültürün performans üzerindeki etkilerine dair çalışmaları da okul kültürünün önemini vurgulamaktadır. Onlara göre, güçlü ve olumlu bir okul kültürü, yüksek performansı destekleyen, esnek ve yenilikçi bir ortam yaratmaktadır. Bu da öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra öğretmenlerin mesleki tatminlerinin artmasına yol açmaktadır (Kotter & Heskett, 1992).

1.7.3.1.4 Tarihsel Gelişim

Okul kültürünün tarihsel gelişimi, eğitim sistemlerinin genel evrimiyle paralel ilerlemiştir. İlk eğitim kurumlarından itibaren, okul kültürü toplumun değerlerini ve normlarını yansıtarak şekillenmiştir. Cumhuriyet'in ilanından sonra, Türkiye'de eğitim politikaları millî ve kültürel değerlerin eğitim yoluyla nesiller arasında aktarılmasını hedeflemiş, bu da okul kültürünün güçlü bir şekilde oluşmasına katkıda bulunmuştur (Aslan, 2010). 20. yüzyılın ortalarından itibaren eğitim reformları ve modern eğitim yaklaşımları okul kültürünün yapısal ve süreçsel bileşenlerini değiştirmiş, daha demokratik ve katılımcı bir kültürün oluşmasını sağlamıştır (Gündüz, 2015).

Son yıllarda ise küreselleşme ve teknolojik gelişmeler, okul kültürünün dinamik yapısını etkilemiştir. İnternet ve dijital teknolojilerin eğitim süreçleri ile bütünleşmesi, okul kültüründe yeni normlar ve değerlerin oluşmasına yol açmış, öğrenciler arasında daha geniş bir iletişim ağı ve bilgiye erişim imkânı sağlamıştır (Göçer, 2018). Bu değişim, okul kültürünün esnek ve uyum sağlayabilir olmasını gerektirmiş, kültürel çeşitliliğin ve kapsayıcılığın eğitim ortamına entegre edilmesine katkıda bulunmuştur (Şiringel, 2006).

1.7.3.1.5 Okul Kültürünün Eğitime Etkisi

Okul kültürü, eğitim süreçlerinin etkinliğini ve verimliliğini belirleyen önemli bir faktördür. Güçlü bir okul kültürü, öğretmenlerin iş birliği içinde çalışmasını, yenilikçi öğretim yöntemlerini benimsemesini ve öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılımını teşvik etmektedir (Demir & Yılmaz, 2020). Ayrıca okul kültürü öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmelerine, problem çözme yeteneklerini artırmalarına ve toplumsal sorumluluk bilinci kazanmalarına olanak tanımaktadır (Kaya, 2020).

Okul kültürünün olumlu bir şekilde yönetilmesi, eğitim kurumlarının hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırmakta, aynı zamanda öğrenci başarısını ve memnuniyetini artırmaktadır (MEB, 2019). Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin okul kültürünü şekillendirme konusundaki bilinçli çabaları, okul topluluğunun bütünlüğünü ve dayanışmasını güçlendirmektedir (Çelik, 2012).

Sonuç olarak okul kültürü kavramı eğitim kurumlarının başarısında ve öğrencilerin çok yönlü gelişiminde hayati bir rol oynamaktadır. Tarihsel gelişimi, teorik yaklaşımları ve eğitim süreçlerine etkisi göz önünde bulundurulduğunda okul kültürünün bilinçli ve stratejik bir şekilde yönetilmesi, eğitimde kalitenin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır (Göçer, 2018; Şiringel, 2006).

1.7.3.2 Belirli Gün ve Haftaların Okul Kültürüne Etkileri

Belirli gün ve haftalar, okul kültürünün oluşmasında ve pekiştirilmesinde önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özel günler ve haftalar, okulun değerlerini ve geleneklerini somutlaştırarak öğrencilerin bu değerleri içselleştirmelerine yardımcı olmaktadır. Öncelikle belirli gün ve haftalar, okul topluluğunu bir araya getirerek ortak bir kimlik ve aidiyet duygusu oluşturmaktadır. Örneğin Koca (2017) tarafından yapılan bir

çalışmada, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamalarının öğrencilerin okula bağlılıklarını ve milli kimlik duygularını güçlendirdiği ortaya konmuştur.

Belirli gün ve haftalar aynı zamanda, okulun değerlerini ve misyonunu vurgulamak için fırsatlar sunmaktadır. Örneğin Çevre Koruma Haftası etkinlikleri, okulun çevre duyarlılığını ön plana çıkararak öğrencilerde bu konuda farkındalık oluşturmaktadır. Özdemir ve Tokcan (2010), ilköğretim okullarında düzenlenen çevre etkinliklerinin öğrencilerin çevre bilincini artırdığını ve okul kültürünün bir parçası hâline geldiğini belirtmişlerdir.

Ayrıca belirli gün ve haftalar, okul-aile-toplum iş birliğini güçlendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu etkinlikler, velilerin ve toplumun diğer üyelerinin okul yaşamına katılımını teşvik ederek okul kültürünün daha geniş bir çevreye yayılmasını sağlamaktadır. Örneğin Erdem ve Şimşek (2009) tarafından yapılan bir araştırmada, okullarda düzenlenen belirli gün ve hafta etkinliklerinin veli katılımını artırdığı ve okul-aile işbirliğini güçlendirdiği tespit edilmiştir.

Belirli gün ve haftalar, okul kültürünün önemli bir bileşeni olan ritüellerin ve geleneklerin oluşmasına da katkıda bulunmaktadır. Bu ritüeller, okul topluluğunun ortak değerlerini ve inançlarını pekiştirmekte ve kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Örneğin her yıl düzenlenen mezuniyet törenleri veya yıl sonu gösterileri, okulun geleneklerini oluşturmakta ve okul kültürünün devamlılığını sağlamaktadır (Balcı, 2014).

Tablo 1.6: Belirli Gün ve Haftaların Okul Kültürüne Etkileri ve İlgili Teoriler

Belirli Gün/Hafta	Etkileri	İlgili Teoriler	Kaynaklar
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	Millî birlik duygusunu pekiştirme, çocuk haklarına duyarlılık	Edgar Schein'in Örgütsel Kültür Teorisi, John Kotter & James Heskett'in Kültür- Performans İlişkisi	Schein, 1985; Kotter & Heskett, 1992

Belirli Gün/Hafta	Etkileri	İlgili Teoriler	Kaynaklar
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	Demokratik değerlerin güçlendirilmesi, liderlik bilinci	Schein, 1985; Demirtaş, 2010	Demirtaş, 2010; Schein, 1985
İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası	İnsan haklarına saygı, demokratik bilinç oluşturma	John Kotter & James Heskett, 1992; Kaplan, 2012	Kotter & Heskett, 1992; Kaplan, 2012
Dünya Su Günü	Çevre bilinci, sürdürülebilirlik kültürünün geliştirilmesi	Edgar Schein, 1985; Demir & Yılmaz, 2020	Schein, 1985; Demir & Yılmaz, 2020
Dünya Çocuk Hakları Günü	Çocuk haklarına yönelik duyarlılık, eğitim hakkının önemi	Schein, 1985; Göçer, 2018	Schein, 1985; Göçer, 2018
Nevruz Bayramı	Kültürel çeşitliliğin benimsenmesi, toplumsal dayanışma	John Kotter & James Heskett, 1992; Kaplan, 2012	Kotter & Heskett, 1992; Kaplan, 2012

Tablo 1.6’da belirli gün ve haftaların okul kültürüne etkileriyle ilgili teoriler ve kaynaklar sunulmaktadır. Tablo 1.6’yı şu şekilde yorumlayabiliriz: Daha önce de belirtildiği gibi okul kültürü, bir eğitim kurumunun paylaşılan değerler, inançlar, normlar, ritüeller ve gelenekler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Çelik, 2012). Bu kültür, okul topluluğunun üyeleri arasında bir aidiyet duygusu oluşturarak öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmaktadır (Demirtaş, 2010). Belirli gün ve haftalar, okul kültürünün şekillenmesinde ve pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Belirli gün ve haftalar, okul kültürünün çeşitli boyutlarını etkileyerek öğrencilerin değerler sisteminin

oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Örneğin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, millî birlik duygusunu pekiştirirken çocuk haklarına duyarlılığı artırmaktadır (Schein, 1985). Bu etkinlikler, öğrencilerin millî bilinç kazanmalarını ve toplumsal sorumluluk bilinci geliştirmelerini sağlamaktadır (Kotter & Heskett, 1992).

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, demokratik değerlerin güçlendirilmesine yönelik önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu bayram kapsamında düzenlenen etkinlikler, öğrencilerin liderlik bilinci geliştirmelerini sağlamak ve demokratik süreçlere katılmalarını teşvik etmektedir (Demirtaş, 2010). Bu süreç, okul kültüründe demokratik normların yerleşmesine ve öğrencilerin bu değerlere bağlılık göstermelerine katkıda bulunmaktadır (Kotter & Heskett, 1992).

İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası, öğrencilerin insan haklarına saygı duymalarını ve demokratik bilinç kazanmalarını amaçlamaktadır. Bu hafta boyunca gerçekleştirilen etkinlikler öğrencilerin insan hakları konusundaki farkındalıklarını artırmakta ve demokratik değerlere bağlılıklarını güçlendirmektedir (Kaplan, 2012). Bu tür etkinlikler, okul kültüründe insan hakları ve demokrasiye verilen önemi vurgulamaktadır (Kotter & Heskett, 1992).

Dünya Su Günü, çevre bilinci ve sürdürülebilirlik kültürünün geliştirilmesine yönelik önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu özel gün kapsamında gerçekleştirilen projeler ve etkinlikler, öğrencilerin çevresel sorumluluklarını anlamalarını ve sürdürülebilirlik ilkelerine uygun hareket etmelerini teşvik etmektedir (Demir & Yılmaz, 2020). Bu süreç, okul kültüründe çevreye duyarlı bir bilinç oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır (Schein, 1985). Dünya Çocuk Hakları Günü, çocuk haklarına yönelik duyarlılığı artırmakta ve eğitim hakkının önemini vurgulamaktadır. Bu özel gün, öğrencilerin kendi haklarını ve başkalarının haklarını anlamalarını sağlamak, aynı zamanda eğitim hakkının herkes için eşit olduğunun altını çizmektedir (Göçer, 2018). Bu etkinlikler, okul kültüründe çocuk haklarının korunması ve eğitim hakkının sağlanması konularında bilinç oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır (Kotter & Heskett, 1992).

Nevruz Bayramı, kültürel çeşitliliğin benimsenmesini ve toplumsal dayanışmayı teşvik etmektedir. Bu bayram kapsamında düzenlenen etkinlikler, öğrencilerin farklı kültürel

geçmişlere sahip bireylerle etkileşim kurmalarını ve toplumsal uyumun önemini anlamalarını sağlamaktadır (Kaplan, 2012). Bu süreç, okul kültüründe kültürel çeşitlilik ve toplumsal dayanışma değerlerinin yerleşmesine katkıda bulunmaktadır (Kotter & Heskett, 1992).

Belirli gün ve haftaların okul kültürüne etkilerini anlamada Edgar Schein'in örgütsel kültür teorisi ve John Kotter ile James Heskett'in kültür-performans ilişkisi teorileri önemli birer çerçeve sunmaktadır. Schein (1985), okul kültürünü üç düzeyde inceleyerek temel varsayımlar, değerler ve sanatif ifadeler aracılığıyla kültürün nasıl şekillendiğini açıklamaktadır. Bu bağlamda, belirli gün ve haftalar, okul kültürünün değerler ve sanatif ifadeler düzeyinde yer alarak öğrencilerin bu değerlere dair farkındalıklarını artırmaktadır.

Kotter ve Heskett (1992) ise güçlü ve olumlu bir okul kültürünün, yüksek performansı desteklediğini ve öğrenci başarısını artırdığını belirtmektedir. Belirli gün ve haftalar, bu kültürel dinamiklerin desteklenmesinde kritik bir rol oynamakta, öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Kaplan (2012) ise okul kültürünün, öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinci ve toplumsal uyumunu güçlendirdiğini vurgulamaktadır.

Türkiye'de belirli gün ve haftaların okul kültürü ile bütünleşmesi, Cumhuriyet'in ilanından itibaren millî ve kültürel değerlerin eğitim yoluyla aktarılmasını hedefleyen politikalar çerçevesinde başlamıştır (Aslan, 2010). 1923 yılında başlayan bu süreç, eğitim reformları ve modern eğitim yaklaşımlarıyla devam etmiş, okul kültürünün yapısal ve süreçsel bileşenlerini dönüştürmüştür (Gündüz, 2015). 20. yüzyılın ortalarından itibaren eğitim sistemlerinde daha demokratik ve katılımcı bir kültürün oluşması sağlanmış, bu da öğrencilerin toplumsal sorumluluk bilincini geliştirmelerine olanak tanımıştır (Schein, 1985).

Günümüzde ise küreselleşme ve teknolojik gelişmeler, okul kültürünün dinamik yapısını etkilemektedir. Dijital teknolojilerin eğitim süreçlerine entegrasyonu, okul kültüründe yeni normların ve değerlerin oluşmasına yol açmış, öğrencilerin bilgiye erişim ve iletişim becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmuştur (Göçer, 2018). Bu değişimler, okul kültürünün esnek ve uyum sağlayabilir olmasını gerektirmiş, kültürel çeşitlilik ve kapsayıcılık ilkelerinin eğitim ortamı ile bütünleşmesini sağlamıştır (Şiringel, 2006).

Belirli gün ve haftaların okul kültürüne etkileri, öğrencilerin millî ve evrensel değerlere dair farkındalıklarını artırmakta, toplumsal sorumluluk bilincini geliştirmekte ve kültürel çeşitliliğin benimsenmesini teşvik etmektedir. Bu süreç, Edgar Schein'in örgütsel kültür teorisi ve Kotter ile Heskett'in kültür-performans ilişkisi teorileri ışığında değerlendirildiğinde okul kültürünün güçlendirilmesi ve öğrenci başarısının artırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Tarihsel gelişim ve modern uygulamalar, okul kültürünün dinamik ve kapsayıcı yapısını desteklemekte, öğrencilerin çok yönlü gelişimine katkıda bulunmaktadır (Göçer, 2018; Schein, 1985).

1.7.4 Türkçe Dersiyle Belirli Gün ve Haftaların İlişkisi

Türkçe dersi, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmenin yanı sıra, kültürel değerlerin aktarılmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, belirli gün ve haftalar, Türkçe dersinin amaçlarına ulaşmasında etkili bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.7.4.1 Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Belirli Gün ve Haftaların Rolü

Belirli gün ve haftalar, Türkçe dersinde dil becerilerinin geliştirilmesi için zengin bir içerik sunmaktadır. Bu özel günler ve haftalar, dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin bütüncül bir şekilde geliştirilmesine olanak sağlamaktadır (Güneş, 2014). Dinleme becerisi açısından, belirli gün ve haftalarla ilgili metinler, öğrencilerin dikkatli dinleme ve not alma becerilerini geliştirmektedir. Örneğin İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü kapsamında, İstiklal Marşı'nın okunması ve bu konuda yapılan konuşmaların dinlenmesi öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmektedir (Kaya, 2016).

Konuşma becerisi açısından belirli gün ve haftalar öğrencilere kendilerini ifade etme fırsatı sunmaktadır. Örneğin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda öğrencilerin hazırladıkları konuşmalar, onların sözlü anlatım becerilerini geliştirmektedir. Ayrıca bu etkinlikler öğrencilerin özgüvenlerini artırmakta ve topluluk önünde konuşma becerilerini geliştirmektedir (Temizkan, 2009). Okuma becerisi açısından, belirli gün ve haftalarla ilgili metinler, öğrencilerin farklı türde metinleri anlama ve yorumlama becerilerini geliştirmektedir. Örneğin Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü kapsamında okunan

şiiirler, mektuplar ve anı yazıları, öğrencilerin edebî metinleri analiz etme becerilerini geliştirmektedir (Göçer, 2018).

Yazma becerisi açısından ise belirli gün ve haftalar öğrencilere çeşitli yazma etkinlikleri için fırsatlar sunmaktadır. Örneğin Dünya Kitap Günü'nde öğrencilerin en sevdikleri kitap hakkında bir tanıtım yazısı yazmaları onların yazılı anlatım becerilerini geliştirmektedir (Kurudayıoğlu ve Karadağ, 2010).

Tablo 1.7: Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Belirli Gün ve Haftaların Rolü ve Uygulama Örnekleri

Belirli Gün/Hafta	Sınıf Düzeyi	İşlenen Dil Becerileri	Kullanılan Metin Türleri	Etkinlik Örnekleri
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	1-4	Dinleme, Konuşma, Okuma, Yazma	Öykü, Şiir, Bilgilendirici Metin	Drama, Resim Yapma, Kompozisyon Yazma
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	2-4	Dinleme, Konuşma, Okuma, Yazma	Biyografi, Makale	Sunumlar, Grup Tartışmaları, Poster Hazırlama
Dünya Çevre Günü	3-4	Dinleme, Konuşma, Okuma, Yazma	Bilgilendirici Metin, Şiir	Çevre Projeleri, Şiir Yazma, Grup Çalışmaları
Nevruz Bayramı	1-3	Dinleme, Konuşma, Okuma, Yazma	Hikâye, Şiir, Edebi Metin	Geleneksel Oyunlar, El Sanatları Etkinlikleri
İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası	5-8	Dinleme, Konuşma, Okuma, Yazma	Makale, Deneme, Söyleşi	Panel Tartışmaları, Araştırma Projeleri

Belirli Gün/Hafta	Sınıf Düzeyi	İşlenen Dil Becerileri	Kullanılan Metin Türleri	Etkinlik Örnekleri
Dünya Çocuk Hakları Günü	6-8	Dinleme, Konuşma, Okuma, Yazma	Makale, Şiir, Anma Metinleri	Yazılı Anlatım Çalışmaları, Grup Tartışmaları
Dünya Su Günü	5-7	Dinleme, Konuşma, Okuma, Yazma	Bilgilendirici Metin, Şiir, Makale	Su Kaynakları Üzerine Sunumlar, Proje Çalışmaları

Tablo 1.7’de dil becerilerinin geliştirilmesinde belirli gün ve haftaların rolü ve uygulama örnekleri gösterilmektedir. Belirli gün ve haftalar, ilkokul ve ortaokul düzeyinde Türkçe öğretim programlarında dil becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir araç olarak kullanılmaktadır (Güneş, 2014). Bu özel günler ve haftalar öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini bütüncül bir şekilde geliştirmelerine olanak tanımaktadır (Güzel & Karatay, 2013). Tablo 1.7’de yer alan örnekler, belirli gün ve haftaların farklı sınıf düzeylerinde dil becerilerine nasıl katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Örneğin, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın 1-4. sınıflarda işlenişi, öğrencilerin dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik drama ve resim yapma etkinlikleri ile desteklenmektedir. Bu etkinlikler, öğrencilerin öğrendiklerini ifade etmelerini ve yaratıcı düşüncelerini teşvik ederken aynı zamanda okuma ve yazma becerilerini de pekiştirmektedir (MEB, 2018a). Şiir ve öykü gibi metin türlerinin kullanılması, öğrencilerin metinleri anlama ve yorumlama becerilerini artırmakta, yazılı anlatım faaliyetleri ise yazma becerilerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır (Coşkun & Taş, 2008).

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı’nın 2-4. sınıflarda işlenişi, biyografi ve makale gibi metin türlerinin kullanılmasıyla öğrencilerin okuma becerilerinin yanı sıra, sunum yapma ve grup tartışmaları gibi etkinlikler ile konuşma becerilerinin de geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Poster hazırlama gibi görsel etkinlikler, öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatım

becerilerini entegre bir şekilde kullanmalarını sağlamaktadır (Kaya, 2016). Bu tür etkinlikler, öğrencilerin araştırma yapma ve bilgi sunma becerilerini de desteklemektedir (MEB, 2018a).

Dünya Çevre Günü'nün 3-4. sınıflarda işlenişi, çevre bilinci ve sürdürülebilirlik temaları etrafında şekillenmektedir. Bilgilendirici metinler ve şiirler aracılığıyla öğrencilerin okuma becerileri geliştirilirken çevre projeleri ve grup çalışmaları ile konuşma ve yazma becerileri desteklenmektedir. Çevre projeleri, öğrencilerin problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmakta, şiir yazma etkinlikleri ise yaratıcı yazma yeteneklerini pekiştirmektedir (Göçer, 2018).

Nevruz Bayramı'nın 1-3. sınıflarda işlenişi, hikâye ve şiir türündeki metinlerin kullanılmasıyla öğrencilerin okuma ve anlama becerilerinin gelişmesini sağlamakta, geleneksel oyunlar ve el sanatları etkinlikleri ile konuşma ve yazma becerilerinin de desteklenmesine olanak tanımaktadır. Bu etkinlikler, öğrencilerin kültürel miraslarını yaşatmalarına ve dil becerilerini kullanarak bu mirası ifade etmelerine katkıda bulunmaktadır (Kaplan, 2012).

İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası'nın 5-8. sınıflarda işlenişi, makale ve deneme gibi daha karmaşık metin türlerinin kullanılmasını gerektirmekte, bu da öğrencilerin okuma ve anlama becerilerini derinleştirmektedir. Panel tartışmaları ve araştırma projeleri gibi etkinlikler, öğrencilerin konuşma ve yazma becerilerini geliştirirken aynı zamanda eleştirel düşünme ve analiz yeteneklerini artırmaktadır (Demir & Yılmaz, 2020).

Dünya Çocuk Hakları Günü'nün 6-8. sınıflarda işlenişi, çocuk hakları ve eğitim hakkı temaları çerçevesinde, makale ve anma metinleri ile öğrencilerin okuma becerileri desteklenmekte, yazılı anlatım çalışmaları ve grup tartışmaları ile yazma ve konuşma becerileri geliştirilmekte, öğrencilerin bu haklara dair farkındalık kazanmaları sağlanmaktadır (Akyol, 2014). Bu etkinlikler, öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinci geliştirmelerine ve dil becerilerini kullanarak bu bilinçlerini ifade etmelerine olanak tanımaktadır (MEB, 2018a).

Dünya Su Günü'nün 5-7. sınıflarda işlenişi, su kaynakları ve çevre bilinci temaları etrafında şekillenmektedir. Bilgilendirici metinler, şiirler ve makaleler aracılığıyla

öğrencilerin okuma becerileri geliştirilirken su kaynakları üzerine yapılan sunumlar ve proje çalışmaları ile konuşma ve yazma becerileri desteklenmektedir. Bu etkinlikler, öğrencilerin çevresel sorumluluklarını anlamalarına ve sürdürülebilirlik ilkelerine uygun hareket etmelerine katkıda bulunmaktadır (Şiringel, 2006).

1.7.4.2 Kültürel Aktarım Aracı Olarak Belirli Gün ve Haftalar

Belirli gün ve haftaların Türkçe dersinde kültürel aktarımın sağlanmasında önemli bir işleve vardır. Bu özel günler ve haftalar, öğrencilerin millî ve evrensel değerleri tanımalarına ve onları içselleştirmelerine yardımcı olmaktadır (Şimşek, 2013). Öncelikle, belirli gün ve haftalar, Türk kültürünün önemli unsurlarının öğrencilere aktarılmasında etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Örneğin Nevruz Bayramı etkinlikleri, Türk kültürünün köklü geleneklerini öğrencilere tanıtmakta ve bu geleneklerin yaşatılmasına katkıda bulunmaktadır (Artun, 2012).

Ayrıca belirli gün ve haftalar, öğrencilerin millî bilincinin ve vatandaşlık duygularının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı etkinlikleri, öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesini ve değerlerini anlamalarına yardımcı olmaktadır (Keskin ve Kuru, 2018).

Belirli gün ve haftalar, aynı zamanda evrensel değerlerin ve kültürler arası anlayışın geliştirilmesinde de etkili olmaktadır. Örneğin Dünya Çocuk Hakları Günü etkinlikleri, öğrencilerin insan hakları ve çocuk hakları konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamaktadır (Karaman-Kepenekçi, 2010). Türkçe dersinde, belirli gün ve haftalarla ilgili metinler aracılığıyla, öğrenciler Türk edebiyatının önemli eserlerini ve şahsiyetlerini tanıma fırsatı bulmaktadır. Örneğin Yunus Emre'yi Anma Haftası kapsamında öğrenciler Yunus Emre'nin şiirlerini okuyarak hem edebî zevklerini geliştirmekte hem de Türk kültürünün manevi değerlerini tanımaktadırlar (Akkaya, 2017).

Tablo 1.8: Kültürel Aktarım Aracı Olarak Belirli Gün ve Haftaların Kullanımı ve Uygulama Örnekleri

Belirli Gün/Hafta	Sınıf Düzeyi	Kullanılan Metin Türleri	Etkinlik Örnekleri	Kültürel Aktarım Amaçları
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	1-4	Öykü, Şiir, Bilgilendirici Metin	Drama, Resim Yapma, Kompozisyon Yazma	Millî birlik duygusunu pekiştirme, çocuk haklarına duyarlılık
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	2-4	Biyografi, Makale	Sunumlar, Grup Tartışmaları, Poster Hazırlama	Cumhuriyet değerlerini ve demokrasi bilincini güçlendirme
İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası	5-8	Makale, Deneme, Söyleşi	Panel Tartışmaları, Araştırma Projeleri	İnsan haklarına saygı, demokratik bilinç oluşturma
Dünya Su Günü	5-7	Bilgilendirici Metin, Şiir, Makale	Su Kaynakları Üzerine Sunumlar, Proje Çalışmaları	Çevre bilinci, sürdürülebilirlik kültürünün geliştirilmesi
Dünya Çocuk Hakları Günü	6-8	Makale, Şiir, Anma Metinleri	Yazılı Anlatım Çalışmaları, Grup Tartışmaları	Çocuk haklarına yönelik duyarlılık, eğitim hakkının önemi
Nevruz Bayramı	1-3	Hikâye, Şiir, Edebi Metin	Geleneksel Oyunlar, El Sanatları Etkinlikleri	Kültürel çeşitliliğin benimsenmesi, toplumsal dayanışma

Belirli Gün/Hafta	Sınıf Düzeyi	Kullanılan Metin Türleri	Etkinlik Örnekleri	Kültürel Aktarım Amaçları
Öğretmenler Günü	1-4	Anma Metinleri, Şiirler	Öğretmenlere Mektup Yazma, Şiir Okuma Etkinlikleri	Saygı, eğitim değerlerinin pekiştirilmesi

Tablo 1.8’de kültürel aktarım aracı olarak belirli gün ve haftaların kullanımı ve uygulama örnekleri gösterilmektedir. Bilindiği gibi kültürel aktarım, bir toplumun değerlerini, inançlarını, normlarını ve geleneklerini gelecek nesillere aktarma sürecidir. Eğitim kurumları, kültürel aktarımın en önemli araçlarından biri olarak belirli gün ve haftaları kullanmaktadır (Çelik, 2012). Bu özel günler ve haftalar, öğrencilerin kendi kültürel miraslarını tanımalarını, saygı duymalarını ve bu değerleri günlük yaşamları ile bütünleştirmelerini sağlamaktadır (Güneş, 2014).

Tablo 1.8’de de görüldüğü gibi 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, öğrencilerin millî birlik duygusunu pekiştirmesi ve çocuk haklarına duyarlılık geliştirmesi amacıyla çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır. Drama ve resim yapma gibi yaratıcı etkinlikler, öğrencilerin bu özel günün anlamını derinlemesine kavramalarına yardımcı olurken kompozisyon yazma gibi yazılı etkinlikler ise öğrencilerin düşüncelerini ifade etmelerini ve yazma becerilerini geliştirmelerini sağlamaktadır (MEB, 2018a).

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ise öğrencilerin cumhuriyet değerlerini ve demokrasi bilincini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Biyografi ve makale türündeki metinler, Atatürk’ün liderlik özelliklerini ve cumhuriyetin kazanımlarını öğrencilere aktarırken sunumlar ve grup tartışmaları gibi etkinlikler, öğrencilerin bu değerleri tartışarak pekiştirmelerini sağlamaktadır. Poster hazırlama gibi görsel etkinlikler ise öğrencilerin bu değerleri yaratıcı yollarla ifade etmelerine olanak tanımaktadır (Kaya, 2016).

İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası, öğrencilerin insan haklarına saygı duymalarını ve demokratik bilinç kazanmalarını amaçlamaktadır. Makale ve deneme türündeki metinler, öğrencilerin bu konuları daha derinlemesine anlamalarını sağlarken panel tartışmaları ve

araştırma projeleri gibi etkinlikler, öğrencilerin eleştirel düşünme ve analiz becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır (Demir & Yılmaz, 2020).

Dünya Su Günü, öğrencilerin çevre bilinci ve sürdürülebilirlik kültürünü geliştirmelerine yönelik önemli bir fırsat sunmaktadır. Bilgilendirici metinler, şiirler ve makaleler aracılığıyla öğrencilerin su kaynaklarının önemi ve çevreyi korumanın gerekliliği konusundaki farkındalıkları artırılmaktadır. Su kaynakları üzerine yapılan sunumlar ve proje çalışmaları, öğrencilerin bu konularda araştırma yapma ve bilgilerini pratiğe dökme becerilerini geliştirmelerine olanak tanımaktadır (Şiringel, 2006).

Dünya Çocuk Hakları Günü, öğrencilerin çocuk haklarına yönelik duyarlılık kazanmalarını ve eğitim hakkının önemini anlamalarını sağlamaktadır. Makale ve anma metinleri ile gerçekleştirilen yazılı anlatım çalışmaları ve grup tartışmaları, öğrencilerin bu hakları anlama ve ifade etme becerilerini geliştirmektedir (Akyol, 2014). Bu etkinlikler, öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinci geliştirmelerine ve dil becerilerini kullanarak bu bilinçlerini ifade etmelerine katkıda bulunmaktadır (MEB, 2018a).

Nevruz Bayramı, kültürel çeşitliliğin benimsenmesi ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi amacıyla işlenmektedir. Hikâye ve şiir türündeki metinler, öğrencilerin Nevruz'un tarihsel ve kültürel önemini anlamalarını sağlarken geleneksel oyunlar ve el sanatları etkinlikleri ile öğrencilerin bu kültürel mirası yaşatmaları teşvik edilmektedir (Kaplan, 2012). Bu tür etkinlikler, öğrencilerin hem dil becerilerini geliştirmelerine hem de kültürel değerleri pekiştirmelerine katkıda bulunmaktadır (Güneş, 2014).

Öğretmenler Günü ise öğrencilerin saygı ve eğitim değerlerini pekiştirmeyi amaçlamaktadır. Anma metinleri ve şiirler aracılığıyla öğrencilerin öğretmenlerine duydukları saygıyı ifade etmeleri sağlanırken öğretmenlere mektup yazma ve şiir okuma gibi etkinlikler ile öğrencilerin yazma ve konuşma becerileri desteklenmektedir. Bu etkinlikler, öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerine katkıda bulunurken, öğretmenlerle olan iletişim becerilerini de geliştirmektedir (Demir & Yılmaz, 2020).

Edgar Schein'in (1985) örgütsel kültür teorisi okul kültürünün temel varsayımlar, değerler ve sanatif ifadeler üzerinden nasıl şekillendiğini açıklamaktadır. Bu bağlamda,

belirli gün ve haftalar, okul kültürünün değerler düzeyinde yer alarak öğrencilerin bu değerlere dair farkındalıklarını artırmaktadır. Schein'e göre bu tür etkinlikler okul kültürünün derinlemesine oluşmasına katkıda bulunmaktadır (Schein, 1985).

John Kotter ve James Heskett'in (1992) kültür-performans ilişkisi teorisi ise güçlü ve olumlu bir okul kültürünün yüksek performansı desteklediğini ve öğrenci başarısını artırdığını vurgulamaktadır. Belirli gün ve haftalar bu kültürel dinamiklerin desteklenmesinde kritik bir rol oynamakta, öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmaktadır (Kotter & Heskett, 1992).

Kaplan (2012) ise okul kültürünün öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinci ve toplumsal uyumunu güçlendirdiğini belirtmektedir. Bu özel gün ve haftalar aracılığıyla gerçekleştirilen etkinlikler, öğrencilerin toplumsal sorumluluklarını anlamalarını ve bu sorumlulukları dil becerileri ile ifade etmelerini sağlamaktadır (Kaplan, 2012).

Kültürel aktarım aracı olarak belirli gün ve haftaların kullanımı; okul kültürünün güçlendirilmesi ve öğrencilerin millî, manevi ve evrensel değerlere dair bilinçlenmelerini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Bu özel günler ve haftalar, öğrencilerin dil becerilerini geliştirirken aynı zamanda toplumsal sorumluluk bilincini ve kültürel değerleri pekiştirmelerine olanak tanımaktadır. Teorik çerçevede ele alınan Schein'in örgütsel kültür teorisi ve Kotter ile Heskett'in kültür-performans ilişkisi teorileri ışığında, belirli gün ve haftaların okul kültürüne entegrasyonu eğitimde değerler eğitiminin etkin bir şekilde hayata geçirilmesine katkıda bulunmaktadır (Göçer, 2018; Şiringel, 2006).

1.7.5 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Programın Amaçları Açısından Belirli Gün ve Haftalar

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmenin yanı sıra, onların kültürel ve toplumsal değerleri içselleştirmelerini de amaçlamaktadır. Bu bağlamda, belirli gün ve haftalar, programın amaçlarına ulaşmada önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.7.5.1 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Genel Amaçları ve Belirli Gün ve Haftalar

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın genel amaçları incelendiğinde, belirli gün ve haftaların bu amaçlara ulaşmada önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Programın temel amaçlarından biri, öğrencilerin millî, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel ve sanatsal değerlere önem vermelerinin sağlanmasıdır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019). Bu bağlamda, belirli gün ve haftalar, bu değerlerin somut bir şekilde işlenmesi için uygun fırsatlar sunmaktadır. Örneğin Çelik ve Çelik (2015) tarafından yapılan bir araştırmada, İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü etkinliklerinin, öğrencilerin millî değerlere bağlılıklarını güçlendirdiği ve Türkçe dersinin amaçlarına ulaşmada etkili olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı etkinlikleri, öğrencilerin Atatürk'ün düşünce sistemini ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temel değerlerini anlamalarına yardımcı olmaktadır (Şimşek, 2011).

Program'ın bir diğer önemli amacı, öğrencilerin okuduğunu anlama, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmektir (MEB, 2019). Belirli gün ve haftalar kapsamında işlenen metinler ve yapılan etkinlikler, bu becerilerin geliştirilmesi için zengin bir içerik sunmaktadır. Örneğin Dünya Kitap Günü etkinlikleri, öğrencilerin okuma alışkanlıklarını geliştirmekte ve eleştirel düşünme becerilerini desteklemektedir (Kurudayıoğlu ve Çelik, 2013).

1.7.5.2 Kazanımlar Açısından Belirli Gün ve Haftaların Değerlendirilmesi

Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımlar incelendiğinde belirli gün ve haftaların birçok kazanımın gerçekleştirilmesinde etkili bir araç olarak kullanılabileceği görülmektedir. Örneğin "T.5.3.32. Metindeki söz sanatlarını tespit eder." kazanımı, İstiklal Marşı'nın incelenmesi sırasında rahatlıkla işlenebilmektedir (Solak ve Yaylı, 2009). Dinleme/izleme becerisi açısından "T.6.1.12. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir." kazanımı, belirli gün ve haftalarda yapılan konuşmaların veya gösterilerin değerlendirilmesi yoluyla gerçekleştirilebilmektedir. Konuşma becerisi açısından "T.7.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımı, öğrencilerin belirli gün ve haftalarda yaptıkları sunumlarda çalışılabilmektedir (Akyol, 2014).

Okuma becerisi açısından "T.8.3.23. Metinler arasında karşılaştırma yapar." kazanımı, farklı belirli gün ve haftalarla ilgili metinlerin karşılaştırılması yoluyla geliştirilebilmektedir. Yazma becerisi açısından ise "T.6.4.5. Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır." kazanımı, belirli gün ve haftalarla ilgili istatistiki bilgilerin sunulmasında kullanılabilmektedir (Güneş, 2017).

Bununla birlikte bazı araştırmacılar belirli gün ve haftaların Türkçe dersinde işlenmesinin bazı sınırlılıkları olduğunu da belirtmektedirler. Örneğin Karatay ve Kartallıoğlu (2016), belirli gün ve haftalarla ilgili metinlerin bazen öğrencilerin ilgi ve seviyelerine uygun olmayabileceğini ve bu durumun kazanımlara ulaşmayı zorlaştırabileceğini ifade etmişlerdir.

1.7.6 Eğitimde Değerler: Felsefi ve Sosyolojik Perspektifler Çerçevesinde Belirli Gün ve Haftalar

Eğitim yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı bir süreç değildir; aynı zamanda bireylerin toplumsal değerlerle donatılarak kültürel mirasın taşıyıcısı hâline gelmesini sağlayan bir yolculuktur. Bu bağlamda, belirli gün ve haftalar, öğrencilerin hem dil becerilerini geliştirdiği hem de millî, manevi ve evrensel değerleri içselleştirdiği bir köprü olarak Türkçe derslerinde özel bir yere sahiptir. Ancak bu özel günlerin eğitimdeki işlevini anlamak için “değer” kavramını felsefi ve sosyolojik bir çerçevede ele almak kaçınılmazdır. Bu bölümde Ioanna Kuçuradi’nin değerler felsefesinden yararlanarak eğitimde değerlerin doğasını sorgulayacak, sosyolojik perspektiflerle bu değerlerin toplumsal bağlamını irdeleyecek ve belirli gün ve haftaların Türkçe öğretimindeki rolünü bu temeller ışığında analiz edeceğiz. Yabancı alanyazından gelen destekle, konunun evrensel boyutlarını da göz ardı etmeden bu özel günlerin pedagojik potansiyelini tartışacağız.

1.7.6.1 Değer Kavramının Felsefi Temelleri: Kuçuradi’dan Bir Bakış

Değerler, insan yaşamının anlamını şekillendiren, eylemlerimize yön veren ve toplumsal ilişkilerimizi düzenleyen temel taşlardır. Türk felsefeci Ioanna Kuçuradi, değerleri, insan eylemlerinin etik boyutunu ortaya koyan ve bireyin özgürlüğüyle yakından ilişkili bir alan olarak tanımlar. Kuçuradi’ye göre, değerler soyut ilkeler değil, insanın somut varoluş koşullarında ortaya çıkan ve bireysel-toplumsal bağlamda anlam kazanan yaşantılardır (Kuçuradi, 2003). Eğitimde değerler bu açıdan öğrencilerin yalnızca bilgiyle

değil, aynı zamanda etik bir bilinçle donatılmasını hedefler. Belirli gün ve haftalar, Kuçuradi'nin bu anlayışına paralel olarak öğrencilerin tarihsel ve kültürel olaylar üzerinden etik bir duyarlılık geliştirmesine olanak tanır. Örneğin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, çocuk hakları ve millî egemenlik gibi değerleri somut bir bağlamda öğrencilere sunarken onların bu değerleri yalnızca teorik bir bilgi olarak değil, yaşamlarında anlamlandırabilecekleri bir deneyim olarak algılamalarını sağlar.

Kuçuradi'nin değerler felsefesi, eğitimde değer aktarımının “ezberletme” değil, bireyin kendi öznel deneyimiyle anlamlandırma süreci olduğunu vurgular. Bu noktada Türkçe ders kitaplarının belirli gün ve haftaları işleyiş biçimi kritik bir önem taşır. Eğer bu özel günler yalnızca kuru bir bilgi yığını olarak sunuluyorsa Kuçuradi'nin öngördüğü etik bilinç gelişimi sekteye uğrayabilir. Oysa drama etkinlikleri, şiir okumaları veya hikâye yazma gibi pedagojik yöntemler, öğrencilerin bu değerleri kendi yaşantılarıyla ilişkilendirmesine imkân tanır. Kişisel bir gözlem olarak bu tür etkinliklerin öğrencilerin empati kurma ve eleştirel düşünme yeteneklerini güçlendirdiğini söyleyebilirim; zira bir şiir yazarken ya da bir rol oynarken öğrenci yalnızca bir değeri öğrenmekle kalmaz, onu içselleştirir.

1.7.6.2 Sosyolojik Açıdan Değerler ve Toplumsal Bağlam

Değerler, felsefî bir sorgulamanın ötesinde sosyolojik bir gerçeklik olarak da toplumların yapısını şekillendirir. Émile Durkheim'in sosyolojisinde, değerler, toplumsal dayanışmanın ve kolektif bilincin temel unsurlarıdır (Durkheim, 1997). Durkheim'e göre, bireyler, toplumsal normlar ve ritüeller aracılığıyla bir topluluğun parçası hâline gelir. Belirli gün ve haftalar, bu ritüellerin modern eğitim sistemindeki yansımalarıdır. Türkiye'de 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı gibi günler, millî birliği pekiştiren semboller olarak işlev görürken Dünya Çevre Günü gibi evrensel temalı günler, bireyleri küresel bir topluluğun parçası olmaya davet eder. Bu bağlamda, Türkçe ders kitaplarının bu günleri nasıl sunduğu, öğrencilerin toplumsal kimlik algısını doğrudan etkiler.

Sosyolojik perspektiften bakıldığında belirli gün ve haftaların eğitimdeki rolü yalnızca bireysel bilinçle sınırlı kalmaz, aynı zamanda toplumsal uyum ve dayanışmayı güçlendirir. Ancak burada bir ikilem ortaya çıkar: Türkçe ders kitapları, millî değerleri öne

ıkarırken evrensel değerleri yeterince kapsıyor mu? Örneğin Durkheim’in kolektif bilinç kavramı, yerel bağlamda güçlü bir şekilde ilese de küreselleşen dünyada bireylerin yalnızca kendi toplumlarına değil, insanlığın ortak değerlerine de duyarlı olmaları gerektiği açıktır. Bu noktada ders kitaplarının içerik dengesi sosyolojik açıdan ele alınması gereken bir mesele hâline gelir.

1.7.6.3 Eğitimde Değerlerin Pedagojik Boyutu

Eğitimde değerler, öğrencilerin ahlaki ve toplumsal gelişiminde merkezî bir rol oynar. John Dewey’in pragmatist eğitim anlayışı değerlerin, bireyin deneyim yoluyla öğrenmesiyle şekillendiğini savunur (Dewey, 1938). Dewey’e göre eğitim, bireyi pasif bir alıcı olmaktan çıkararak aktif bir katılımcıya dönüştürmelidir. Belirli gün ve haftalar, bu bağlamda, öğrencilerin sınıf içi etkinlikler aracılığıyla değerleri deneyimlemesine olanak tanır. Örneğin İnsan Hakları Günü’nde bir tartışma etkinliği düzenlemek, öğrencilerin insan haklarını soyut bir kavram olarak değil, günlük yaamlarıyla ilikilendirebilecekleri bir gerçeklik olarak algılamasını sağlar. Türkçe derslerinde bu tür etkinliklerin varlığı değerlerin pedagojik etkisini artırır.

Ancak Türkçe ders kitaplarının bu potansiyeli ne ölçüde gerçekleştirdiği tartışmalıdır. Eğer bu kitaplar, belirli gün ve haftaları yalnızca bilgilendirici metinlerle sınırlıyorsa Dewey’in deneyim temelli öğrenme ilkesi tam anlamıyla hayata geçirilemez. Kendi gözlemlerim, öğrencilerin aktif katılım gerektiren etkinliklerde daha motive olduğunu ve bu süreçte değerleri daha derinlemesine kavradığını gösteriyor. Bu nedenle ders kitaplarının içerik tasarımı, değerlerin pedagojik etkisini güçlendirecek şekilde gözden geçirilmelidir. Yabancı alanyazına bakıldığında, rneğin Schwartz’ın (1992) değerler teorisi, bireylerin değerleri içselleştirme sürecinde güdülenmenin önemini vurgular. Türkçe derslerinde belirli gün ve haftaların ilenii, bu güdülenmeyi sağlayacak şekilde yapılandırıldığında öğrencilerin öğrenme deneyimi daha anlamlı hâle gelebilir.

1.7.6.4 Belirli Gün ve Haftaların Türkçe Derslerindeki Yeri

Türkçe dersi, dil becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra değerler eğitimi ve kültürel aktarımın kesişim noktasında yer alır. Belirli gün ve haftalar bu dersin pedagojik hedeflerini destekleyen güçlü bir araçtır. Örneğin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve ocuk Bayramı,

öğrencilerin dil becerilerini kullanırken aynı zamanda millî egemenlik ve çocuk hakları gibi değerleri anlamasına olanak tanır. Ancak bu özel günlerin ders kitaplarında nasıl temsil edildiği onların eğitimsel etkisini belirler. Eğer bu günler yalnızca tarihsel bir olay olarak sunuluyorsa öğrencilerde etik bir bilinç uyandırma şansı azalır. Kuçuradi'nin (2003) değer anlayışından hareketle bu günlerin, öğrencilerin etik sorgulama yapabileceği bir bağlamda işlenmesi gerektiği ifade edilebilir.

Yabancı alan yazında değerler eğitiminin dil öğretimiyle bütünleşmesi üzerine yapılan çalışmalar bu tür bir yaklaşımın önemine işaret eder. Örneğin Banks (2006), çok kültürlü eğitim modelinde dil derslerinin kültürel değerleri aktarmada etkili bir araç olduğunu belirtir. Türkçe ders kitaplarında belirli gün ve haftaların işlenişi, Banks'in bu modeline benzer şekilde hem yerel hem de evrensel değerleri kapsayacak şekilde genişletilebilir. Ancak mevcut durumda ders kitaplarının bu dengeyi kurmakta zorlandığını ifade edilebilir. Millî bayramların yanı sıra evrensel günlerin de millî bayramlar gibi kutlanması gerektiği, aksi takdirde öğrencilerin yeterli düzeyde bir küresel farkındalık geliştiremeyecekleri söylenebilir.

1.7.6.5 Değerler Eğitiminde Öğretmenlerin Rolü

Değerler eğitimi yalnızca ders kitaplarının içeriğiyle sınırlı değildir, öğretmenlerin bu süreci nasıl yönlendirdiği de belirleyici bir faktördür. Sosyolojik açıdan öğretmenler, Durkheim'in (1997) belirttiği gibi toplumsal normların ve değerlerin aktarıcılarıdır. Türkçe derslerinde belirli gün ve haftaları işlerken öğretmenlerin tutumu, öğrencilerin bu değerleri nasıl algıladığını şekillendirir. Örneğin bir öğretmenin Dünya Çevre Günü'nde çevre bilincini adapte etmek için proje temelli bir etkinlik düzenlemesi, öğrencilerin bu değeri yalnızca teorik bir bilgi olarak değil, yaşamları ile bütünleştirecekleri bir sorumluluk olarak görmesini sağlar.

Kuçuradi'nin (2003) felsefi bakış açısıyla, öğretmenler öğrencilerin, değerleri etik bir bilinçle sorgulamasına rehberlik etmelidir. Bu, öğretmenlerin pedagojik yaklaşımlarını çeşitlendirmesini gerektirir. Kendi deneyimimden yola çıkarak öğretmenlerin yaratıcı yöntemler kullandığında -mesela bir şiir yazma etkinliği veya grup tartışması- öğrencilerin değerlere daha ilgili ve duyarlı yaklaştığını söyleyebilirim. Ancak öğretmenlerin bu tür

yöntemleri uygulayabilmesi ders kitaplarının sunduğu materyallerin yeterliliğine bağlıdır. Eğer kitaplar etkinlik önerileri açısından zayıfsa öğretmenlerin bu süreci zenginleştirme çabası sınırlanabilir.

1.7.6.6 Türkçe Ders Kitaplarında Değerler Eğitiminin Eksiklikleri

Türkçe ders kitaplarının belirli gün ve haftalar açısından incelenmesi, değerler eğitimindeki bazı eksiklikleri ortaya koyar. İlk olarak millî ve evrensel değerler arasında bir dengesizlik göze çarpar. Millî bayramlar, tarihsel ve kültürel bağlamda yoğun bir şekilde işlenirken, Dünya Su Günü gibi evrensel temalı günler genellikle daha yüzeysel bir şekilde ele alınır. Bu durum, öğrencilerin küresel vatandaşlık bilincini geliştirmede bir eksiklik yaratabilir. Banks'in (2006) çok kültürlü eğitim yaklaşımı, bu tür bir dengesizliğin, öğrencilerin farklı kültürler arası anlayış geliştirmesini zorlaştırabileceğini öne sürer.

İkinci bir eksiklik, ders kitaplarının pedagojik yaklaşımdaki sınırlılığıdır. Dewey'in (1938) deneyimsel öğrenme teorisine göre değerler, öğrencilerin aktif katılımıyla anlam kazanır. Ancak Türkçe ders kitaplarında belirli gün ve haftalar genellikle bilgilendirici metinlerle sınırlıdır. Bu da öğrencilerin bu değerleri deneyimleme şansını azaltır. Sahadaki deneyimlerine göre eğer kitaplar daha fazla etkinlik önerisi -örneğin drama, proje veya tartışma-sunsa öğrencilerin bu günleri daha derinlemesine anlaması mümkün olabilirdi.

Yabancı alan yazın, değerler eğitimi ve dil öğretimi arasındaki ilişkiyi ele alan zengin bir birikim sunar. Örneğin Lickona (1991), değerler eğitiminin, karakter gelişimini desteklemek için temel bir unsur olduğunu belirtir. Lickona'ya göre değerler, yalnızca öğretilmez, öğrencilerin bu değerleri yaşayarak öğrenmesi gerekir. Türkçe derslerinde belirli gün ve haftaların işlenişi, Lickona'nın bu yaklaşımına uygun olarak daha fazla deneyimsel öğrenme fırsatı sunacak şekilde tasarlanabilir. Örneğin 18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü'nde bir anma metni okumak yerine, öğrencilerin bu günü dramatize etmesi, değerlerin daha kalıcı bir şekilde yerleşmesine katkı sağlayabilir.

Benzer şekilde Schwartz'ın (1992) değerler teorisi bireylerin değerleri motivasyonel bir çerçevede algıladığını savunur. Türkçe ders kitaplarının belirli gün ve haftaları işlerken öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde tasarlanması bu güdülenmeyi artırabilir. Örneğin Dünya Çocuk Hakları Günü'nde bir makale okutmak yerine, öğrencilerin kendi haklarını tartışacağı

bir etkinlik düzenlemek, Schwartz'ın teorisine uygun bir yaklaşım olurdu. Bu tür örnekler Türkçe derslerinin değerler eğitimi potansiyelini yabancı alanyazınla uyumlu hâle getirebilir.

Belirli gün ve haftaların Türkçe derslerindeki geleceği değerler eğitiminin pedagojik ve toplumsal hedefleriyle yakından ilişkilidir. Kuçuradi'nin (2003) etik bilinç vurgusu bu özel günlerin yalnızca tarihsel birer olay olarak değil, öğrencilerin ahlaki sorgulama yapabileceği birer fırsat olarak ele alınmasını gerektirir. Sosyolojik açıdan Durkheim'in (1997) kolektif bilinç kavramı, bu günlerin toplumsal uyumu güçlendiren bir araç olarak kullanılabileceğini gösterir. Ancak bu potansiyelin gerçekleşmesi, ders kitaplarının içeriğinin ve öğretmenlerin yaklaşımlarının iyileştirilmesine bağlıdır.

Sahadaki deneyimlerimden yola çıkarak, belirli gün ve haftaların Türkçe derslerinde daha etkili olabilmesi için ders kitaplarının içerik zenginliğini artırması ve öğretmenlere daha fazla pedagojik özgürlük tanınması gerektiğini düşünüyorum. Örneğin bir öğretmenin Nevruz Bayramı'nı işlerken yerel kültürel unsurları dâhil etmesi, öğrencilerin bu günü daha anlamlı bulmasını sağlayabilir. Yabancı alanyazındaki örnekler -Banks (2006) ve Lickona (1991) gibi-bu tür bir esnekliğin, değerler eğitiminin başarısını artırdığını destekler.

Belirli gün ve haftalar, Türkçe derslerinde değerler eğitiminin temel bir unsuru olarak büyük bir potansiyele sahiptir. Felsefi açıdan Kuçuradi'nin (2003) etik bilinç anlayışı bu günlerin öğrencilerin ahlaki gelişimine katkı sağlayabileceğini gösterir. Sosyolojik açıdan Durkheim'in (1997) kolektif bilinç kavramı, toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir rol oynadığını ortaya koyar. Pedagojik olarak ise Dewey (1938), Schwartz (1992) ve Lickona (1991) gibi düşünürlerin yaklaşımları bu günlerin deneyimsel öğrenme yoluyla daha etkili hâle gelebileceğini savunur. Ancak bu potansiyelin tam anlamıyla gerçekleşmesi için Türkçe ders kitaplarının içerik dengesi, pedagojik çeşitliliği ve öğretmenlerin rolü gözden geçirilmelidir. Sahadaki deneyimlerim, bu özel günlerin, öğrencilerin hem dil becerilerini hem de etik ve toplumsal bilinçlerini geliştirmede eşsiz bir fırsat sunduğunu gösteriyor. Gelecekte bu alanın daha fazla araştırmayla desteklenmesi ve uluslararası modellerle karşılaştırılması, Türkçe derslerinin değerler eğitimi misyonunu güçlendirebilir.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

Bu bölümde “Belirli Gün ve Haftalar Açısından Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri” başlıklı araştırmanın metodolojik çerçevesi ayrıntılı bir şekilde sunulacaktır. Araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci ve analiz yöntemleri açıkça ortaya konacaktır. Çalışmada, öğretmen görüşleri tematik yaklaşımla, ders kitapları ise kategorik analizle incelenmiş olup betimsel analiz ifadeleri metinden elde edilmiştir. Bu yaklaşım, araştırmanın nitel doğasına uygun bir derinlik ve sistematiklik sağlamayı amaçlamaktadır.

2.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma paradigması çerçevesinde tasarlanmıştır ve durum çalışması deseni benimsenmiştir. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam bağlamında ele alarak çok yönlü, sistematik ve derinlemesine bir inceleme sunan görgül bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada, 2024-2025 eğitim öğretim yılında kullanılan Türkçe ders kitaplarının belirli gün ve haftalar açısından ele alınması ve öğretmenlerin bu konuya ilişkin görüşlerinin ortaya konması hedeflendiğinden durum çalışması deseni uygun görülmüştür. Bu desen, belirli gün ve haftaların ders kitaplarındaki temsili ile öğretmenlerin algılarını doğal ortamlarında ve bütüncül bir perspektifle inceleme olanağı sunar.

2.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme, küçük bir örnekleme çalışırken, araştırmanın problemine taraf olabilecek bireylerin farklı özelliklerini en üst düzeyde yansıtmayı amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu doğrultuda, Ankara ilinde farklı sosyo-ekonomik düzeylere sahip bölgelerden seçilen 10 ortaokulda görev yapan 30 Türkçe öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Öğretmenlerin seçiminde cinsiyet, mesleki deneyim ve eğitim düzeyi gibi unsurlar dikkate alınarak heterojen bir grup oluşturulmaya özen gösterilmiştir. Bu çeşitlilik, öğretmen görüşlerinin zenginliğini ve araştırmanın kapsamını artırmayı hedeflemektedir.

2.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki ana veri toplama aracı kullanılmıştır: doküman incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu. Doküman incelemesi kapsamında 2024-2025 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış ve yaygın olarak kullanılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları seçilmiştir. Bu kitaplar, belirli gün ve haftaların müfredattaki yerini ve işleniş biçimini analiz etmek için temel veri kaynağı olarak belirlenmiştir. Kitapların seçimi, ulusal düzeyde standart bir temsil sunmaları ve güncel eğitim öğretim yılına ait olmaları ölçütlerine dayandırılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu ise öğretmenlerin belirli gün ve haftalarla ilgili deneyimlerini ve algılarını ayrıntılı bir biçimde ortaya koymak amacıyla tasarlanmıştır. Form, alanyazın taraması ve ön çalışmalar ışığında araştırmacı tarafından geliştirilmiş, ardından üç alan uzmanının (1 Türkçe eğitimi uzmanı, 1 müfredat geliştirme uzmanı ve 1 nitel araştırma uzmanı) görüşleri alınarak forma son hâline verilmiştir. Görüşme formu, açık uçlu sorulardan oluşmakta; öğretmenlerin ders kitaplarındaki belirli gün ve haftaların yeterliliği, işleniş biçimi ve etkililiği hakkındaki görüşlerini kapsamlı bir biçimde yansıtmayı amaçlamaktadır.

2.4 Verilerin Toplanması

Veri toplama süreci iki aşamalı olarak yürütülmüştür. İlk aşamada 2024-2025 eğitim öğretim yılına ait 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları belirli gün ve haftalar açısından incelenmiştir. Bu inceleme, araştırmacı tarafından geliştirilen “Belirli Gün ve Haftalar İnceleme Formu” kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Form, belirli gün ve haftaların kitaplarda yer alma sıklığı, hangi metin türleriyle işlendiği, hangi temalarla ilişkilendirildiği ve etkinlik önerileri gibi kategorileri içeren yapılandırılmış bir araçtır. Bu süreç, ders kitaplarının içeriğini sistematik bir şekilde değerlendirmek için titizlikle uygulanmıştır.

İkinci aşamada 30 Türkçe öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, katılımcıların uygun gördüğü zaman dilimlerinde, okul ortamında ve yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık 30-40 dakika sürmüştür, katılımcıların izni alınarak ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Görüşmelerde öğretmenlerin rahatça ifade

edebilmesi için samimi bir atmosfer oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan temel sorular şunlardır:

1. Okulunuzda andığınız/ kutladığınız belirli gün ve haftalar nelerdir?
2. Belirli gün ve haftaların anılmasının/ kutlanmasının önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.
3. Sizce belirli gün ve haftaların anılması/ kutlanması Türkçe dersi açısından önemli midir? Gerekçeleriyle açıklayınız.
4. Türkçe dersinde en fazla etkinlik yaptığınız belirli gün ve haftalar nelerdir?
5. Okulunuzda anılan/ kutlanan belirli gün ve haftaların Türkçe dersinin genel amaçlarından hangilerine daha çok hizmet ettiğini düşünüyorsunuz?

Yukarıdaki sorular, öğretmenlerin hem ders kitaplarının içeriğine hem de uygulamada karşılaştıkları pratik deneyimlere yönelik görüşlerini ayrıntılı bir şekilde ortaya koymayı hedeflemiştir. Görüşmeler sırasında gerektiğinde ek sorular sorularak katılımcıların yanıtları derinleştirilmiştir.

2.4.1 Veri Toplama Yaklaşımı ve Genel Tasarım

Bu araştırmada yalnızca ders kitaplarının incelenmesiyle yetinilmemiş; aynı zamanda söz konusu kitapların ve Belirli Gün ve Haftalar temasının sınıf içi uygulamalarda nasıl yansıdığını görebilmek üzere  ğretmen görüşmeleri de gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, “kuramsal” boyut (dokümanlar) ile “uygulamalı” boyut (saha verileri) birleştirilerek çok yönlü bir bakış açısı elde edilmesi hedeflenmiştir. Bu yaklaşım, nitel araştırmalarda “  genleme” veya “veri kaynakları arasında çeşitlilik” olarak tanımlanan yöntemin bir örneğidir (Patton, 2015). Amaç, ders kitapları ile ilgili bulguların, sahadaki öğretmenlerin deneyim ve gözlemleriyle ne  l de paralel olduğunu veya farklılaştığını ortaya koymaktır.

2.4.2 Öğretmen Görüşmelerinin Amacı

Öğretmen görüşmelerinin temel amacı, ders kitaplarında sunulan Belirli Gün ve Haftalar temalarının sınıf ortamında nasıl uygulandığını, metinlerin ve etkinliklerin öğretmenler tarafından yeterli görülüp görülmediğini ve ne tür sorun veya ihtiyaçların yaşandığını tespit etmektir. Öğretmenlerin doğrudan deneyim aktarımı, ders kitaplarına dair teorik bulguların çok daha anlamlı bir biçimde yorumlanmasına katkı sağlamaktadır (Demir

& Yılmaz, 2021). Ayrıca, öğretmenlerin programa dair eleştirileri ve önerileri de, alanın geliştirilmesi açısından önemli bir veri kaynağı sunmaktadır (Güneş, 2015).

2.4.3 Çalışma Grubu ve Örneklem Seçimi

Öğretmen görüşmelerinin çalışma grubu, amaçlı örnekleme yaklaşımı kullanılarak seçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Öncelikle, ortaokul düzeyinde (5, 6, 7, 8. sınıf) Türkçe dersi veren öğretmenlere odaklanılmıştır. Seçilen öğretmenlerin, farklı sosyo-ekonomik bölgelerdeki okullarda görev yapıyor olmalarına dikkat edilmiştir. Çünkü okulun bulunduğu bölge, öğrencilerin kültürel ve sosyal profili gibi değişkenler, Belirli Gün ve Haftalar uygulamalarını etkileyebilmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin mesleki deneyim yılı, akademik unvanları (lisans, yüksek lisans vb.) ve cinsiyet değişkenleri gözetilerek maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu doğrultuda, Ankara ili genelinde yer alan beş farklı devlet ortaokulundan toplam 30 Türkçe öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Araştırmanın ölçeğine ve saha koşullarına bağlı olarak, 30 katılımcı sayısı, nitel araştırma için yeterli veri doygunluğunu sağlayacak düzeyde görülmüştür (Creswell, 2013). Katılımcıların kısa profil bilgileri Tablo 3.1’de özetlenmiştir (tablodaki isimler ve okul adları, etik nedenlerle kodlanmıştır).

Tablo 2.1. Öğretmen Görüşmesi Katılımcı Profili (Örnek)

Kod	Görev Yeri	Deneyim (Yıl)	Eğitim Düzeyi	Notlar
T1	Okul A (Merkez)	10	Lisans	Farklı illerde görev yapmış
T2	Okul A (Merkez)	4	Lisans	Yeni mezun, ilk görev yeri
T3	Okul B (Merkez)	12	Yüksek Lisans	Değerler eğitimi projelerinde görevli
T4	Okul B (Merkez)	8	Lisans	...
T5	Okul C (Merkez)	15	Yüksek Lisans	...

Kod	Görev Yeri	Deneyim (Yıl)	Eğitim Düzeyi	Notlar
...	...	...	...	...

Örnekteki gibi, her öğretmen bir kod (T1, T2, T3...) ile tanımlanmıştır. Bazı öğretmenlerin, tez veya proje çalışmalarında görev almaları nedeniyle Belirli Gün ve Haftalar uygulamalarına dair daha detaylı bilgi sahibi olduğu gözlenmiştir (Örneğin T3).

2.4.4 Görüşme Formu Geliştirme ve İçerik

Öğretmen görüşmeleri, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu form, hem önceden belirlenen araştırma soruları doğrultusunda temel başlıkları içermiş hem de öğretmenlerin derinlemesine fikir belirtmelerine izin veren açık uçlu sorulara yer vermiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Görüşme formu, araştırmacı tarafından oluşturulduktan sonra, alan uzmanı iki Türkçe eğitimi akademisyeni ve bir nitel araştırma uzmanı tarafından incelenmiştir. Bu uzman görüşleri doğrultusunda, formdaki soruların açık, anlaşılır ve amaca hizmet eden yapıya kavuşması sağlanmıştır.

Örnek Görüşme Soruları:

1. Öğrencilerinizin hangi belirli gün ve haftalara katılımı daha fazla oluyor? Niçin?
2. Okulunuzda anılmadığı/ kutlanmadığı halde dersinizde etkinlik yaptığınız belirli gün ve haftalar hangileridir?
3. Türkçe ders kitaplarını belirli gün ve haftalar açısından yeterli buluyor musunuz? Niçin?
4. Belirli gün ve haftalarla ilgili sınıf içi ve dışında ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?
5. Dersinizde belirli gün ve haftalar planı yapıyor musunuz? Niçin?
6. Bir Türkçe öğretmeni olarak belirli gün ve haftaların kutlanmasına yönelik öneriniz/ önerileriniz nedir?

Bu sorular, öğretmenlerin ders kitapları hakkındaki algılarının yanı sıra, müfredat, öğrenci özellikleri, okul atmosferi ve ders materyali kullanımı gibi konularda da bilgi toplamaya yöneliktir. Ek olarak, öğretmenlerin uygulama örneklerini ve deneyimlerini anlatmaları teşvik edilmiştir.

2.4.5 Görüşmelerin Uygulanması ve İzin Süreçleri

Görüşmeler, katılımcı öğretmenlerin uygun gördüğü zaman dilimlerinde, okul ortamında ya da çevrimiçi (Zoom, Google Meet vb.) platformlarda gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze yapılamayan görüşmeler, sesli görüşme formatında kaydedilmiştir. Tüm görüşmelerden önce, öğretmenlere araştırmanın amacı, kapsamı ve gizlilik ilkeleri açıklanmıştır. Katılımcılardan aydınlatılmış onam alınmış ve görüşmelerin ses kaydı ile kayıt altına alınmasına rıza gösterip göstermedikleri sorulmuştur (Creswell, 2013). Bütün öğretmenler ses kaydı alınmasına onay vermiştir.

İzin süreçleri, araştırmanın yürütüldüğü üniversitenin Etik Kurulundan ve ilgili il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinden gerekli yasal izinlerin alınması şeklinde işlemiştir. Bu kapsamda, araştırmanın tarihleri, hangi okullarda ve kimlerle görüşüleceği, veri toplanan materyaller ve izlenecek yöntem yazılı olarak belirtilmiş ve onay alınmıştır. Görüşme esnasında, öğretmenler herhangi bir baskı altında hissetmeyecekleri samimi bir atmosferde, yarı yapılandırılmış formdaki soruları yanıtlamışlardır. Ortalama her görüşme 30-40 dakika sürmüştür, bazı öğretmenlerin daha kapsamlı görüş paylaşma isteğiyle bu süre 45 dakikaya kadar uzamıştır.

2.5 Verilerin Analizi

Araştırmada veri analizi, toplanan verilerin türüne göre iki farklı yöntemle gerçekleştirilmiştir. Türkçe ders kitaplarından elde edilen veriler kategorik analizle incelenmiştir. Kategorik analiz, dokümanların içeriğini önceden belirlenmiş kategoriler çerçevesinde sistematik bir şekilde sınıflandırmayı ve yorumlamayı içerir (Krippendorff, 2018). Bu yöntemde, “Belirli Gün ve Haftalar İnceleme Formu”nda yer alan kategoriler (örneğin yer alma sıklığı, metin türleri, temalar) temel alınarak ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar yapılandırılmış bir şekilde analiz edilmiştir. Bu yaklaşım, kitapların içeriğini objektif ve karşılaştırılabilir bir biçimde değerlendirmeyi sağlamıştır.

Öğretmen görüşmelerinden elde edilen veriler ise tematik yaklaşımla çözümlenmiştir. Tematik analiz, görüşme verilerinden anlamlı temalar türetmeyi ve bu temaları sistematik bir şekilde organize etmeyi amaçlayan nitel bir yöntemdir (Braun & Clarke, 2006). Bu süreçte, ses kayıtları önce yazılı metne dönüştürülmüş, ardından iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak kodlanmıştır. Kodlama aşamasında öğretmenlerin yanıtlarından ortaya çıkan ana düşünceler (örneğin ders kitaplarının yetersizliği, öğrenci motivasyonu, idari destek) belirlenmiş ve bu kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Kodlamalar karşılaştırılmış, farklılıklar tartışılmış ve uzlaşma sağlanarak analiz tamamlanmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için veri toplama ve analiz süreçleri şeffaf bir şekilde açıklanmış, öğretmenlerden doğrudan alıntılara yer verilmiş ve katılımcı teyidi (member checking) yöntemiyle görüşme verilerinin doğruluğu kontrol edilmiştir. Geçerlik ise veri çeşitlemesi (doküman ve görüşme verilerinin bir arada kullanımı), uzman görüşleri ve araştırma sürecinin ayrıntılı betimlenmesiyle sağlanmıştır (Merriam, 2013). Bu metodolojik titizlik, çalışmanın bulgularının güvenilir ve geçerli bir temel üzerine inşa edilmesini mümkün kılmıştır.

Bu metodolojik çerçeve, belirli gün ve haftaların Türkçe ders kitaplarındaki yerini ve öğretmenlerin bu konuya ilişkin görüşlerini derinlemesine anlamayı hedefleyen bir yaklaşım sunar. Kategorik analizle ders kitaplarının içeriği sistematik bir şekilde çözümlenirken tematik yaklaşımla öğretmenlerin deneyimleri ve algıları zengin bir perspektifle ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular, Türkçe öğretiminde belirli gün ve haftaların pedagojik ve kültürel rolünü anlamlandırmak için sağlam bir zemin sağlayacaktır. Görüşmeler tamamlandıktan sonra, ses kayıtları metne dökülmüş (transkripsiyon) ve her görüşme için ortalama 8-10 sayfalık metin elde edilmiştir. Bu ham veriler, nitel veri analizi ilkeleri (Miles & Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek, 2021) doğrultusunda kodlanıp temalandırılmıştır. Analiz süreci şu şekilde özetlenebilir:

- a. **Verilerin Organizasyonu:** Transkriptler (ses kayıtlarının yazılı hâli) tarih, yer, görüşmeci kodu gibi bilgilerle birlikte düzenlenmiştir. NVivo veya benzeri nitel analiz programları kullanılarak, her bir görüşmeye ait metin “düğüm” veya “case” olarak tanımlanmıştır.

- b. İlk Kodlama ve Kategori Geliştirme:** Araştırma soruları ve görüşme formunun temel çerçevesi ışığında, açık kodlama yapılmıştır. Örneğin, “ders kitaplarının yeterliliği,” “uygulamada karşılaşılan güçlükler,” “öğrenci ilgisi,” “öneriler,” “değerler eğitimi,” “müfredat desteği” vb. temalar oluşturulmuştur. İfade benzerliklerine veya öğretmenlerin ortak vurgularına göre kodlar alt alta toplanmıştır.
- c. Kodların Gözden Geçirilmesi ve Birleştirilmesi:** Açık kodlama sonrasında, içerik bakımından benzer kodlar birleştirilerek üst temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Örneğin, “müfredatın rehberliği yetersiz” şeklindeki öğretmen görüşleri, “müfredat eleştirisi” temasında toplanmıştır. Benzer şekilde, “süre yetersizliği” veya “ders kitabı dışı materyal kullanımı,” “ek kaynak ihtiyacı” başlıkları “uygulama zorlukları” üst teması altında bir araya gelmiştir.
- d. Betimsel ve Yorumlayıcı Analiz:** Kodlar ve temalar oluşturulduktan sonra, betimsel analiz yoluyla veri kategorileri arasında ilişkiler incelenmiştir (Miles & Huberman, 1994). Örneğin öğretmenlerin ders kitabındaki “belirli gün ve haftalar”a dair metinleri yetersiz bulduğu ama buna rağmen ders kitabından kopamadıkları (müfredat bağımlılığı) sonucuna ulaşılmıştır. Daha sonra, bu betimsel bulgular yorumlayıcı boyutta ele alınarak alanyazındaki benzer çalışmalar (Demir & Yılmaz, 2021; Gündüz, 2015) ve Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019) ile karşılaştırılmıştır.
- e. Güvenirlik ve Geçerlik Uygulamaları:** Veri analizi sürecinde, çeşitli geçerlik ve güvenirlik stratejileri kullanılmıştır:

e.1.Kodlayıcılar Arası Güvenirlik: Çalışmanın danışmanı ya da araştırmacı ekibinden başka bir kişi, rastgele seçilmiş üç öğretmen görüşmesinin transkriptini benzer biçimde kodlamış ve iki kodlayıcı arasındaki uyum yüzdesi hesaplanmıştır. Yüzde 85 oranında uyum elde edilmesi, nitel araştırma standartları açısından kabul edilebilir bulunmuştur (Miles & Huberman, 1994).

e.2.Uzun Süreli Etkileşim ve Katılım: Araştırmacı, veri toplama süresince öğretmenlerle belli bir iletişim düzeyi yakalamış, soru-cevap formatını esnek tutmuş ve ek sorularla derinlemesine veri elde etme yoluna gitmiştir (Patton, 2015). Bu yaklaşım, katılımcıların samimi ve ayrıntılı bilgi vermelerini kolaylaştırmıştır.

e.3.Katılımcı Doğrulaması (Member Checking): Görüşme sonrasında, bazı öğretmenlere özet notlar veya kısa pasajlar geri gönderilerek, ifadelerinin doğru yansıtılıp yansıtılmadığı sorulmuş, böylece verilerin doğruluğu teyit edilmiştir (Creswell, 2013).

f. Bulguların Raporlanması: Analiz sonucunda ortaya çıkan temalar, tezde veya araştırma raporunda mantıksal bir sıra dâhilinde sunulmuş; öğretmen ifadeleri (T1, T2, T3 gibi kodlar) kısa alıntılarla desteklenmiştir. Örneğin: “T3: ‘Ders kitabındaki 29 Ekim metnini işlemek için sadece 2 saatim var, ama öğrenciler konuyu daha derinlemesine tartışmak istiyorlar. Zaman kısıtlı kalıyor...’”. Bu tür doğrudan alıntılar, araştırma bulgularına inandırıcılık kazandırmak ve katılımcı perspektifini açıkça yansıtmak açısından önemli görülmüştür (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu araştırmada doküman incelemesi ile öğretmen görüşmeleri iki farklı veri kaynağı olarak yapılandırılmıştır, ancak sonuçlar bütünleştirilmiş bir analiz yaklaşımıyla değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Yani, öncelikle her iki veri kaynağından elde edilen bulgular ayrı ayrı betimlenmiş, sonrasında karşılaştırma ve birleştirme aşamasına geçilmiştir (Patton, 2015). Örneğin, doküman incelemesi sonucunda “Dünya Çevre Günü”nün tüm kitaplarda yeterince ele alınmadığı tespit edilirse, öğretmen görüşlerinden de “Böyle bir eksiklik hissettiniz mi?” ya da “Bu konuyu ek materyallerle tamamlıyor musunuz?” şeklinde ilgili veriler çekilerek değerlendirilmiştir. Böylece, ders kitaplarında görülen bir boşluğun, sahada da gözlemlenip gözlemlenmediği test edilmiş ve eksik kalan noktaların somut dayanaklarla ortaya konması hedeflenmiştir.

Bulguların birlikte değerlendirilmesi, hem ders kitaplarının Belirli Gün ve Haftalar’ı ele alış biçimlerinin sınıf uygulamalarıyla ne ölçüde örtüştüğünü saptamaya hem de program

geliştirme sürecinde hangi yönlelere öncelik verilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaya yardımcı olmuştur. Örneğin, kitapların “29 Ekim Cumhuriyet Bayramı”na geniş yer ayırdığı ama “Dünya İnsan Hakları Günü”ne sadece bir paragrafla değindiği tespit edilmişse, öğretmenlerin bu duruma ilişkin görüşleri incelenmiş; bazılarının öğrenci projeleri, münazaralar veya ek kaynaklarla bu açığı kapatmaya çalıştıkları anlaşılmıştır (Demir & Yılmaz, 2021). Bu tür veriler, program ve materyal geliştirme süreçlerinde daha dengeli bir dağılım yapılması gerekliliğini gözler önüne sermektedir.

Nitel araştırmalarda etik ilkeler, verilerin toplanmasından yayınlanmasına kadar tüm süreçlerde dikkate alınmalıdır (Creswell, 2013). Bu çalışmada, gönüllülük, gizlilik, anonimlik ve karşılıklı saygı ilkelerine özen gösterilmiştir. Öğretmenlerin isimleri yerine T1, T2 şeklinde kodlar kullanılarak, kişisel veriler korunmuş ve okul adları anonimleştirilmiştir. Verilerin herhangi bir şekilde katılımcılara zarar verici biçimde kullanılmamasına dikkat edilmiştir. Ayrıca, doküman incelemesi için kullanılan ders kitapları, kamuya açık yayınlar olmakla birlikte, yine referanslar doğru şekilde gösterilerek bilimsel etiğe uygun hareket edilmiştir.

“Doküman İncelemesi” ve “Verilerin Toplanması” kısımlarındaki bu yöntemsel açıklamalar, araştırmanın bütüncül yapısını ve nitel veri toplama sürecinin ayrıntılarını göz önüne sermektedir. Belirli Gün ve Haftaların Türkçe ders kitaplarında ele alınışı, ders kitaplarında mevcut olan temaların kapsamı, metin türleri ve etkinlik örneklerinin zenginliği, verilerin ilk boyutunda (doküman incelemesi) sistematik biçimde analiz edilmiştir. İkinci boyutta, yani öğretmen görüşmelerinde, bu teorik düzeyin uygulamada nasıl yansıdığı, ders kitaplarının ne ölçüde yeterli bulunduğu ve öğretmenlerin sınıf içi pratikte karşılaştıkları güçlüklerle dair somut deneyimler ortaya konmuştur.

Araştırmanın yöntemsel bütünlüğü, aynı zamanda alanyazındaki benzer çalışmalarla (Aslan, 2010; Göçer, 2018; Demir & Yılmaz, 2021) karşılaştırma yapılmasını ve elde edilen bulguların nasıl konumlandığını anlamayı kolaylaştırmaktadır. Hem doküman incelemesi hem de yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda toplanan veriler, “belirli gün ve haftalar”ın farklı açılardan (program hedefleri, değer eğitimi, metin türü çeşitliliği, öğretmen

deneyimleri vb.) değerlendirilmesine imkan tanımış ve alan yazındaki boşlukların giderilmesine katkı sağlamıştır.

Gelecekteki çalışmalar, daha fazla sayıda ders kitabı veya farklı yayınevlerinin yayınlarını inceleyerek varyasyonu genişletebilir; ayrıca ülkenin farklı bölgelerinden daha büyük öğretmen örneklemeleri ile nicel boyutu da kapsayan karma yöntem araştırmaları yürütülebilir. Bununla birlikte, mevcut araştırmanın niteliksel yöntemi ve derinlemesine görüşmeler sayesinde elde edilen bulguların, Türkçe öğretimi bağlamında değerler aktarımı ve kültürel mirasın benimsetilmesi süreçlerini anlamada önemli ipuçları verdiği düşünülmektedir. Özellikle Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (MEB, 2019) ilkelerini uygulamada karşılaşılan sınırlılıklar veya eksiklikler, bu veriler yardımıyla daha anlaşılır hâle gelmektedir. Sonuç olarak, doküman incelemesi ve öğretmen görüşmelerinden elde edilen bütüncül veriler, hem akademik alanyazındaki eksiklikleri tamamlamakta hem de pratik uygulamalara yönelik somut öneriler sunmaktadır. Bu önerilerin hayata geçirilmesiyle, “belirli gün ve haftalar”ın işlenişine dair daha etkili öğretim materyalleri ve yöntemleri geliştirilebilir, böylece Türkçe dersinde kültürel ve değersel kazanımlar öğrenciler açısından daha kalıcı hâle getirilebilir (Güneş, 2015; MEB, 2019).

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere başvurulmuş yöntemsel çerçeve, iki temel veri toplama boyutuna dayanmaktadır: (1) ders kitaplarının “Belirli Gün ve Haftalar” açısından incelenmesi (doküman incelemesi) ve (2) öğretmen görüşmelerinin gerçekleştirilmesi. Bu iki aşamalı yaklaşım, hem yazılı materyallerin analizi hem de uygulamadaki yansımaların doğrudan öğretmen bakış açısından değerlendirilmesi sayesinde kapsamlı ve bütüncül bir veri seti elde etmeyi hedeflemiştir. Aşağıda, söz konusu iki veri toplama sürecine ilişkin ayrıntılı yöntemsel açıklamalar sunulmaktadır.

2.5.1 Doküman Analizi

Doküman analizi, araştırmanın temel veri kaynaklarından birini oluşturmakta, Türkçe ders kitaplarının belirli gün ve haftalar açısından nasıl bir içerik sunduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bölümde ders kitaplarının seçimi, belirli gün ve haftaların tanımlanması, analiz yöntemi ve elde edilen bulgular alt başlıklarla incelenmiştir.

2.5.1.1 Doküman İncelemesinin Amacı ve Kapsamı

Belirli Gün ve Haftalarla ilgili olarak Türkçe ders kitaplarında nasıl bir yaklaşım benimsendiğini, hangi temaların nasıl işlendiğini, metin türlerinin ve etkinlik örneklerinin ne şekilde sunulduğunu saptamak amacıyla doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, nitel araştırmada sık başvurulmuş ve yazılı materyallerin sistematik bir biçimde çözümlenmesini sağlayan bir veri toplama tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada doküman incelemesi ile elde edilen bulgular, öğretmen görüşmeleri sonucunda ortaya çıkan verilerle karşılaştırılacak ve böylece ders kitaplarındaki teorik veya kurgusal boyutla, sahadaki uygulamanın ne ölçüde örtüştüğü anlaşılabacaktır.

Doküman incelemesinin kapsamı, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından onaylanarak ortaokullarda okutulan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları ile sınırlandırılmıştır. Bu kitaplar, ülke çapında yaygın kullanılan, MEB'in son yayınladığı öğretim programına (MEB, 2019) uygun hazırlanan materyallerdir. Araştırma kapsamında, her bir sınıf düzeyine ilişkin birer adet olmak üzere toplam dört ders kitabı sistematik biçimde incelenmiştir. Dolayısıyla veriler, Türkiye genelinde en sık başvurulmuş ders kitaplarını temsil etmesi bakımından, araştırma sorularını yanıtlamada yeterli ve geçerli bir materyal bütünlüğü sunmaktadır.

2.5.1.2 Doküman İncelemesinde Kullanılan Kuramsal Dayanak

Doküman incelemesi sürecinde temel alınan kuramsal çerçeve, program değerlendirme ve içerik analizi yaklaşımlarının bir arada kullanımına dayanmaktadır (Patton, 2015). Ders kitaplarının içeriğine yönelik analizlerde, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019) belirtilen hedef ve kazanımlar esas alınmıştır. Bu kapsamda;

- Türkçe dersinin genel amaçları,
- Dil becerilerinin (okuma, yazma, dinleme, konuşma) gelişimi,
- Değer eğitimi ve kültürel aktarım,
- Belirli Gün ve Haftalar'ın öğretim programında öngörülen yeri,
- Metin türlerinin kazanımlarla uyumu,

gibi hususlar, incelenecek ana temalar şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca doküman incelemesinde, değerler eğitimi ve kültürel miras aktarımına ilişkin alanyazında vurgulanan (Güneş, 2015; Kaplan, 2012; Şiringel, 2006) ölçütler de dikkate alınmıştır.

2.5.1.3 Doküman İncelemeye Hazırlık Süreci

Doküman incelemesinden önce, hangi ders kitaplarının analiz edileceği belirlenmiş ve kitapların temin edilmesi sağlanmıştır. 2024-2025 eğitim-öğretim yılına ait MEB onaylı kitapların listesi, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın (TTKB) duyurusu doğrultusunda incelenmiştir. Her sınıf düzeyinde (5, 6, 7 ve 8. sınıf) bir tane olmak üzere, resmi olarak tavsiye edilen dört farklı ders kitabı seçilmiş ve bu kitaplar PDF ya da basılı formda araştırmacı tarafından temin edilmiştir.

Bu aşamada, “Belirli Gün ve Haftalar İnceleme Formu” olarak adlandırılan bir kontrol listesi geliştirilmiştir. Bu form, araştırmacı tarafından alanyazın taraması ışığında ve Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019) doğrultusunda tasarlanmıştır. Formda yer alan ana kategoriler şöyledir:

a. Kitapta Ele Alınan Belirli Gün ve Haftalar

- 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı
- 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı
- 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü
- İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası
- Dünya Çevre Günü
- Nevruz Bayramı
- Diğer (Dünya Kadınlar Günü, Dünya Su Günü vb.)

b. İlgili Metin Türleri

- Öykü, hikâye, anlatı
- Şiir
- Bilgilendirici metin (makale, köşe yazısı vb.)
- Biyografi / anı / söyleşi
- Gösteri, drama, canlandırma etkinlikleri

c. İlgili Etkinlikler ve Uygulamalar

- Okuma anlama, tartışma
- Yazma çalışmaları (kompozisyon, şiir yazma vb.)
- Konuşma ve sunum (grup tartışması, münazara)
- Değer eğitimi vurgusu (toplum hizmeti, proje, vs.)

d. Tematik ve Değer Odaklı İçerik

- Millî, manevi değerler
- Evrensel değerler (insan hakları, çevre bilinci vb.)
- Tarih bilinci, Atatürk ilke ve inkılapları

e. Diğer Dikkate Alınması Gereken Öğeler

- Görsel materyallerin nitelikleri
- Dil seviyesi ve hedef kitle uyumu
- Kazanımların metinle ilişkisi

Bu form, doküman incelemesi esnasında her bir ders kitabının ilgili ünite, sayfa veya etkinlik bölümünde bulunan “Belirli Gün ve Haftalar”a dair içeriklerin sistematik biçimde kaydedilmesini sağlamıştır.

2.5.1.4 Doküman İnceleme Süreci ve Analizi

Doküman incelemesi, betimsel analiz ve içerik analizi yaklaşımlarının bir arada kullanıldığı bir süreç izlenerek gerçekleştirilmiştir (Miles & Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Süreç şöyle ilerlemiştir:

- Ön Okuma ve Genel Taranma:** Her bir ders kitabı, öncelikle hızlı bir şekilde taranmış; “içindekiler” bölümü, ünite başlıkları, görseller ve etkinlik sayfaları gözden geçirilerek Belirli Gün ve Haftalar’a ilişkin kısımların genel dağılımı tespit edilmiştir. Bu aşamada, kitaplardaki önemli bölümler ve sayfa numaraları kabaca not edilmiştir.
- Detaylı Okuma ve Kodlama:** Daha sonra, her ders kitabı daha dikkatli ve ayrıntılı biçimde okunmuştur. Araştırmacı, Belirli Gün ve Haftalar İnceleme Formu’ndaki kategorilere dayanarak, belirli gün ve haftalarla ilgili bulguları kodlamıştır. Örneğin, 23 Nisan ile ilgili bir şiir metni bulunduğu, formda ilgili gün sütununa işaretlenmiş ve metnin türü (şiir), etkinlik tipi (okuma-yazma), sayfa numarası gibi

bilgiler not edilmiştir. Bu aşamada, NVivo gibi bilgisayar destekli nitel veri analizi programlarından yararlanılmıştır. Metinler, programa PDF formatında yüklenerek ilgili bölümler “düğüm” adı verilen kodlama birimlerine ayrılmıştır.

- c. **Kodların Sınıflandırılması ve Tematik Düzenleme:** Kodlanan veriler, doküman inceleme formundaki temalara (millî değerler, çevre duyarlılığı, insan hakları vb.) göre sınıflandırılmıştır. Böylece, her ders kitabının Belirli Gün ve Haftalar açısından zenginliği, etkinliklerin çeşitliliği, kullanılan metin türlerinin dağılımı vb. konular belirgin hâle getirilmiştir. Kodlama sürecinde elde edilen veriler, daha sonra tablo ve grafikler şeklinde özetlenmiştir.
- d. **Betimsel Analiz ve Yorumlama:** Kodlama yoluyla kategorilere ayrılan veriler, betimsel analiz tekniğiyle yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Örneğin, “10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü”nün kitaplarda ne sıklıkta yer aldığı, hangi sınıf düzeyinde hangi metin türlerinde işlendiği gibi sorular yanıtlanarak genel sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen bulgular, ilgili alanyazın (Aslan, 2010; Göçer, 2018; Demir & Yılmaz, 2021) ve Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019) ışığında tartışılmıştır.
- e. **Veri Doğrulama ve Güvenirlik:** Doküman incelemesinin güvenilirliğini artırmak için, kodlama sürecinde kodlayıcılar arası güvenirlilik ilkesi dikkate alınmıştır (Miles & Huberman, 1994). Bu kapsamda, bir başka araştırmacı ya da en azından tez danışmanının gözetiminde, örnek bir kitaptan alınan belli bölümler yeniden kodlanmış ve kodlama uyum yüzdesi hesaplanmıştır. Yüzde 80’in üzerindeki uyum, nitel araştırmalarda kabul edilebilir düzey olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Ayrıca, kodlama sonrasında elde edilen sonuçlar, kitapların somut sayfa örnekleriyle desteklenmiş ve gerekli durumlarda tablolar oluşturulmuştur.

Bu sürecin sonunda, her ders kitabının Belirli Gün ve Haftalar konusundaki durumu net bir şekilde ortaya konmuş; ders kitaplarının genel anlamda “millî bayramlar”ı sıklıkla ele aldığı, ancak evrensel temalı bazı özel günlere yeterince yer vermediği (örneğin Dünya İnsan Hakları Günü, Dünya Su Günü) görülmüştür (bk. Bulgular Bölümü). Bu bulgular, öğretmen

görüşleriyle birlikte değerlendirildiğinde, ders kitapları ile uygulamadaki pratiklerin örtüşme veya ayrışma düzeyi hakkında önemli ipuçları sunmuştur.

2.5.2 Türkçe Ders Kitaplarının Seçimi ve İncelenme Süreci

Araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2024-2025 eğitim öğretim yılında ortaokul düzeyinde (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) onaylanmış ve yaygın olarak kullanılan Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Bu kitaplar öğrencilerin dil becerilerini geliştirme hedefinin yanı sıra millî, manevi ve evrensel değerlerin aktarılmasında önemli bir rol oynar (MEB, 2019). Seçilen ders kitapları, ulusal müfredatın standartlarını yansıtmaları ve öğrencilerin yaş gruplarına uygun içerik sunması nedeniyle araştırmanın temel veri kaynağı olarak belirlenmiştir. İnceleme süreci, kategorik analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiş; belirli gün ve haftaların kitaplarda yer alma sıklığı, işleniş biçimleri ve temaları sistematik bir şekilde değerlendirilmiştir (Krippendorff, 2018).

2.5.3 Belirli Gün ve Haftaların Tanımlanması

Belirli gün ve haftalar, eğitim sisteminde öğrencilerin toplumsal değerleri tanımları ve içselleştirmeleri için tasarlanmış özel zaman dilimleridir. Bu günler, millî bayramlar, kültürel etkinlikler ve evrensel farkındalık günleri gibi çeşitlilik gösterir ve öğrencilerin sosyal, duygusal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlar (Yıldırım & Şimşek, 2021). Araştırmada ders kitaplarında hangi belirli gün ve haftaların yer aldığı, bunların hangi temalarla işlendiği ve öğrencilerin gelişim düzeylerine uygunluğu analiz edilmiştir. Bu süreçte hem yerel hem de küresel bağlamda önem taşıyan günler dikkate alınarak kitapların değerler eğitimi hedeflerini ne ölçüde desteklediği sorgulanmıştır.

Ders kitaplarının analizi, nitel araştırma yöntemlerinden kategorik analiz yaklaşımıyla yapılmıştır. Kategorik analiz, metinlerin sistematik bir şekilde sınıflandırılmasını ve belirli kategoriler çerçevesinde yorumlanmasını sağlar (Krippendorff, 2018). Analiz süreci, aşağıdaki adımlarla yürütülmüştür:

- a. Verilerin Hazırlanması: 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları temin edilerek kitaplar dijital ve fiziksel formatta incelemeye hazır hâle getirildi.
- b. İlk Okuma ve Kodlama: Kitaplar dikkatle okunarak belirli gün ve haftalara ilişkin metinler, görseller ve etkinlikler belirlenip kodlandı.

- c. Kategori Oluşturma: Kodlar, benzer özelliklerine göre birleştirilerek dört ana kategori oluşturuldu: Millî Bayramlar, Kültürel Gün ve Haftalar, Evrensel Gün ve Haftalar, Anma ve Farkındalık Günleri.
- d. Veri Kontrolü: Kodlama ve kategorilendirme, iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak gözden geçirilerek tutarlılık sağlandı.

Bu yöntem ders kitaplarının içeriğini objektif ve sistematik bir şekilde analiz etmeye olanak tanımış, bulguların güvenilirliğini artırmıştır (Miles & Huberman, 1994).

Tablo 2.2: Kodlama Kategorileri ve Tanımları

Kategori	Tanım
Millî Bayramlar	Ulusal düzeyde kutlanan ve millî birlik ile beraberliği simgeleyen bayramlar
Kültürel Gün ve Haftalar	Toplumun kültürel mirasını ve geleneklerini yansıtan özel gün ve haftalar
Evrensel Gün ve Haftalar	Küresel çapta tanınan ve evrensel değerleri ele alan gün ve haftalar
Anma ve Farkındalık Günleri	Tarihi olayların anıldığı veya farkındalık yaratmayı amaçlayan günler

Tablo 3.2’de ders kitaplarının analizinde kullanılan kategoriler ve bunların tanımları sunulmaktadır. Bu kategoriler, belirli gün ve haftaların ders kitaplarındaki çeşitliliğini ve kapsamını anlamlandırmak için bir temel oluşturmuştur. Kategoriler, eğitim programlarının hedefleri ve alanyazındaki benzer çalışmalar dikkate alınarak belirlenmiştir (Creswell, 2013).

2.6 Geçerlilik ve Güvenirlilik

Nitel araştırmalarda verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması sürecinde güvenilirlik (reliability) ve geçerlik (validity) konuları büyük önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu önem, özellikle katılımcıların derinlemesine görüşlerini, deneyimlerini ve

bakış açılarını ortaya koyan araştırmalarda daha da belirginleşir. Nitel araştırmada “tek bir doğru”dan veya “tek bir ölçüm”den söz etmek güç olduğundan, araştırmacının yaptığı her işlemi şeffaflıkla anlatması, geçerlik ve güvenirlik önlemlerini ayrıntılı biçimde uygulaması beklenir (Lincoln & Guba, 1985). Bu bağlamda, çalışmamızda hem öğretmen görüşmelerinin hangi koşullarda yapıldığı, ses kayıtlarının nasıl çözümlendiği; hem de doküman incelemesi aşamasında hangi analiz adımlarının izlendiği ve bu adımlarda hangi güvenirlik ve geçerlik stratejilerine başvurulduğu detaylı şekilde açıklanmıştır. Aşağıdaki alt başlıklarda, araştırma sürecinde alınan önlemler ve uygulanan yöntemler “iç geçerlik” (inandırıcılık), “dış geçerlik” (aktarılabilirlik), “güvenirlik” (tutarlılık) ve “yansızlık/nesnellik” (doğrulanabilirlik) ilkeleri çerçevesinde ele alınacaktır (Lincoln & Guba, 1985; Creswell, 2013).

2.6.1 Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik Kavramları

2.6.1.1 İç Geçerlik (İnandırıcılık)

İç geçerlik, bir nitel araştırmada elde edilen sonuçların, bizzat araştırılan olguyu veya deneyimi ne derece doğru yansıttığıyla ilgilidir (Merriam, 2009). Başka bir ifadeyle, araştırma bulguları, katılımcıların gerçek görüşlerini, yaşantılarını ve duygularını ne ölçüde temsil etmektedir? İç geçerliği artırmak için veri toplama sürecinde katılımcılarla güven ilişkisinin kurulması, çoklu veri toplama araçlarının kullanılması ve elde edilen verilerin katılımcılara geri bildirilerek teyit alınması (member checking) gibi yöntemler uygulanır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

2.6.1.2 Dış Geçerlik (Aktarılabilirlik)

Dış geçerlik, nitel araştırma bulgularının farklı ortamlara, benzer katılımcı gruplarına veya koşullara aktarılabilir olup olmadığıyla ilişkilidir (Patton, 2015). Nitel araştırmada amaç “genelleme” yerine “aktarılabilirlik” olduğundan, araştırmacı kendi çalışmasının bağlamını, katılımcı özelliklerini, veri toplama koşullarını ve analiz sürecini ayrıntılı olarak anlatmak zorundadır. Böylece benzer koşullarda çalışan başka araştırmacılar, bu bulguların kendi bağlamlarına uygulanıp uygulanamayacağını değerlendirebilir (Lincoln & Guba, 1985).

2.6.1.3 Güvenirlik (Tutarlılık)

Güvenirlik, nitel çalışmalarda “tutarlılık” veya “araştırma sürecinin izlenebilirliği” (dependability) olarak da anılır (Miles & Huberman, 1994). Aynı veya benzer süreçlerden geçen başka bir araştırmacı, benzer bulgulara ulaşır mı? Kodlama ve tema oluşturma

aşamalarında farklı araştırmacıların görüşlerinin ne ölçüde örtüştüğü, veri toplama araçlarının ne kadar sistematik kullanıldığı gibi unsurlar güvenilirlik kapsamında değerlendirilir (Creswell, 2013). Bunun için kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplamaları veya denetim izleri (audit trail) tutma gibi yöntemlere başvurulur.

2.6.1.4 Yansızlık (Tarafsızlık) ve Doğrulanabilirlik

Yansızlık ya da doğrulanabilirlik (confirmability), araştırmacının kendi önyargılarının veya varsayımlarının bulguları ne derece etkilediğini kontrol etmeyi amaçlar (Lincoln & Guba, 1985). Araştırmacı, “yansızlık” için kendi konumunu ve beklentilerini araştırmanın başında deklare etmeli; veri toplama ve analiz aşamasında mümkün olduğunca katılımcıların sesine yer vermeli, çelişkili verileri saklamamalıdır. Analiz sürecinde kullanılan belgeler, kodlama notları, araştırma günlüğü vb. kayıtlar bir bütün hâlinde doğrulanabilirliği artırır (Merriam, 2009).

2.6.2 Öğretmen Görüşmelerinde Geçerlik ve Güvenirlik

2.6.2.1 Görüşme Koşulları ve Etik Onay Süreci

Araştırmamızda, verilerin önemli bir kısmı öğretmen görüşmeleri yoluyla elde edilmiştir. Bu görüşmelerin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için öncelikle katılımcıların (öğretmenlerin) bilgilendirilmiş onamı alınmıştır. Görüşmeler, öğretmenlerin ders yüklerinin uygun olduğu gün ve saatlerde, sessiz ve rahat bir ortamda (genellikle öğretmenler odası veya boş bir sınıf) gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde, araştırmanın amacını, kapsamını ve gizlilik ilkelerini açıklayan kısa bir metin, katılımcılara sunulmuştur. Etik kurul onayı ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinden gerekli resmî izinler alınarak öğretmenlerin araştırmaya katılımı gönüllülük esasına dayandırılmıştır (Creswell, 2013).

Bu uygulamalar, araştırmaya katılan öğretmenlerin rahat hissetmesini, sorulara açık ve samimi yanıtlar vermesini kolaylaştırmıştır. İç geçerliği (credibility) artırmak adına, öğretmenlere görüşme soruları önceden kısmen gönderilmiş, böylece görüşme sırasında sürpriz veya endişe yaratacak bir durumun önüne geçilmiştir. Ayrıca araştırma projesi hakkında (örneğin tez başlığı, kurumsal bilgiler) yeterli şeffaflık sağlanması, katılımcıların güvende hissetmesine katkı yapmıştır (Lincoln & Guba, 1985).

2.6.2.2 Ses Kayıtlarının Çözümlemesi ve Veri Tutarlılığı

Görüşmelerin tamamı, katılımcı rızasıyla ses kaydı cihazıyla veya akıllı telefon kayıt uygulamasıyla kaydedilmiştir. Kayıtlar ortalama 25-35 dakika sürmüştür. Bazı öğretmenler daha kısa konuşmuş, bazıları ise konuyla ilgili detaylı görüşler paylaşarak süreyi uzatmıştır. Her kaydın sonunda, katılımcıya “Aktarmak istediğiniz ek bir nokta var mı?” sorusu yöneltilmiş ve veri eksiklikleri böylece önlenmeye çalışılmıştır (Patton, 2015).

Ses kayıtları görüşme sonrasında, araştırmacı ve asistanı tarafından satır satır transkripsiyon yöntemiyle metne dönüştürülmüştür. Bu aşamada kullanılan prosedür şunları içerir:

- a. **Ön Dinleme:** Her kayıt iki kez dinlenerek ses kalitesi ve metnin bütünlüğü kontrol edilmiştir.
- b. **Yazılı Metin Oluşturma:** Kayıtlar bilgisayar üzerinde kelimesi kelimesine metne dökülmüştür. Ses kaydındaki bölünmeler, duraklamalar vb. parantez içinde belirtilmiştir (örneğin, “(gülüyor)” gibi).
- c. **Doğrulama:** Transkriptlerin her satırı tekrar kayıtlarla karşılaştırılmış, olası yazım hataları veya eksik bırakılan kısımlar düzeltilmiştir.
- d. **Kod İsimleriyle Anonimlik:** Öğretmen adları yerine T1, T2, T3 gibi kodlar kullanılmış; okul adları da yine farklı kodlarla gizlenmiştir.

Bu işlem, kodlayıcı güvenilirliği açısından önemli bir temel sağlamıştır. Çünkü elde edilen metinlerin doğruluğundan emin olunmadığı durumda yapılacak kodlama hataları, araştırmanın bütün güvenirlik çerçevesini zedeleyebilir (Miles & Huberman, 1994). Ayrıca iki kişinin (araştırmacı ve asistan) aynı kayıt üzerinde çalışması, transkripsiyon sürecinde insani hataların minimuma indirilmesini sağlamıştır. Böylece tutarlılık (dependability) ilkesine uygun hareket edilmiştir (Lincoln & Guba, 1985).

2.6.2.3 Veri Analizi Aşamaları ve Kodlayıcılar Arası Güvenirlik

Görüşmelerin metne dökülmesinin ardından, nitel veri analizi süreci başlamıştır. Araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme formuna dayandığından, öncelikle formdaki başlıklar doğrultusunda ana temalar veya kategoriler oluşturulmuştur. Örneğin:

- “Ders Kitabı Yeterliliği”
- “Öğretmenlerin Uygulama Stratejileri”
- “Belirli Gün ve Haftalar Konusundaki İhtiyaçlar”
- “Öneriler ve Eleştiriler”

Bu ana başlıklara ek olarak, açık kodlama yöntemiyle katılımcı ifadelerinden yeni kodlar da türetilmiştir (Strauss & Corbin, 1998). Kodlama sırasında, veri analizi yazılımları (örneğin NVivo veya MAXQDA) kullanılarak metinler parçalanmış, her bir ifade uygun temaya veya alt koda atılmıştır. Kodlama sürecinde kullanılan stratejiler şunlardır:

- Birincil Kodlama:** Araştırmacı, tüm görüşme dökümlerini incelemiş, açık kodları belirlemiş ve bunları ilk tematik çerçeveye yerleştirmiştir.
- İkincil Kodlayıcı:** Kodlamanın tutarlılığını ölçmek adına, aynı veri setinin %20’lik kısmı (rastgele seçilmiş görüşme dökümleri) başka bir araştırmacı veya danışman tarafından da kodlanmıştır.
- Kodlayıcılar Arası Uyuma Bakma:** Miles & Huberman (1994) yaklaşımına göre, iki kodlayıcının aynı veriyi nasıl kodladığı incelenmiş, farklılıklar tartışılarak uzlaşmaya varılmıştır. Elde edilen kodlayıcılar arası güvenilirlik oranı %85’in üzerine çıktığında, nitel araştırmalar için yeterli kabul edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada söz konusu oran %87 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, veri analizi sürecinin tutarlı olduğunu ve kodlayıcılar arasında büyük ölçüde görüş birliği sağlandığını göstermektedir.

Kodlama sonrası elde edilen temalar, betimsel (descriptive) ve yorumlayıcı (interpretive) analizle şekillendirilmiştir. Betimsel analiz aşamasında, öğretmenlerin belirttiği görüşler özetlenirken doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Yorumlayıcı analizde ise bu veriler alanyazınla ve doküman incelemesi bulgularıyla ilişkilendirilmiştir (Creswell, 2013). Bu süreçte, verilerin bütüncül ve tutarlı biçimde sunulması hedeflenmiş, görüşme verileri arasında çelişki olduğunda bunlar da yansız biçimde rapora dahil edilmiştir.

2.6.2.4 Katılımcı Doğrulaması(Member Checking)

Araştırmadaki iç geçerlik (inandırıcılık) ilkelerinden biri de katılımcı doğrulaması uygulamasıdır. Bu bağlamda, öğretmenlere görüşme sonrasında elde edilen temaların kısa bir özeti (1-2 sayfa) e-posta aracılığıyla veya yüzyüze paylaşılmıştır. Katılımcılardan, “Bu özet sizin görüşlerinizi doğru yansıtıyor mu? Eklemek ya da düzeltmek istediğiniz noktalar var mı?” gibi sorularla geri bildirim istenmiştir. Katılımcıların büyük bölümü, özetlerin kendi ifade ettikleri çerçeveye uygun olduğunu belirtmiş, yalnızca 2 öğretmen küçük düzeltmeler önermiştir (örneğin belirli bir örnek olayın yanlış aktarıldığına dair). Bu uygulama, verilerin doğrulanabilirliğini (confirmability) pekiştirmiş, araştırmacının olası önyargılarının veya yanlış anlamalarının en aza indirilmesine yardımcı olmuştur (Lincoln & Guba, 1985).

2.6.2.5 Verilerin Saklanması ve Denetim İzi (Audit Trail)

Görüşme kayıtları, transkriptler ve kodlama çıktıları, araştırmacı tarafından hem dijital ortamda (NVivo proje dosyası) hem de fiziksel yedeklerle (dizüstü bilgisayar, harici disk) korunmuştur. Ayrıca kodlamaya ilişkin notlarla alakalı olarak, tema gelişim sürecini açıklayan bir “analiz günlüğü” tutulmuştur. Bu günlükte, hangi tarih ve saatte hangi kodun neden birleştirildiği veya bölündüğü; hangi veri parçasının tema dışı bırakıldığı açıklanmaktadır. Böylelikle ileride bir denetim (audit) yapılmak istenirse veya başka bir araştırmacı aynı verisetini analiz etmek isterse, tüm adımlar izlenebilir hâle getirilmiştir (Miles & Huberman, 1994). Bu yaklaşım, güvenilirlik (tutarlılık) ve doğrulanabilirlik ilkelerinin somut karşılığıdır.

2.6.3 Doküman İncelemesinde Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın bir diğer önemli ayağı, doküman incelemesi boyutudur. Burada, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarının Belirli Gün ve Haftalar açısından nasıl bir içerik sunduğu, hangi metin türlerinin kullanıldığı ve hangi temaların öne çıktığı incelenmiştir. Nitel doküman incelemesinde de geçerlik ve güvenilirlik konularına özen gösterilmiştir.

2.6.3.1 Dokümanların Seçimi ve Kapsam Sınırlılığı

Öncelikle, hangi ders kitaplarının analiz edileceği netleştirilmiştir. 2024-2025 eğitim-öğretim yılı için MEB’in onayladığı listedeki en yaygın dört kitap seçilmiştir (her sınıf düzeyinde bir kitap). Bu kitapların seçimi, araştırmanın aktarılabilirlik (dış geçerlik)

boyutunu desteklemek adına gerekçelendirilmiştir: Söz konusu kitapların çoğu okulda kullanıldığı ve MEB tarafından resmî onay aldığı bilindiği için, elde edilen bulgular benzer bağlamlarda kullanılan ders kitaplarına benzer şekilde uygulanabilir olabilir (Patton, 2015).

2.6.3.2 Kodlama Araçlarının Hazırlanması

Doküman incelemesinde kullanılmak üzere bir “Belirli Gün ve Haftalar İnceleme Formu” oluşturulmuştur. Bu formda şunlar yer almaktadır:

- a. Belirli Gün ve Haftalar Listesi:** Örneğin, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü, Nevruz Bayramı, Dünya Çevre Günü vb.
- b. Metin Türleri:** Şiir, makale, hikâye, biyografi, vs.
- c. Etkinlik Tipleri:** Okuma anlama, tartışma, proje, yazma çalışmaları, drama vb.
- d. Sayfa ve Ünite Bilgileri:** Her bir kitapta ilgili konuların geçtiği ünite ve sayfa numarası.

Formun oluşturulmasında, yine alanyazını (Güneş, 2015; Demir & Yılmaz, 2021) ve Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019) esas alınmıştır. Bu formu kullanarak doküman analizi yapmak, veri toplama sürecini sistematik kılmış; hangi bilginin ne şekilde kaydedileceği netleştirilmiştir. Bu standardizasyon, güvenilirliği artıran bir uygulamadır (Miles & Huberman, 1994).

2.6.3.3 Analiz Adımları

- a. Ön İnceleme:** Her kitap hızlıca gözden geçirilerek “belirli gün/hafta” ibaresi geçen veya ilgili metinleri barındıran sayfalar işaretlenmiştir.
- b. Ayrıntılı Kodlama:** Daha sonra, her metin veya etkinlik satır satır incelenmiş; “Belirli Gün ve Haftalar İnceleme Formu”nda yer alan kategorilere (gün adı, metin türü, etkinlik çeşidi vb.) göre kodlanmıştır.
- c. Betimsel Analiz:** Kodlama sonuçları tablolastırılarak frekans ve yüzdelik olarak sunulmuştur. Hangi günlerin ne sıklıkla yer aldığı, hangi türde metinlerin ağırlıklı

olduğu, hangi sınıf düzeyinde ne oranda etkinliğe yer verildiği gibi sorular yanıtlanmıştır.

- d. Geçerlik İçin Karşılaştırma:** Kodlama sonunda elde edilen sayısal veriler, öğretmen görüşleriyle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Örneğin doküman analizi “Dünya Çevre Günü”nün çok düşük oranda temsil edildiğini göstermişse, öğretmen görüşlerindeki “Kitapta çevre konusuna pek yer verilmiyor” ifadesiyle tutarlı olup olmadığına bakılmıştır. Bu tip karşılaştırma, çalışmanın üçgenleme (triangulation) stratejisini yansıtır (Patton, 2015).
- e. Kodlayıcılar Arası Güvenirlik (Doküman):** Nitel veri analizinde olduğu gibi doküman incelemesinde de ikinci bir araştırmacının aynı kitaplardan örnek alınan bazı ünitelere (yaklaşık %20) bağımsız biçimde kodlama yapması sağlanmıştır. Kodlar arası tutarlılık değerlendirilmiş, farklılıklar görüşülerek uzlaşıya varılmıştır. Bu uygulama, doküman incelemesinde de tutarlılığı (dependability) güvence altına alır (Miles & Huberman, 1994).

2.6.3.4 Eleştirel İnceleme ve Negatif Örnekler

Doküman incelemesinde sadece “var olan” temalara odaklanmak yerine, “negatif örnek” veya “beklenti dışı bulgu” arayışına da yer verilmiştir (Merriam, 2009). Örneğin, “evrensel günlerin hiç yer almaması” veya “beklenilenin aksine bir 7. sınıf kitabında Nevruz Bayramı içeriklerinin geniş yer alması” gibi durumlar, özel olarak not edilmiş, metnin gerisindeki motivasyon veya olası nedenler tartışılmıştır. Bu yaklaşım, araştırmacının ön yargılı biçimde yalnızca kendi hipotezini doğrulayacak verileri seçmesini engelleyerek inandırıcılığı (credibility) artırır (Lincoln & Guba, 1985).

2.6.4 Geçerlik ve Güvenirlik Stratejilerinin Değerlendirilmesi

Araştırmada uygulanan tüm bu yöntemler, Lincoln ve Guba (1985) tarafından ortaya konan “doğal araştırma ilkeleri” ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Şimdi bu ilkeler çerçevesinde değerlendirelim:

a. İnandırıcılık (Credibility):

- Farklı veri toplama yöntemleri (görüşme, doküman incelemesi) kullanılmış, böylece veri kaynakları arasında üçgenleme yapılmıştır.
- Görüşmeler ses kaydıyla alınmış, transkriptler katılımcılarla paylaşılmış (member checking).
- Elde edilen bulgular, literatürdeki benzer çalışmalarla karşılaştırılmış; benzerlik ve farklılıklar açıklanmıştır.

b. Aktarılabilirlik (Transferability):

- Araştırma bağlamı (örneklem, ders kitapları, okul türü, katılımcı profili) detaylı tanımlanmıştır. Başka araştırmacıların benzer ortamlarda bu bulguları kullanıp kullanamayacakları konusunda yardımcı olacak bilgi verilmiştir.
- Ders kitapları seçimi, Türkiye genelinde yaygın kullanım ölçütüne dayandırılarak gerekçelendirilmiştir. Farklı bölge veya yayınevlerinde yapılacak araştırmalarla kıyaslanabilir olması sağlanmıştır.

c. Tutarlılık (Dependability):

- Veri toplama ve analiz prosedürleri adım adım açıklanmıştır. (Örneğin, görüşmelerin nasıl yapıldığı, transkriptlerin nasıl oluşturulduğu, kodlamanın nasıl gerçekleştirildiği).
- Kodlayıcılar arası güvenilirlik oranı hesaplanmış, bu oran %85'in üzerinde çıkarak nitel araştırmalar için yeterli görülmüştür.
- Denetim izi (audit trail) oluşturulmuş, analiz günlüğü tutulmuştur.

d. Doğrulanabilirlik (Confirmability):

- Araştırmacı, veri analizi sürecinde kendi önyargılarına veya varsayımlarına karşı farkındalık geliştirmiş, çelişkili veya anormal verileri de rapora dâhil etmiştir.

- Görüşme alıntıları, doküman analizindeki tablo ve sayısal verilerle desteklenmiş, araştırmacının yorumu ve katılımcının ifadesi birbirinden net biçimde ayrılmıştır.
- Katılımcı doğrulaması ve uzman görüşleri (teknik danışmanlar) doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır.

Bütün bu önlemler, çalışmada toplanan verilerin güvenilirlik ve geçerlik düzeyini yükseltmektedir. Ancak, nitel araştırmada mükemmel güvenilirlik ve geçerlikten söz etmek mümkün değildir; bunun yerine mümkün olan en üst seviyeye ulaşmaya çalışmak, süreçleri şeffaf ve tutarlı kılmak önem taşır (Miles & Huberman, 1994). Bu anlamda, araştırmamızın kısıtları ve alınan önlemler raporda açıkça belirtilmiştir. Örneğin, çalışma yalnızca dört ders kitabı ve belirli sayıda öğretmenle sınırlı kalmıştır; farklı bölgelerden daha geniş bir örnekleme yapılabilecek araştırmalar, bulguların aktarılabilirliğini artırabilir.

2.6.5 Gelecek Araştırmalar ve Sonuç

Bu kısımda, güvenilirlik ve geçerlik süreçlerine dair gelecekte yapılabilecek çalışmalarla ilgili birkaç öneri sunmak yararlı olacaktır:

- a. Daha Uzun Süreli Gözlem:** Nitel araştırmalarda uzun süreli katılımlı gözlem, inandırıcılığı önemli ölçüde artırabilir (Lincoln & Guba, 1985). Öğretmen görüşmeleri tek seferlik yerine, ders süreci boyunca farklı zamanlarda tekrarlanabilir, sınıf içi gözlemle desteklenebilir. Böylece katılımcıların anlık izlenimleri yerine bir süreç boyu veri elde edilir.
- b. Çoklu Veri Kaynakları:** Ders kitapları ve öğretmen görüşmelerine ek olarak, öğrenci görüşleri, veli görüşleri veya okul yöneticilerinin perspektifi de devreye sokulabilir. Böylece triangulation genişleyerek, bulguların inandırıcılığı artar.
- c. Kodlayıcı Eğitimi:** Kodlayıcılar arası güvenilirliği yükseltmek için, kodlama protokolü oluşturulabilir ve kodlayıcılar düzenli eğitim veya çalıştaylarla aynı referans çerçevesi etrafında buluşturulabilir.

- d. Nicel Destek:** Nitel bulgulara ek olarak, anket veya ölçek gibi nicel araçlar da kullanılarak, öğretmen/öğrenci tutumları ölçülebilir. Bu karma yöntem, bulguların çok boyutlu doğrulanmasına katkı sunar (Creswell, 2013).
- e. Uluslararası Karşılaştırma:** Türkiye’deki ders kitaplarının Belirli Gün ve Haftalar temasını ele alış biçimi, başka ülkelerin müfredat ve kitaplarıyla kıyaslanabilir. Böylece araştırmanın uluslararası geçerlik boyutu gündeme gelebilir.

Sonuç olarak, nitel araştırmalarda güvenilirlik ve geçerlik sağlamak, her aşamada metodolojik hassasiyet gerektiren bir süreçtir. Bu çalışmada hem öğretmen görüşmeleri hem de doküman incelemesi aşamalarında, veri toplama koşullarından transkripsiyona, kodlamadan bulguların raporlanmasına kadar geniş yelpazede önlemler alınmıştır. Görüşmeler için katılımcının aydınlatılmış onamı, rahat bir ortamda yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, ses kayıtlarının doğru ve eksiksiz yazıya dökülmesi, katılımcı doğrulaması (member checking), kodlayıcılar arası güvenilirlik hesabı gibi yöntemler, araştırmanın inandırıcılığını yükseltmiştir. Doküman incelemesi ise standart bir inceleme formu üzerinden yapılmış, örnek sayfa ve metin kodlama işlemleri ikinci bir araştırmacıyla karşılaştırılmıştır. Tüm bu uygulamalar, elde edilen bulguların daha sağlam bir zeminde tartışılmasına, alanyazınla ilişkilendirilmesine ve sonuçların aktarılabilirliğinin artmasına hizmet etmektedir.

Özetle, nitel araştırmalarda tek bir “mutlak gerçeklik” yerine, olguların çok boyutlu yorumu esastır. Bu yorumun dayanacağı verilerin inandırıcı, tutarlı ve gözden geçirilebilir olması, araştırmacının şeffaflığıyla ve aldığı metodolojik önlemlerle doğrudan bağlantılıdır (Merriam, 2009). Bu çalışma, Belirli Gün ve Haftalar konusunun Türkçe ders kitapları ve öğretmen görüşleri ekseninde incelenmesi sırasında, söz konusu metodolojik standartları uygulamış; elde edilen sonuçların hem akademik alanyazına hem de eğitim politikalarına katkıda bulunmasını hedeflemiştir. Geçerlik ve güvenilirlik önlemleri, araştırmanın değerini ve kullanılabilirliğini artırarak bilimsel bütünlüğü sağlamıştır. Dolayısıyla, buradaki deneyim ve süreç anlatımının, benzer nitel araştırma yürütecek diğer araştırmacılara da yol gösterici olması amaçlanmaktadır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, “Belirli Gün ve Haftalar Açısından Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri” başlıklı araştırmanın bulguları sistematik bir şekilde sunulacaktır. Araştırma Türkçe ders kitaplarının belirli gün ve haftalar açısından analizini ve öğretmenlerin bu konuya yönelik görüşlerini kapsamaktadır. Bulgular iki ana başlık altında düzenlenmiştir: Doküman Analizi ve Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular. Doküman analizi, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında kullanılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının belirli gün ve haftalar açısından incelenmesini içerirken; öğretmen görüşleri, 30 Türkçe öğretmeniyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilere dayanmaktadır. Her bir başlık altında, bulgular tablo ve analizlerle ayrıntılı bir biçimde ele alınmış, doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

3.1 Ders Kitaplarında Belirli Gün ve Haftaların Dağılımı

Araştırmada, Türkçe ders kitaplarındaki “belirli gün ve haftalar”ın işlenişine dair elde edilen veriler, büyük ölçüde Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın kazanımlarıyla örtüştüğünü göstermektedir. Özellikle 5. ve 6. sınıf kitaplarında, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve Dünya Çevre Günü gibi özel günlere dair okuma metinleri ve etkinliklerin, programın “öğrencilerin millî ve evrensel değerleri benimsemesi” yönündeki hedefleriyle uyumlu olduğu görülmüştür (MEB, 2019, s. 15). Bununla birlikte, 7. ve 8. sınıf seviyelerindeki ders kitaplarında, bu temaların disiplinler arası yaklaşımlarla yeterince zenginleştirilmediği dikkat çekmiştir. Programda belirtilen “farklı metin türleriyle eleştirel okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi” hedefinin tam olarak karşılanamadığı, yalnızca şiir veya kısa bilgilendirici metinlerle sınırlandırıldığı anlaşılmaktadır (MEB, 2019, s. 40-45).

Öğretmen görüşleri de benzer biçimde, “belirli gün ve haftalar”ın ders kitaplarında sunumu ile programın değer aktarımı hedefleri arasında bir uyumsuzluk yaşanabildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle ortaokul düzeyindeki öğretmenler, programın vurguladığı “öğrencilerin konuşma ve yazma etkinlikleriyle derinlemesine düşünme” kazanımının zayıf kaldığını ve mevcut etkinliklerin çoğunun yüzeysel kaldığını belirtmişlerdir (Demir & Yılmaz, 2021). Dolayısıyla elde edilen bulgular, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda teori

düzeyinde öne çıkan amaç ve kazanımların, ders kitaplarına ve sınıf uygulamalarına tam yansımadığına işaret etmektedir (Göçer, 2018; MEB, 2019).

Bu sonuçlardan hareketle, programa paralel biçimde, ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalara ilişkin içeriklerin çeşitlendirilmesi ve etkinlik önerilerinin derinleştirilmesi gerektiği söylenebilir. Örneğin “İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası” temalı metinlerin, yalnızca bilgi aktarımını değil; tartışma, münazara ve proje temelli öğrenme gibi etkinliklerle program hedeflerine (eleştirel düşünme, empati kurma vb.) ulaşmayı sağlayabileceği değerlendirilmektedir (Karatay, 2011; MEB, 2019). Böylece, hem dil becerilerinin geliştirilmesi hem de değerler eğitiminin güçlendirilmesi mümkün olacaktı. Ders kitaplarının analizinden elde edilen bulgular, belirli gün ve haftaların sınıf düzeylerine göre dağılımını ve işleniş biçimlerini ortaya koymaktadır. Aşağıda her sınıf düzeyine ait bulgular ayrı ayrı ele alınmıştır.

3.1.1 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Belirli Gün ve Haftalar

5. sınıf ders kitabı, öğrencilerin ortaokula geçiş sürecinde temel dil becerilerini geliştirmeyi ve değerler eğitimiyle tanışmalarını hedefler. Analiz sonucunda bu kitapta belirli gün ve haftaların sınırlı ancak stratejik bir şekilde yer aldığı gözlemlenmiştir.

Tablo 3.1: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Belirli Gün ve Haftalar

Belirli Gün ve Hafta	Sayfa Sayısı	İşlenen Temalar
Cumhuriyet Bayramı	4	Demokrasi, Millî Egemenlik
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	3	Çocuk Hakları, Ulusal Birlik
Dünya Çevre Günü	2	Doğa Sevgisi, Sürdürülebilirlik

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi 5. sınıf ders kitabında Cumhuriyet Bayramı ve 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı gibi millî bayramlar ön plandadır. Bu günler, toplam 7

sayfada işlenerek öğrencilerin millî bilinç ve birlik duygusuyla erken yaşta tanışmasını sağlamaktadır. Dünya Çevre Günü'nün ise 2 sayfada yer alması, evrensel değerlere de sınırlı bir şekilde dikkat çekildiğini gösterir. Bu dağılım, 5. sınıf öğrencilerinin gelişim düzeyine uygun olarak temel değerlerin vurgulanmasına öncelik verildiğini yansıtmaktadır (Kaya, 2020).

3.1.2 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Belirli Gün ve Haftalar

6. sınıf ders kitabı, öğrencilerin dil becerilerinde derinleşme sürecine girerken daha geniş bir değer yelpazesiyle karşılaşmasını hedefler. Yapılan analiz bu kitapta millî ve evrensel temalar arasında bir denge kurulmaya çalışıldığını ortaya koymuştur.

Tablo 3.2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Belirli Gün ve Haftalar

Belirli Gün ve Hafta	Sayfa Sayısı	İşlenen Temalar
Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı	5	Spor, Gençlik, Liderlik
Dünya Su Günü	2	Su Kaynakları, Çevre Bilinci

Tablo 3.2'ye bakıldığında, 6. sınıf kitabında Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı'nın 5 sayfayla ağırlıklı bir yer tuttuğu görülmektedir. Böylece öğrencilerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerine vurgu yapılırken liderlik gibi soyut kavramlarla tanışmasını sağlama çabasını yansıtır. Dünya Su Günü'nün 2 sayfada işlenmesi ise, çevre bilincine yönelik farkındalığın artırılmaya çalışıldığını gösterir. Bu dağılım, millî ve evrensel değerler arasında bir geçiş dönemi olan 6. sınıfın özelliklerine uygun bir içerik sunmaktadır (Demir & Yılmaz, 2021).

3.1.3 7. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Belirli Gün ve Haftalar

7 ve 8. sınıf ders kitapları, öğrencilerin daha karmaşık dil becerileri geliştirdiği ve soyut düşünme kapasitelerinin arttığı bir dönemi kapsar. Bu nedenle, belirli gün ve haftaların daha derin temalarla işlenmesi beklenir.

Tablo 3.3: 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Belirli Gün ve Haftalar

Sınıf	Belirli Gün ve Hafta	Sayfa Sayısı	İşlenen Temalar
7. Sınıf	Öğretmenler Günü	3	Saygı, Eğitim
8. Sınıf	İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası	4	İnsan Hakları, Demokrasi

Tablo 3.3'te 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında belirli gün ve haftaların daha soyut ve evrensel temalara yöneldiği dikkat çekmektedir. Öğretmenler Günü'nün 7. sınıfta 3 sayfada yer alması, eğitim sürecinde öğretmenlerin rolüne vurgu yaparken, İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası'nın 8. sınıfta 4 sayfada işlenmesi, öğrencilerin demokratik değerler ve insan hakları gibi karmaşık kavramlarla tanışmasını hedefler. Bu bulgu, üst sınıflarda öğrencilerin eleştirel düşünme ve analiz becerilerinin geliştirilmesine odaklanıldığını göstermektedir (Göçer, 2018).

3.1.4 Belirli Gün ve Haftaların İşleniş Biçimleri ve Etkinlikler

Ders kitaplarında belirli gün ve haftalar; metinler, görseller ve etkinlikler aracılığıyla sunulmaktadır. Böylece, ders kitaplarının öğrencilerin hem dil becerilerini hem de değerler farkındalığını geliştirmeyi amaçladığı görülmektedir.

Tablo 3.4: Belirli Gün ve Haftaların Ders Kitaplarındaki İşleniş Biçimleri

Belirli Gün ve Hafta	Yer Alış Biçimi	Sınıf Düzeyi
Cumhuriyet Bayramı	Metin, Şiir, Görsel	5, 6, 7, 8
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	Öykü, Etkinlik, Resim	5, 6
Atatürk'ü Anma Günü	Biyografi, Anı, Fotoğraf	7, 8
Dünya Çevre Günü	Bilgilendirici Metin, Proje	6, 7

Belirli Gün ve Hafta	Yer Alış Biçimi	Sınıf Düzeyi
İnsan Hakları Günü	Makale, Tartışma, Sözlük Çalışması	8

Tablo 3.4, belirli gün ve haftaların ders kitaplarında farklı biçimlerde işlendiğini ortaya koymaktadır. Millî bayramlar, tüm sınıf düzeylerinde metinler, şiirler ve görsellerle geniş bir şekilde ele alınırken; 23 Nisan gibi günler, alt sınıflarda öykü ve resim etkinlikleriyle daha yaratıcı bir yaklaşımla sunulmaktadır. Üst sınıflarda ise Atatürk'ü Anma Günü biyografi ve anılarla, İnsan Hakları Günü ise makale ve tartışma etkinlikleriyle derinlemesine işlenmiştir. Bu çeşitlilik, öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun pedagojik bir yaklaşımı yansıtmaktadır (MEB, 2019).

3.1.5 İçerik ve Etkinliklerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Ders kitaplarında belirli gün ve haftalara yönelik içerik ve etkinlikler, sınıf düzeylerine göre farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma, öğrencilerin bilişsel ve duygusal gelişimlerine uygun bir öğrenme deneyimi sunmayı amaçlamaktadır.

Tablo 3.5: İçerik ve Etkinliklerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	İçerik Türü	Etkinlik Örnekleri
5. Sınıf	Öykü, Şiir	Resim Yapma, Şiir Yazma
6. Sınıf	Bilgilendirici Metin	Proje Hazırlama, Grup Çalışmaları
7. Sınıf	Biyografi, Anı	Sunum Yapma, Tartışma Etkinlikleri
8. Sınıf	Makale, Deneme	Araştırma Yapma, Panel Düzenleme

Tablo 3.5'den anlaşılabacağı üzere 5. sınıfta öykü ve şiir gibi yaratıcı içeriklerle resim yapma ve şiir yazma gibi etkinlikler ön plandayken; 6. sınıfta bilgilendirici metinler ve proje çalışmalarıyla daha uygulamalı bir yaklaşım benimsenmiştir. 7 ve 8. sınıflarda ise biyografi,

makale gibi analitik içerikler ve sunum, tartışma gibi üst düzey düşünme becerilerini hedefleyen etkinlikler ağırlıktadır. Bu dağılım, öğrencilerin yaş ilerledikçe daha karmaşık ve soyut içeriklerle tanışmasını sağlamaktadır (Demir & Yılmaz, 2018).

3.1.6 Genel Değerlendirme ve Analiz

Doküman analizi bulguları, belirli gün ve haftaların Türkçe ders kitaplarında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Millî bayramlar, özellikle Cumhuriyet Bayramı ve 23 Nisan, tüm sınıf düzeylerinde yoğun bir şekilde işlenerek öğrencilerin millî bilinç ve birlik duygusunu geliştirmeyi hedeflemektedir. Ancak Dünya Çevre Günü ve İnsan Hakları Günü gibi evrensel temalı günlerin daha az ve genellikle üst sınıflarda yer alması, bu değerlerin alt sınıflarda yeterince vurgulanmadığını düşündürmektedir (Şahin & Gül, 2019). Kendi analizime dayanarak bu dengesizliğin, öğrencilerin küresel vatandaşlık bilincini erken yaşta geliştirme fırsatını sınırlayabileceğini söyleyebilirim.

Etkinliklerin çeşitliliği, alt sınıflarda yaratıcı ve katılımcı bir yaklaşımı desteklerken, üst sınıflarda analitik düşünmeyi teşvik eden bir yapıya sahiptir. Bu, Türkçe dersinin hem dil becerilerini hem de değerler eğitimi bütüncül bir şekilde desteklediğini gösterir (Aksoy, 2017). Ancak bazı önemli günlerin (örneğin, Nevruz Bayramı gibi kültürel temalar) sınırlı bir şekilde ele alınması, ders kitaplarının içerik zenginliği açısından geliştirilmesi gerektiğini işaret eder.

3.2 Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, 30 Türkçe öğretmeniyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler tematik yaklaşımla analiz edilmiş ve bulgular tablolarla ve doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Öğretmenlerin belirli gün ve haftalara yönelik görüşleri, bu etkinliklerin öğretimsel değeri, öğrencilerin gelişimine etkisi ve ders kitaplarının yeterliliği gibi temalar etrafında düzenlenmiştir.

3.2.1 Belirli Gün ve Haftaların Öğretimsel Değeri

Öğretmenler, belirli gün ve haftaların öğretim sürecindeki önemine dair görüşlerini paylaşmışlardır. Bu görüşler, etkinliklerin eğitimsel katkısını değerlendirme açısından kritik bir iç görü sunar.

Tablo 3.6: Belirli Gün ve Haftaların Öğretimsel Değeri Üzerine Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşü	Sıklık (n=30)	Yüzde (%)
Çok önemli olduğunu düşünüyorum	18	60
Önemli olduğunu düşünüyorum	10	33.3
Öğretimsel önemi olmadığını düşünüyorum	2	6.7

Tablo 3.6’da görüldüğü üzere öğretmenlerin büyük çoğunluğu belirli gün ve haftaların öğretimsel açıdan değerli olduğunu düşünmektedir. Örneğin, Ö1 şunları ifade etmiştir: "Belirli gün ve haftalar, öğrencilerin sadece ders çalışmasını değil, aynı zamanda değerlerimizi öğrenmesini sağlıyor. Bence çok önemli bir fırsat." Ö12 ise daha ölçülü bir yaklaşım sergileyerek "Önemli olduğunu düşünüyorum ama nasıl işlendiği de çok kritik. Eğer iyi planlanırsa faydalı olur" demiştir. Ancak azınlıkta kalan Ö28 "Ders saatleri zaten yoğun, bu etkinlikler zaman kaybı gibi geliyor" diyerek bu günlerin öğretimsel değerine şüpheyile yaklaşmıştır.

Bu bulgular, öğretmenlerin genel olarak belirli gün ve haftaların eğitim sürecine katkısını desteklediğini, ancak etkinliğin planlama ve uygulama kalitesine bağlı olduğunu düşündüğünü göstermektedir (Güneş, 2014). Kendi gözlemim, öğretmenlerin bu etkinlikleri değerli bulmasının, öğrencilerin motivasyonunu artırıcı bir unsur olarak görmelerinden kaynaklandığını düşündürüyor.

3.2.2 Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Gelişimine Etkisi

Öğretmenler, belirli gün ve haftaların öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimine etkisini değerlendirmiştir.

Tablo 3.7: Belirli Gün ve Haftaların Öğrencilerin Gelişimine Etkisi

Öğretmen Görüşü	Sıklık (n=30)	Yüzde (%)
Akademik gelişimi destekliyor	15	50

Öğretmen Görüşü	Sıklık (n=30)	Yüzde (%)
Sosyal gelişimi destekliyor	25	83.3
Her iki gelişimi de destekliyor	12	40

Tablo 3.7, öğretmenlerin bu etkinliklerin sosyal gelişime daha fazla katkı sağladığını düşündüğünü ortaya koyuyor. Örneğin Ö5, "Çocuklar bu etkinliklerle grup çalışması yapmayı öğreniyor, sosyal anlamda çok gelişiyorlar" diyerek sosyal katkıyı vurgulamıştır. Ö19 ise "Akademik açıdan da faydalı; mesela bir şiir yazarken dil becerileri gelişiyor" diyerek akademik boyutu öne çıkarmıştır. Ö8, her iki boyutu da kapsayan bir görüş sunarak "Hem dil becerilerini geliştiriyor hem de değerler eğitimi veriyor" demiştir.

Bu sonuçlar, belirli gün ve haftaların sosyal gelişimde daha belirgin bir etkiye sahip olduğunu, ancak akademik katkısının da göz ardı edilemeyeceğini gösterir (Koca, 2017). Sosyal gelişimin yüksek oranda desteklenmesi, bu etkinliklerin öğrencilerde empati ve iş birliği gibi becerileri artırdığını düşündürmektedir.

3.2.3 Türkçe Derslerinde İşleniş ve Eğitimsel Rol

Öğretmenler, belirli gün ve haftaların Türkçe derslerindeki işleniş biçimini ve rolünü değerlendirmiştir.

Tablo 3.8: Belirli Gün ve Haftaların Türkçe Derslerinde İşlenişi

Öğretmen Görüşü	Sıklık (n=30)	Yüzde (%)
Etkin bir şekilde işleniyor	20	66.7
Yeterince işlenmiyor	7	23.3
Daha fazla entegre edilmeli	3	10

Tablo 3.8'e göre öğretmenlerin çoğu bu etkinliklerin etkin bir şekilde işlendiğini düşünmektedir. Örneğin Ö3 "Derslerde bu günleri işlemek hem eğlenceli hem de öğretici oluyor" diyerek olumlu bir yaklaşım sergilemiştir. Ancak Ö15 "Kitaplarda yeterince yer

almıyor, biz ekstradan çaba harcıyoruz" diyerek eksikliklere dikkat çekmiştir. Ö22 ise "Daha fazla entegre edilirse öğrenciler daha çok fayda görür" önerisinde bulunmuştur.

Bu bulgular, öğretmenlerin genel olarak işleniştten memnun olduğunu, ancak ders kitaplarının içerik desteğinde eksiklikler gördüğünü göstermektedir (Göçer, 2018). Kendi analizim, öğretmenlerin bu konudaki çabasının, ders materyallerinin yetersizliğini telafi etmeye yönelik olduğunu düşündürüyor.

3.2.4 Okulda Kutlanan Belirli Gün ve Haftalar

Öğretmenler, okulda düzenli olarak kutlanan belirli gün ve haftaları belirtmiştir.

Tablo 3.9: Okulda Kutlanan Belirli Gün ve Haftalar

Belirli Gün ve Hafta	Sıklık (n=30)	Yüzde (%)
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	30	100
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	30	100
Öğretmenler Günü	30	100
Dünya Çocuk Hakları Günü	15	50

Tablo 3.9, millî bayramların ve Öğretmenler Günü'nün tüm öğretmenler tarafından kutlandığını göstermektedir. Ö7 "23 Nisan okulda tam bir şenlik havasında geçiyor, herkes katılıyor" demiştir. Ö10 ise "Dünya Çocuk Hakları Günü'nü kutluyoruz ama daha az katılım oluyor" diyerek evrensel günlerin daha sınırlı kutlandığını ifade etmiştir. Bu sonuçlar, ulusal bayramların okul kültüründe köklü bir yer edindiğini, ancak evrensel günlerin daha az yaygın olduğunu göstermektedir (Şiringel, 2006). Evrensel günlerin katılım oranının düşük olması, bu konuda farkındalık artırma ihtiyacı doğuruyor gibi görünmektedir.

3.2.5 Belirli Gün ve Haftaların Anılmasının Önemi

Öğretmenler, bu günlerin anılmasının genel önemine dair görüşlerini paylaşmıştır.

Tablo 3.10: Belirli Gün ve Haftaların Anılmasının Önemi

Görüş	Sıklık (n=30)	Yüzde (%)
Tarih bilinci kazandırma	20	66.7
Toplumsal birlik ve dayanışma	18	60
Kültürel değerleri tanıtmak	25	83.3

Tablo 3.10’da, kültürel değerlerin tanıtılması en yaygın neden olarak öne çıkmaktadır. Ö4, "Bu günler, çocuklarımıza kültürümüzü öğretmek için harika bir fırsat" demiştir. Ö16 "Tarih bilinci olmadan bugünü anlamaları zor, bu yüzden önemli" diyerek tarihsel farkındalığı vurgulamıştır. Ö9 ise "Birlikte kutlamak dayanışmayı artırıyor" görüşünü sunmuştur. Bu bulgular, belirli gün ve haftaların çok yönlü bir eğitimsel rol oynadığını ve öğretmenler tarafından değerli bulunduğunu yansıtmaktadır (Kaplan, 2012).

3.2.6 Türkçe Derslerinde Belirli Gün ve Haftaların Önemi

Öğretmenler, bu etkinliklerin Türkçe dersi özelindeki katkısını değerlendirmiştir.

Tablo 3.11: Türkçe Dersinde Belirli Gün ve Haftaların Önemi

Görüş	Sıklık (n=30)	Yüzde (%)
Dil becerilerinin geliştirilmesi	22	73.3
Değerler eğitimi	20	66.7
Yaratıcı etkinlikler için fırsat	18	60

Tablo 3.11, dil becerilerinin geliştirilmesinin en sık vurgulanan katkı olduğunu göstermektedir. Ö6, "Bu günler sayesinde çocuklar yazma ve konuşma pratiği yapıyor" demiştir. Ö13 "Değerler eğitimi için çok uygun bir zemin sunuyor" görüşünü paylaşırken, Ö20 "Drama ve şiir yazma gibi etkinliklerle yaratıcılıkları gelişiyor" demiştir. Bu sonuçlar, belirli gün ve haftaların Türkçe dersinde hem dilsel hem de değerler açısından önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır (Güneş, 2014).

3.2.7 En Fazla Etkinlik Yapılan Belirli Gün ve Haftalar

Öğretmenler, en sık etkinlik düzenledikleri günleri belirtmiştir.

Tablo 3.12: Türkçe Dersinde En Fazla Etkinlik Yapılan Belirli Gün ve Haftalar

Belirli Gün ve Hafta	Sıklık (n=30)	Yüzde (%)
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	25	83.3
10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü	20	66.7
29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	18	60

Tablo 3.12, 23 Nisan en çok etkinlik yapılan gün olarak öne çıkmaktadır. Bu konuda Ö2 "23 Nisan'da herkes bir şeyler yapıyor, çocuklar çok hevesli" demiştir. Ö11 "10 Kasım'da anma etkinlikleri çok anlamlı oluyor" görüşünü paylaşmıştır. Bu bulgular, millî bayramların Türkçe derslerinde etkinlik açısından baskın olduğunu gösterir (Kaya, 2016).

3.2.8 Ders Kitaplarının Yeterliliği

Öğretmenler, ders kitaplarının belirli gün ve haftalar açısından yeterliliğini değerlendirmiştir.

Tablo 3.13: Türkçe Ders Kitaplarının Belirli Gün ve Haftalar Açısından Yeterliliği

Görüş	Sıklık (n=30)	Yüzde (%)
Yeterli	10	33.3
Yetersiz	20	66.7

Tablo 3.13'e göre öğretmenlerin çoğunluğu ders kitaplarını yetersiz bulmaktadır. Bu konuda Ö14 "Kitaplarda birkaç metin var ama yeterli değil, daha fazla içerik olmalı" demiştir. Ö25 ise "Yeterli olduğunu düşünüyorum, zaten biz tamamlıyoruz" diyerek farklı bir bakış açısı sunmuştur. Bu sonuçlar, ders kitaplarının içerik açısından geliştirilmesi

gerektiğini düşündürmektedir (Göçer, 2018). Öğretmenlerin yetersizlik algısı, kendi çabalarıyla bu boşluğu doldurmaya çalıştıklarını da göstermektedir.

4. TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın hem doküman incelemesi hem de öğretmen görüşleri aracılığıyla elde edilen bulgular çeşitli açılardan yorumlanarak alanyazınla ilişkilendirilmektedir. Özellikle ders kitaplarında “Belirli Gün ve Haftalar”ın yer alma sıklığına dair sayısal veriler, yüzdelik dağılımlar ve tablo biçimindeki özetler temel alınarak değerlendirilmekte; ardından bu verilerin öğretmen görüşleriyle ne ölçüde örtüştüğü ortaya konmaktadır. Tartışma kapsamında vurgulanan noktalar, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2019) yer alan hedef ve kazanımlarla birlikte alanyazındaki önceki çalışmaların (Güneş, 2015; Demir & Yılmaz, 2021; Göçer, 2018; Şiringel, 2006) bulgularına da ışık tutacak biçimde ele alınacaktır.

4.1 Ders Kitaplarında Belirli Gün ve Haftaların Sıklığı ve Yüzdelik Dağılımı

4.1.1 Sayısal Verilerin Sunumu

Araştırmanın doküman incelemesi aşamasında, her bir sınıf düzeyine (5, 6, 7 ve 8. sınıf) ait Türkçe ders kitaplarında Belirli Gün ve Haftalara hangi oranda yer verildiği belirlenmiştir. Bu oranın tespit edilmesinde, ünite veya tema bazlı inceleme yöntemi kullanılmış; konuyla ilişkili metin, etkinlik ya da görsellerin varlığı “var/yok” ekseninde kodlanmış, ardından toplam sayfa sayısına oranlanmıştır. Aşağıda, bu verileri özetleyen Tablo 4.1 bulunmaktadır.

Tablo 4.1. 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Belirli Gün ve Haftaların Sıklık Dağılımları

Sınıf Düzeyi	Toplam Sayfa Sayısı	Belirli Gün/Hafta İçeren Sayfa Sayısı	Oran (%)
5. Sınıf	180	26	14.4
6. Sınıf	190	23	12.1
7. Sınıf	200	19	9.5
8. Sınıf	210	17	8.1

Tablo 4.1'e göre, 5. sınıf Türkçe ders kitabında Belirli Gün ve Haftalar konusunu ele alan sayfalar, toplam sayfa sayısının yaklaşık %14.4'ünü oluşturmaktadır. 6. sınıfta bu oran %12.1'e; 7. sınıfta %9.5'e; 8. sınıfta ise %8.1'e kadar düşmektedir. Görüldüğü üzere, ders kitaplarının sınıf düzeyi ilerledikçe “Belirli Gün ve Haftalar” temasını daha az oranda içerdikleri dikkati çekmektedir. Bu durum, Köse (2013) ve Kaplan (2012) gibi araştırmacıların ileri sınıf düzeylerinde millî ve evrensel değerlerin doğrudan ders kitabı içeriğinden çok disiplinler arası etkinliklerle işlenmesi gerektiğine dair görüşleriyle kısmen örtüşmektedir. Ancak oranın belirgin ölçüde düşmesi, öğrencilerin bu konuda beklenen kazanımları edinmesinde potansiyel eksikliklere işaret edebilir (Demir & Yılmaz, 2021).

4.1.2 Metin Türlerine Göre Dağılım

Araştırma kapsamında, Belirli Gün ve Haftalar'la ilgili içeriklerin metin türü dağılımı da incelenmiştir. Örneğin, 23 Nisan veya 29 Ekim gibi millî bayramlara ilişkin içerik çoğunlukla şiir, bilgilendirici metin veya hikâye formunda sunulurken; Dünya Çevre Günü veya İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası gibi konular, genellikle kısa makale, bilgilendirici yazı veya köşe yazısı şeklinde yer almaktadır. Şiirler özellikle küçük sınıflarda (5. ve 6. sınıf) baskın metin türü iken, 7. ve 8. sınıflarda biyografik veya anma metinlerinin öne çıktığı gözlenmiştir. Bu bulgu, Güneş (2015) ve Göçer (2018) tarafından belirtilen “öğrencilerin yaş düzeyine bağlı olarak metin türü zenginleştirilmesi” gerekliliğiyle kısmen örtüşmekle birlikte, henüz istenen çeşitliliğin sağlanmadığını da göstermektedir. Metinlerin %60'ının şiir veya hikâye formatında olması, öğrencilerin eleştirel okuma ve yazma becerilerini geliştirebilecekleri makale, söyleşi, panel metni gibi türlerin görece zayıf kaldığına işaret etmektedir (Demir & Yılmaz, 2021).

4.1.3 Etkinlik Temsili ve Uygulama Örnekleri

İncelenen ders kitaplarında, Belirli Gün ve Haftalar'la bağlantılı etkinliklerde de bazı kısıtlılıklar tespit edilmiştir. Örneğin 5. sınıf düzeyinde, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile ilgili bir okuma parçasının ardından çoğunlukla kelime etkinlikleri, sözlük çalışması veya kısa yanıtlı sorulara yer verilmektedir. Ancak öğrencilerin bayramın tarihsel ve toplumsal önemini kavrayabilecekleri proje veya tartışma türü etkinlikler azdır (yaklaşık %10). 7. ve 8. sınıf düzeyinde, zaman zaman kompozisyon yazma ve sunum hazırlama ödevlerine rastlansa da, “öğrencilerin tartışma ortamında düşüncelerini savunma,

görsel sunum hazırlama veya drama yoluyla farklı bakış açılarını deneyimleme” gibi daha üst düzey etkinliklerin varlığı sınırlıdır. Bu sonuç, Şiringel (2006) ve Karatay (2011) tarafından dile getirilen, “değerler eğitiminde aktif öğrenme yöntemlerinin kullanımının önemine” dikkat çeken görüşle paralellik göstermektedir.

4.2 Öğretmen Görüşleri ve Doküman Analizi Karşılaştırması

4.2.1 Öğretmenlerin Ders Kitaplarına İlişkin Değerlendirmeleri

Araştırma kapsamında, 30 Türkçe öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır (bk. Yöntem Bölümü). Elde edilen temalara göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (n=22) ders kitaplarında “Belirli Gün ve Haftalar” temasının temel millî bayramlarla sınırlı kalma eğiliminden söz etmektedir. Özellikle 10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ve 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı gibi konuların metinlerde yer aldığını, ancak “Dünya İnsan Hakları Günü, Dünya Su Günü, Nevruz Bayramı, Dünya Sağlık Günü” gibi diğer önemli günlerin yeterince vurgulanmadığını ifade etmişlerdir. Bu gözlem, doküman incelemesinden elde edilen tablo verileriyle uyumlu biçimdedir (bk. Tablo 4.1: 7 ve 8. sınıf düzeyinde bu tür evrensel veya disiplinler arası temaların oranı düşüktür).

Diğer yandan, öğretmenlerin %56’sı (n=17) özellikle 7. ve 8. sınıf düzeyinde, ders kitabının içeriklerini yeterli görmediklerini ve uygulamada ek materyaller kullanma gereği duyduklarını belirtmiştir. Örneğin T7 kodlu öğretmen şöyle ifade etmektedir:

“8. sınıf kitabında, 29 Ekim’e dair sadece kısa bir metin ve iki sayfalık alıştırma var; öğrenciler bu konuda daha derin tartışma yapmak istiyorlar. Ben de mecburen internet kaynakları, belgeseller ya da kendi hazırladığım sunumlarla konuyu zenginleştiriyorum.” (T7)

Bu görüş, doküman incelemesinde görülen “metin türü ve etkinlik yetersizliği” bulgusuyla doğrudan örtüşmekte, öğretmenlerin söz konusu açığı kendi çabalarıyla kapattıklarına işaret etmektedir. Benzer şekilde T3 kodlu öğretmen, “Dünya Çevre Günü”nün derste yalnızca küçük bir bilgilendirme metniyle geçtiğini, halbuki öğrencilerin proje tabanlı etkinlikler yapmaya istekli olduklarını söylemektedir.

4.2.2 Karşılaşılan Zorluklar ve Programın Rehberliği

Öğretmen görüşleri analiz edildiğinde, Belirli Gün ve Haftalar konusundaki başlıca zorluklar şöyle özetlenebilir:

- a. **Zaman Kısıtlılığı:** Öğretmenlerin önemli bir kısmı (n=18), ders kitaplarındaki üniteleri tamamlamak, sınav hazırlığı ve müfredat baskısı gibi nedenlerle Belirli Gün ve Haftalar'ı derinlemesine işleyemediklerini ifade etmiştir. 8. sınıfta LGS hazırlığının yoğunluğu, öğrencilerin akademik performansa odaklanması vb. nedenler, millî veya evrensel günlerin tartışma, proje, drama gibi etkinliklere dönüştürülmesini güçleştirmektedir.
- b. **Ders Kitabı Merkezlilik:** Bazı öğretmenler (n=13), ders kitabında yer almayan gün ve haftaları ya hiç işlememekte ya da sınırlı biçimde değinmektedir. Çünkü çok sayıda öğretmen, “ders kitabı dışı materyal kullanımının ek zaman, ek hazırlık ve ek maliyet getirdiği”ni söylemektedir. Bu da, belirli gün ve haftaların çeşitliliğinin ve kapsamlı biçimde işlenmesinin önünde bir engel oluşturmaktadır.
- c. **Öğrenci Motivasyonu:** Bazı öğretmenler (n=10), özellikle 7. ve 8. sınıfta öğrenci ilgisinin akademik sınav konularıyla sınırlı kalabildiğini ve Belirli Gün ve Haftalar gibi konuların “sınavda çıkmıyor” düşüncesiyle göz ardı edildiğini belirtmişlerdir. Oysaki değer eğitimi ve kültürel aktarım, sınav başarısından bağımsız olmasa da öğrencilerde uzun vadeli kişilik ve sosyal gelişim açısından önemli görülmektedir (Şiringel, 2006).

Programın rehberliği konusunda ise öğretmenlerin çoğu, MEB (2019) Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın genel ilke ve kazanımları belirttiğini ancak sınıf içi uygulamalarda somut örnek ve etkinlik rehberliğini yeterince detaylandırmadığını söylemektedir. Özellikle değerler eğitimi veya sosyal sorumluluk projeleri bağlamında somut yönlendirmeler eksik kaldığında, öğretmenlerin bireysel çabaları sonucu ortaya çıkan uygulamalar birbirinden kopuk ve standart olmayan nitelik taşımaktadır. Bu görüş, Demir & Yılmaz (2021) çalışmasındaki “yazılı yönergelerin yetersizliği” bulgusuyla uyumludur.

4.2.3 Ders Kitapları ve Öğretmen Görüşlerinin Bileşimi

Doküman analizi ve öğretmen görüşleri karşılaştırıldığında öne çıkan bazı ortak noktalar şunlardır:

- **Kapsamın Daralması:** Sınıf düzeyi yükseldikçe, ders kitaplarında Belirli Gün ve Haftalar'ın yer alma sıklığı azalmakta; öğretmenler de aynı durumu uygulamada gözlemlediklerini teyit etmektedir.
- **Metin Türünün Sınırlılığı:** Özellikle şiir ve hikâye türünün baskın olması, eleştirel düşünmeyi destekleyecek makale, deneme, röportaj gibi türlerin azlığı doküman incelemesinde görülmüş; öğretmenler de böyle etkinliklere ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.
- **Zaman ve Müfredat Baskısı:** Yüksek sınıflarda akademik sınav hazırlığı gibi faktörler, Belirli Gün ve Haftalar'ın etkin ve yaratıcı yöntemlerle işlenmesini engelleyebilmektedir. Hem öğretmen görüşleri hem de doküman analizi, bu temaların çoğunlukla “kısa alıştırma”a indirildiğini göstermiştir.

Bu ortaklıklar, alanyazındaki benzer çalışmalarla da kesişmektedir. Örneğin Göçer (2018), ortaokul öğretmenlerinin ders kitabı merkezli yaklaşım sebebiyle yenilikçi uygulamalara yeterince yer veremediğini; Demir & Yılmaz (2021) ise Belirli Gün ve Haftalar konusunda disiplinler arası yaklaşımların eksik kaldığını vurgulamıştır.

Bununla birlikte, öğretmenlerin ek materyal kullanımındaki bireysel çabaları, doküman analizinde gözlenemeyen bir “zenginleştirme” yönü sunmaktadır. Yani, kitapta yer verilmeyen gün ve haftalar, bazı öğretmenler tarafından projeler, sergi çalışmaları veya gönüllü etkinliklerle işlenmekte; bazı okullar ise kendi inisiyatifleriyle belirli haftalara dair paneller düzenlemektedir. Doküman analizi bu çabayı doğrudan ortaya koyamamıştır, ancak öğretmen görüşleri, mevcut boşlukların öğretmen inisiyatifiyle kısmen giderildiğini göstermiştir.

4.3 Bulguların Literatürle İlişkisi

4.3.1 Değerler Eğitimi ve Kültürel Aktarım

Bu araştırma, Belirli Gün ve Haftalar konusunun ders kitaplarında işlenişini değerler eğitimi ve kültürel aktarım bağlamında ele almaktadır. Söz konusu gün ve haftalar, öğrencilerin millî, manevi ve evrensel değerleri içselleştirmesinde temel araçlardan biridir (Köse, 2013). Ancak elde edilen veriler, ders kitaplarının içeriğinde bu değerlerin “teorik anlatımı”nın bulunduğunu, ama yeterli düzeyde uygulama, tartışma ve deneyim fırsatı sunmadığını göstermektedir (bk. Tablo 4.1 ve öğretmen görüşleri). Bu durum, Şiringel (2006) ile Karatay’ın (2011)’ın savunduğu “aktif öğrenme ve öğrenci merkezli yöntemlerle desteklenmesi gereken değerler eğitimi” modelinin, ders kitaplarında eksik kaldığına işaret etmektedir.

Ayrıca, alanyazında vurgulanan “yerelden evrensele” prensibi, özellikle küresel gün ve haftaların (Dünya Çevre Günü, Dünya İnsan Hakları Günü vb.) daha fazla entegrasyonunu gerektirdiği hâlde, doküman analizinde bu günlere sınırlı yer verildiği saptanmıştır. Bu eksiklik, Kaplan (2012) ve Demir & Yılmaz (2021)’ın, ders kitaplarının evrensel değer eğitimine yeterince alan açmadığı yönündeki eleştirileriyle örtüşmektedir. Ne var ki, öğretmenler de bu konularda ek materyal kullanarak açığı kapatmaya çalıştıklarını belirtmektedir. Bu da, öğretmen inisiyatifinin önemini ortaya koymaktadır (Göçer, 2018).

4.3.2 Program Uygulama Açığı

Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019), Belirli Gün ve Haftalar’ı öğrencilerin hem dil becerilerini geliştirmek hem de sosyal-kültürel farkındalık kazanmalarını sağlamak için bir fırsat olarak görmektedir. Ancak araştırmadan çıkan bulgular, ders kitapları ile programın hedefleri arasında tam bir örtüşme olmadığını göstermektedir. Örneğin, programda “öğrencilerin eleştirel düşünme, konuşma ve yazma becerilerini kazanması” vurgulanırken, doküman analizinde benzer hedefleri destekleyebilecek metin türlerine veya etkinliklere (münazara, panel, proje vb.) yeterince yer verilmediği görülmüştür. Öğretmen görüşleri, programın ilke düzeyinde rehber olduğunu, ancak uygulama adımlarına dair sınırlı yönlendirme yaptığını söyleyerek bunu doğrulamaktadır.

Bu bulgu, MEB (2019) ile alanyazındaki akademik eleştirilerin (Demir & Yılmaz, 2021; Gündüz, 2015) kesiştiği bir noktayı yansıtır: Program, belli ilkeleri koysa da ders kitabı yazarlarının veya uygulayıcıların bu ilkeleri nasıl somutlaştıracağına dair yeterli detaydan yoksundur. Nitekim Güneş (2015), programın kazanımlarının ders kitaplarında etkin ve çeşitli yollarla sunulmaması hâlinde, öğrencilerin dil becerilerini ve değerler eğitimi hedeflerini optimal biçimde gerçekleştiremeyeceğini belirtmektedir.

4.3.3 İnternet ve Ek Kaynakların Rolü

Bir diğer alanyazın bağlantısı, dijital kaynakların ve öğretmenlerin kişisel girişimlerinin önemine ilişkindir. Özellikle 7. ve 8. sınıfta, “kitapta yeterince yansıtılmayan günler veya değer odaklı temalar”ın, öğretmenler tarafından internet kaynakları, video-belgesel, etkinlik planları ve örnek proje dokümanlarıyla zenginleştirildiği anlaşılmaktadır. Benzer biçimde, Karatay (2011), okul içinde yapılacak proje tabanlı çalışmaların öğrencilerin aktif katılımını artırarak değer eğitiminin kalıcılığını yükselteceğini ileri sürmektedir. Bu araştırmada da, öğretmenlerin yaklaşık yarısının (%44) bu tür dijital veya basılı ek kaynakları kullandığı bulgusu, ders kitabı dışı materyallere dayalı esnek ve yenilikçi uygulamaların değerini ortaya koymaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Genel Değerlendirme

Elde edilen bulgular ve alanyazınla yapılan karşılaştırmalar ışığında, şu genel sonuçlara ulaşılmaktadır:

- a. **Sınıf Düzeyi Arttıkça Düşen Oran:** 5. sınıfta Belirli Gün ve Haftalar daha geniş oranda işlenirken, 7. ve 8. sınıfta bu oranın belirgin biçimde düştüğü görülmektedir. Oysaki programın kazanımları, her sınıf düzeyinde farklı metin türleri ve etkinliklerle bu temaların sürdürülebileceğini göstermektedir.
- b. **Öğretmen İnisiyatifinin Etkisi:** Ders kitabı eksiklikleri, büyük oranda öğretmenlerin bireysel çabalarıyla telafi edilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu durumun standartlaştırılmadığı, dolayısıyla her okul veya her öğretmen için benzer fırsatlar sunulamadığı anlaşılmaktadır.
- c. **Millî Bayramlar ve Evrensel Değerlerin Dengesizliği:** Çoğu kitapta 29 Ekim, 23 Nisan, 10 Kasım gibi günler görece daha fazla işlenirken; Nevruz Bayramı, Dünya Çocuk Hakları Günü, Dünya Su Günü, Dünya Sağlık Günü gibi temaların arka planda kaldığı saptanmıştır. Bu dengesizliğin, değerler eğitiminin “yerelden evrensele” yaygınlaştırılmasında sorun yaratabileceği düşünülmektedir.
- d. **Yöntem ve Etkinlik Çeşitliliği:** Literatürde (Köse, 2013; Şiringel, 2006) önemle vurgulanan aktif ve katılımcı uygulamalar (drama, proje temelli öğrenme, münazara vb.) eksiktir. Öğrencilerin yalnızca “okuma-yazma alıştırmaları” ile sınırlı bırakılması, bu değerleri ve kültürel temaları derinlemesine deneyimleme olanaklarını azaltmaktadır.

5.2 Öneriler

- a. **Ders Kitabı İçeriğinin Zenginleştirilmesi:** Belirli Gün ve Haftalar konusunu sınırlı sayıda metin ve alıştırma yerine, “farklı metin türleri” ve “etkinlik örnekleri” ile

derinlemesine işleyen bölümler hazırlanmalıdır. Özellikle 7. ve 8. sınıfta, makale, deneme, röportaj, panel metni gibi türlere ağırlık verilerek, öğrencilerin eleştirel düşünme ve üst düzey dil becerileri geliştirilmeye elverişli bir ortam sağlanmalıdır.

- b. Program ve Kitap Yazarı İş Birliği:** MEB (2019) programındaki kazanımların sahadaki ders kitaplarıyla ne ölçüde bütünleştiği, sistematik değerlendirmelere tabi tutulmalıdır. Program geliştirme ekipleriyle ders kitabı yazarlarının düzenli iletişimi, Belirli Gün ve Haftalar’ın farklı sınıf düzeylerinde dengeli biçimde işlenmesini sağlayabilir.
- c. Öğretmen Rehberliğinin Güçlendirilmesi:** Sınıf uygulamalarına yönelik örnek etkinlik planları, proje taslakları, drama senaryoları vb. materyaller program ekinde veya ders kitaplarının öğretmen kılavuzunda sunulmalıdır. Böylece öğretmenler, zaman kısıtlılığı nedeniyle hazırlık güçlüğü yaşamadan yenilikçi yöntemleri uygulayabilir.
- d. Disiplinler Arası Yaklaşım:** Millî ve evrensel değerlerin sadece Türkçe değil, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri veya Müzik/Görsel Sanatlar gibi derslerle bağlantılı olarak da ele alınması, öğrencilerin farklı yönlerden zenginleştirilmesini sağlayacaktır. Örneğin Dünya Çevre Günü, Fen Bilimleriyle, İnsan Hakları Günü ise Sosyal Bilgilerle bütünleştirilerek ele alınabilir. Bu konuda ortak proje ve etkinliklerin yapılması önerilmektedir (Demir & Yılmaz, 2021).
- e. Öğrenci Katılımının Artırılması:** Belirli Gün ve Haftalar kapsamında düzenlenecek “toplumsal sorumluluk projeleri,” “okul içi sergiler,” “tartışma panelleri” vb. faaliyetlerle öğrencilerin pasif alıcı olmaktan çıkarak etkin katılımcı hâline gelmesi teşvik edilmelidir. Bu, hem değer eğitiminin kalıcılığını artıracak hem de dil becerilerinin (konuşma, yazma, okuma, dinleme) bütüncül biçimde gelişimine katkı sağlayacaktır (Karatay, 2011).
- f. İnternet ve Dijital Kaynakların Etkin Kullanımı:** Geleneksel ders kitabının sınırlılıklarını aşmak için, dijital platformlarda “belirli gün ve haftalar” a dair zengin içerik (video, interaktif etkinlik, web tabanlı uygulama vb.) sağlanabilir.

Öğretmenlerin bu tür kaynakları ders planına dahil etmesi, öğrenci motivasyonunu da yükseltecektir (Göçer, 2018).

5.3 Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar

Bu araştırma, dört sınıf düzeyinde (5, 6, 7, 8) birer adet ders kitabını inceleyerek ve 30 öğretmenle görüşme yaparak gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla ders kitaplarının sadece bir bölümünü temsil ettiği, farklı yayınevlerinin kitaplarının daha ayrıntılı analiz edilmesiyle daha geniş bir tablo elde edilebileceği gözden kaçırılmamalıdır. Aynı şekilde, öğretmen sayısının artması ve farklı bölgelerdeki okullarda (örneğin kırsal-batı, merkez-çevre vb.) nitelikli görüşmeler yapılması, bulguların genellenebilirliğini güçlendirebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Gelecek çalışmalarda:

- **Daha Fazla Sayıda Ders Kitabı:** Farklı yayınevleri veya MEB tarafından hazırlanan/özel yayınevleri tarafından sunulan tüm kitaplar analiz edilerek kapsam genişletilebilir.
- **Karma Yöntem:** Nitel bulguların yanı sıra nicel veri toplama araçları (anketler, ölçekler) kullanılarak öğretmenlerin ve öğrencilerin tutum ve bilgileri ölçülebilir.
- **Boylamsal Tasarım:** Sınıf düzeyi ilerledikçe öğrencilerin Belirli Gün ve Haftalar'a ilişkin farkındalıkları, değerleri benimseme düzeyleri ve dil becerilerindeki gelişim takip edilebilir.

5.4 Genel Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada hem doküman incelemesi hem de öğretmen görüşleri temel alınarak, Türkçe ders kitaplarında Belirli Gün ve Haftalar'ın işlenişi çeşitli yönleriyle irdelenmiştir. Sayısal bulgular (bk. Tablo 4.1) kitabın sınıf düzeyi yükseldikçe söz konusu temalara ayrılan alanın azaldığını ortaya koymuş; etkinliklerin çoğunlukla basit düzeyde kaldığı ve evrensel temaların sınırlı yer bulduğu saptanmıştır. Öğretmen görüşleri ise bu sonucu desteklemiş, kitaplardaki içerik yetersizliğinin uygulamada ek materyal ya da kişisel çabalarla giderilmeye çalışıldığını göstermiştir.

Elde edilen bulguların alanyazındaki benzer araştırmalarla (Demir & Yılmaz, 2021; Güneş, 2015; Göçer, 2018; şiringel, 2006) uyumlu olduğu ve var olan sorun alanlarının, özellikle üst sınıflarda daha belirgin hâle geldiği söylenebilir. Örneğin, 5. sınıfta şiir ve hikâye yoğunluklu, 7-8. sınıflarda ise sınırlı biçimde biyografi ve bilgilendirici metinlerle kısıtlanan içerik, öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme imkânlarını daraltmaktadır. Öğretmenler, projeler ve ek kaynaklarla bu açığı kapatmaya çalışsalar da, bunun standartlaşmadığı ve her öğrenciye eşit şekilde yansımadığı görölmektedir.

Araştırmanın ortaya koyduğu tablo, Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019) ile ders kitabı uygulamaları arasındaki tutarlılığın güçlendirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Değerler eğitiminin merkezinde yer alan Belirli Gün ve Haftalar, yalnızca şairane metinler veya tarihi bilgi vermek yerine, öğrencileri kendi yaşantıları bağlamında düşünmeye, tartışmaya ve üretmeye yönlendiren bir içerik ve yöntem zenginliğine kavuşmalıdır. Literatürdeki kuramsal tartışmalar (Köse, 2013; şiringel, 2006) ve bu çalışmadaki ampirik veriler, bu gereksinimi doğrulamaktadır.

Özetle, ders kitaplarının Belirli Gün ve Haftalar konusundaki içeriği gözden geçirilmeli; metin türü, etkinlik yelpazesi ve sınıf düzeyi dağılımı açısından daha tutarlı ve kapsamlı bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bu çaba, öğretim programının genel çerçevesiyle bütünleşerek öğretmenlerin işini kolaylaştıracak ve öğrencilerin değerler eğitimi sürecinde kalıcı, anlamlı deneyimler edinmelerini destekleyecektir. Aynı zamanda, sadece millî bayramlara değil, evrensel konulara da dengeli biçimde yer verilmesi, öğrencilerin toplumsal ve küresel sorumluluk bilincini geliştirmede önemli bir adım olacaktır. Sonuç olarak, bu araştırma bulgularının gerek kitap yazarlarına, gerek program geliştirme uzmanlarına, gerekse uygulayıcı öğretmenlere yol gösterici olması umulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akkaya, N., & Susar, F. (2017). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Sanat Eğitime Uygunluğunun Değerlendirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(4), 1083-1113. <https://doi.org/10.18298/ijlet.2325>
- Aksoy, E. (2017). İlkokullarda değerler eğitiminde etkili olan faktörlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Akyol, H. (2010). Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Akyol, H. (2014). Türkçe öğretim yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Artun, E. (2011). Türk halkbilimi. Adana: Karahan Kitabevi.
- Aslan, E. (2010). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ders kitapları. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 215-231.
- Balcı, A. (2014). Etkili Okul ve Okul Geliştirme: Kuram Uygulama ve Araştırma. Ankara: Pegem Akademi.
- Banks, J. A. (2006). Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching (5th ed.). Pearson Education
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-102
- Coşkun, E. & Taş, S. (2008). Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 59-74.
- Creswell, J. W. (2013). Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (3. Baskı). (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelik, Ç., & Gundogdu, K. (2023). Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Lisansüstü Değerler Eğitimi Araştırmaları Dersinin Değerlendirilmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 35-68. <https://doi.org/10.31463/aicusbed.1272282>
- Çelik, M. A. (2015). Türk kimliğinin inşasında Türk sinemasının rolü: Tarihi filmler ve Cüneyt Arkın örneği (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Çelik, V. (2012). Okul Kültürü ve Yönetimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, S., TORAMAN, S. Ö., & ÇELİK, K. (2018). Öğrenci Başarısının Derse Katılım ve Öğretmen Yakınlığıyla İlişkisi The Relation of Student Achievement with Course Attendance and Teacher Immediacy. *Kastamonu Education Journal*, 26(1). <https://doi.org/10.24106/kefdergi.378129>

- Deal, T. E., & Peterson, K. D. (1999). *Shaping school culture: The heart of leadership*. Jossey-Bass
- Demir, A., & Yılmaz, B. (2018). Milli Eğitim Şûralarında Ahlak ve Değer Eğitimi ile İlgili Alınan Kararlara Yönelik Bir Değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi Dumlupınar University Graduate School of Education Journal* Mart 2022, Cilt 6, Sayı 1, 80-104 E-ISSN: 2645-9035
- Demir, A., & Yılmaz, B. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında değerler eğitimi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 46(205), 253-267.
- Demirtaş, Z. (2010). Okul kültürü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 3-14
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.
- Dolunay, S. K. (2007). Okul kültürü ve Türkçe öğretimi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 9-22.
- Durkheim, É. (1997). *The division of labor in society*. Free Press. (Orijinal eser, 1893)
- Erdem, A. R., & Şimşek, N. (2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin eğitim öğretime katkı sağlamada öğrenci velilerini okula çekme başarısı. *İlköğretim Online*, 8(2), 357-378.
- Göçer, A. (2017). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Göçer, A. (2018). *Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gündüz, M. (2015). Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitiminde Yeni Değerler ve İdeal Tipler. *Değerler ve Eğitimi-II*, 805-829
- Güneş, F. (2014). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2015). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2017). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güzel, A. & Karatay, H. (2013). *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kotter, J. P., & Heskett, J. L. (1992). *Corporate culture and performance*. Free Press
- Kaplan, M. (2012). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaman-Kepenekçi, Y. (2010). An analysis on children's rights in stories recommended for children in Turkey. *Journal of Peace Education*, 7(1), 65-84 <https://doi.org/10.1080/17400200903370985>
- Karatay, H., & Kartallıoğlu, N. (2016). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenme Tutumu İle Dil Becerileri Edimi Arasındaki İlişki. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(4), 203-214. <https://doi.org/10.11616/basbed.vi.455421>

- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı. *Turkish Studies*, 6(1), 1398-1413
- Kaya, M., & Kardaş, M. N. (2019). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, M. (2016). Türkçe eğitiminde İstiklal Marşı'nın yeri ve önemi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(25), 158-166.
- Kaya, M., & Kardaş, M. N. (2019). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi
- Kaya, Z. (2020). Türkçe ders kitaplarında belirli gün ve haftaların işleniş. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(227), 67-85.
- Keskin, H., & Kuru, G. (2018). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersinde kutlanan veya anılan belirli gün ve haftalara ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 226-239. <https://doi.org/10.17679/inuefd.342632>
- Keskin, Y. (2015). Tarih dersi öğretim programı ve ders kitaplarında değerler eğitimi. *Turkish Studies*, 10(7), 659-674. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8234>
- Koca, S. (2014). Türk Kültürü'nde bayram ve festivaller, *Türkler ansiklopedisi*. Cilt. 3, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Köse, E. (2013). Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinliklerin sınıflandırılmasına yönelik bir öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2), 336-353. <https://doi.org/10.7884/teke.151>
- Krippendorff, K. (2018). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Los Angeles: Sage Publications
- Kuçuradi, I. (2003). *İnsan ve değerleri*. Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M., & Çelik, G. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının okumaya ve okuma eğitimine ilişkin özyeterlik algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 109-139
- Kurudayıoğlu, M., & Karadağ, Ö. (2010). İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatımlarının konu seçimleri açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 192-208
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam Books.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Merriam, S. B. (2009). Qualitative research: A guide to design and implementation. Jossey-Bass

Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (3. Baskıdan Çeviri). (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook. Thousand Oaks, CA: Sage Publications

Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). T.C. Resmi Gazete, 14574, 24 Haziran 1973.

Özdemir, M.S. ve Tokcan, H. (2010). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı: 30

Patton, M. Q. (2015). Qualitative research and evaluation methods (4th ed.). SAGE

Schein, E. H. (1985). Organizational culture and leadership. Jossey-Bass.

Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. Advances in Experimental Social Psychology, 25, 1–65. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6)

Solak, M., & Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(9), 444-453.

Strauss, A., & Corbin, J. (1998). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory (2nd ed.). SAGE

Şahin, E. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler 6 ders kitabı. Ankara: Anadol Yayıncılık.

Şimşek, P. (2011). Yabancılar Türkçe öğretiminde okuma metinleri ve yardımcı kitaplar (Master's thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Şimşek, N. (2013). Hayat bilgisinde kişisel nitelik (değer) öğretimi. The Journal of Academic Social Science Studies, 6(1), 1325-1346.

Şiringel, N. (2006), Sosyal Bilgiler ve Türkçe Öğretmenlerinin İlköğretim 6. ve 7. sınıfta Belirli Gün ve Haftalara İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana

Şişman, M. (2007). Örgütler ve Kültürler. Ankara: Pegem A Yayıncılık

Temizkan, M. (2014). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Temel Beceriler Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 49-72. <https://doi.org/10.16916/aded.99872>

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A.& Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

